

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**SPOR YAPAN VE YAPMAYAN ÖĞRETMENLERİN DUYGU VE KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Sevcan GÜLEY ARSLAN
ORCID: 0000-0002-8936-7196

Danışman
Doç. Dr. Mehtap YILDIZ
ORCID: 0000-0001-8553-7154

Konya – 2023

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitim sürecim boyunca sabırla ve büyük bir ilgiyle değerli bilgilerini paylaşan, her sorun yaşadığımda yanına çekinmeden gidebildiğim, güler yüzünü ve samimiyetini benden esirgemeyen, gelecekteki meslek hayatımda da bana verdiği kıymetli bilgilerden faydalanacağımı düşündüğüm danışman hoca statüsünü hakkıyla yerine getiren sayın Doç. Dr. Mehtap YILDIZ'a teşekkürlerimi bir borç biliyor ve şükranlarımı sunuyorum.

Sadece bir teşekkürün az kalacağı ve gelecekte beni söz sahibi yapacak donanımı kazandıran, bana olan güvenini benden esirgemeyen, bugünlere sevgi ve saygı kelimelerinin anlamlarını bilecek şekilde yetiştirerek getiren aileme ve bu hayattaki en büyük şansım sevgili eşime sonsuz teşekkürler.

Sevcan GÜLEY ARSLAN

Haziran 2023

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	v
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	3
1.1.1. Alt Problemler	3
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. Tanımlar	4
2. ALAN YAZIN	5
2.1. Spor Tanımı	5
2.2. Kişilik Kavramı.....	5
2.2.1. Kişiliği Etkileyen Faktörler	8
2.2.2. Kişilik Kuramları.....	12
2.3. Kişilik ve Spor İlişkisi.....	18
2.4. Duygu Kavramı.....	20
2.4.1. Duygu Kuramları.....	21
2.5. Duygu ve Spor İlişkisi.....	24
2.6. Eğitim Kurumlarında Duygu	25
3. YÖNTEM.....	27
3.1. Araştırmanın Modeli	27
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	27
3.3. Veri Toplama Araçları	27
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	27
3.3.2. Öğretmen Duyguları Ölçeği.....	28
3.3.3. Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği	28
3.4. Verilerin Toplanması.....	28
3.5. Verilerin Analizi	29
4. BULGULAR	30

4.1. Verilerin Normallik Analizi.....	30
4.2. Öğretmenlerin Sosyo-Demografik Özellikleri	30
4.3. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları	32
4.4. Yaş Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları	32
4.5. Medeni Durum Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları	34
4.6. Meslekte Kaçınıcı Yılı Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları.....	36
4.7. Düzenli Spor Yapma Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları	37
4.8. Haftada Kaç Gün Spor Yapıyorsunuz Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları.....	38
4.9. Ne Tür Spor Yapıyorsunuz Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları.....	40
4.10. Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları Arasındaki İlişki.....	41
4.11. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları Arasındaki İlişki	43
4.12. Düzenli Spor Yapma Durumu Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları Arasındaki İlişki	46
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	51
5.1. Tartışma	51
5.1.1. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları	51
5.1.2 Yaş Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları.....	53
5.1.3. Medeni Durum Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları	58
5.1.4. Meslekte Kaçınıcı Yılı Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları.....	60
5.1.5. Düzenli Spor Yapma Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları.....	63
5.1.6. Haftada Kaç Gün Spor Yapıyorsunuz Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları.....	64
5.1.7. Ne Tür Spor Yapıyorsunuz Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları	65
5.1.8. Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları Arasındaki İlişki.....	66
5.1.9. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları Arasındaki İlişki.....	67
5.1.10. Düzenli Spor Yapma Durumu Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları Arasındaki İlişki	70
5.2. Sonuç	72
5.3. Öneriler.....	78
KAYNAKLAR.....	80
EKLER	89

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Spor Yapan ve Yapmayan Öğretmenlerin Duygu ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **79** sayfalık kısmına ilişkin, 23/06/2023 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%24** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

23/06/2023

Sevcan GÜLEY ARSLAN

Doç. Dr. Mehtap YILDIZ

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

23/06/2023

Sevcan GÜLEY ARSLAN

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

SPOR YAPAN VE YAPMAYAN ÖĞRETMENLERİN DUYGU VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Sevcan GÜLEY ARSLAN

Bu araştırmanın amacı, spor yapan ve yapmayan öğretmenlerin duygu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu çalışmada nicel gözleme dayalı betimsel (tarama) araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, 2021–2022 Eğitim Öğretim Yılında Ankara ili, Keçiören, Çankaya, Yenimahalle, Mamak ve Altındağ ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan 978 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin, sporun öğretmen duyguları üzerindeki farklılaşmasını ölçmek amacıyla Frenzel ve ark. (2016) tarafından geliştirilen, Alpaslan ve Ulubey (2017) tarafından Türkçe'ye uyarlanan “Öğretmen Duyguları Ölçeği” ve kişilik özelliklerini tespit edebilmek için ise Gençöz ve Öncül (2012) tarafından Big-5 teorisi temelinde geliştirilmiş ve tüm aşamaları Türk kültürüne uyarlanmış “Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği” kullanılmıştır. Analizlerde; bağımsız örneklem T testi, Pearson Korelasyon testi tek yönlü varyans analizi (Anova) testi, Tukey post hoc testi ve Tamhane 's post hoc testi uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda, cinsiyet değişkenine göre kişilik özellikleri alt boyutlarından olumsuz değerlik alt boyutunda; yaş değişkenine göre kişilik özelliklerinin tüm alt boyutları ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk, kızgınlık alt boyutlarında; medeni durum değişkenine göre kişilik özellikleri tüm alt boyutları ve öğretmen duygularının tüm alt boyutlarında; meslekte kaçınıcı yılı değişkenine göre kişilik özellikleri tüm alt boyutları ve öğretmen duygularının tüm alt boyutlarında; düzenli spor yapma değişkenine göre kişilik özellikleri alt boyutlarından sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık alt boyutlarında ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk alt boyutunda; haftada kaç gün spor yapıyorsunuz değişkenine göre kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, olumsuz değerlik alt boyutlarında ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk alt boyutunda; ne tür spor yapıyorsunuz değişkenine göre kişilik özellikleri alt boyutlarından sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, olumsuz değerlik ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu görülürken öğretmenlerin kişilik özellikleri ve duygu durumları arasında ilişki, cinsiyet değişkenine göre kişilik özellikleri ve duygu durumları arasında ilişki ve düzenli spor yapma durumu değişkenine göre öğretmenlerin kişilik özellikleri ve duygu durumları arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ankara'da görev yapmakta olan öğretmenlere uygulanan bu çalışma diğer illerde görev yapan öğretmenlere de uygulanarak öğretmenlerin üzerindeki etkisinde daha genelleyci sonuçlara ulaşılabilir.

Anahtar Kelimeler: Kişilik Özellikleri, Duygu, Spor, Öğretmen.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Physical Education and Sports
Physical Education and Sports Program
Master Thesis

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN EMOTIONS AND PERSONAL CHARACTERISTICS OF TEACHERS WHO DO AND DO NOT SPORTS

Sevcan GÜLEY ARSLAN

The aim of this study is to determine the relationship between the emotions and personality traits of teachers who do and do not do sports. In this study, a descriptive (screening) research model based on quantitative observation was used. The sample of the research consists of 978 teachers working in schools affiliated to the Ministry of National Education in the provinces of Ankara, Keçiören, Çankaya, Yenimahalle, Mamak and Altındağ in the 2021-2022 Academic Year. In order to measure the differentiation of the teachers participating in the study on the teacher emotions of sports, Frenzel et al. the "Teacher Emotions Scale" developed by (2016) and adapted to Turkish by Alpaslan and Ulubey (2017) and the "Basic Personality Traits Scale" developed by Gençöz and Öncül (2012) on the basis of the Big-5 theory and all stages of which have been adapted to Turkish culture have been used to determine personality traits. Independent sample T-test, Pearson Correlation test, one-way analysis of variance (Anova) test, Tukey post hoc test and Tamhane's post hoc test were applied in the analyses.

In the current research, the personality traits and emotional states of teachers who play sports and do not have been examined, and from the personality traits sub-dimensions according to the gender variable in the negative valence sub-dimension; from all the personality traits sub-dimensions according to the age variable and teacher emotions sub-dimensions of pleasure, anger sub-dimensions; from all the personality traits sub-dimensions according to the marital status variable and all the teacher emotions sub-dimensions; according to the "number of years in the profession variable", personality traits are in all sub-dimensions and in all sub-dimensions of teacher emotions; according to the regular sports activity variable, personality traits sub-dimensions include conscientiousness, agreeableness, openness to experience sub-dimensions and pleasure sub-dimension of teacher emotions sub-dimensions; according to the number of days a week variable, personality traits sub-dimensions include extraversion, conscientiousness, agreeableness, openness to experience, negative valence sub-dimensions and pleasure sub-dimensions of teacher emotions; according to the variable of what kind of sports do you do, it is seen that there is a significant difference in the sub-dimensions of conscientiousness, agreeableness, openness to experience, negative valence, and pleasure sub-dimensions from the sub-dimensions of teacher emotions, the relationship between teachers' personality traits and emotional states, personality traits and emotional states according to gender variable. It has been concluded that there is a relationship between teachers' personality traits and emotional states, according to the variable of the relationship between the teachers and the state of doing regular sports.

This study, which is applied to teachers working in Ankara, can be applied to teachers working in other provinces and more generalized results can be reached in its effect on teachers.

Keywords: Personality Traits, Emotion, Sports, Teacher.

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

İnsan hayatında duyguların önemli bir yeri vardır. Bireyler arası ilişkilere duygular şekil ve yön verir. Eğitim ortamlarında duyguların öğrenci ve öğretmenlerin davranışlarını etkilediği ve davranışlarına yön verdiği söylenebilir. Duyguların heyecan verici içsel deneyimler olarak da tanımlanabileceği, hedef odaklı davranışların itici güç kaynağı olduğu ve kişinin kendini eğitmesinde ilk adımın duygularını rahatça ifade etmek olduğu söylenebilir (Dökmen, 2000). Bireylerin duyguları, kişiliklerini yönlendiren bir güçtür. İnsanları yapılandırır ve toplumdaki rollerini koşullandırır (Yavuzer, 2001).

Kişiliğinin oluşması ve şekillenmesinde genetik faktörler, sosyal çevre ve aile gibi pek çok faktörün etkisinden söz edilebilir. Öğretmenin rolü, kişiliğinin oluşumunda erken yaşlardan itibaren insan yaşamında önemlidir. Öğretmenin davranışı sadece bireyin öğretim boyutuyla sınırlı değildir. Aynı zamanda kişilik ve duyu dünyasını da etkiler. Bireylerin yaşamında önemli bir yere sahip olan öğretmen davranışlarının temeli yine öğretmenlerin kişilikleri ve duygularında yatmaktadır. Öğretmenin duyu ve kişiliğinin özel olarak öğrencileri, genelde de toplumu etkilediği ifade edilebilir. Kişi ve toplum üzerindeki etkisi nedeniyle, lisans programlarının seçiminde ve sonrasında yetiştirilmesinde öğretmenlerin duyu ve kişilik özellikleri göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle duygular ve kişilik özellikleri öğretmenlerin öğretim yetkinliklerini doğrudan etkilemektedir (Ekin, 2018).

Kişilik özellikleri bireylerin duyu, düşünce ve hareketlerinin tutarlı olarak gösterilmesi ile bireysel çeşitlilik oluşturan bir durumdur. Kişilik özellikleri genellikle geçici duyu durumlarının yansıması olarak karşımıza çıkıyor olsa da bazı zamanlarda süreklilik eğilimi göstermektedir (Huhra, 2007). Kişiliği oluşturan özellikler çoğunlukla genetik faktörlerden etkilenmekte olup gelişimsel süreçler ve çevresel faktörlerin etkilerine de bağlı olmaktadır. Günümüz de hem sosyal çevrenin hem de genetiğin kişilik üzerinde etkisi görülmektedir (Sheard, 2012). Bireyin problem karşısında gösterdiği tutum, onun kişilik özellikleri ve değer yargılarının yansımasıdır (Li ve ark., 2007).

Spor bedensel aktiviteler olmasının yanı sıra bireylere kişisel ve sosyal kimlik tanımlar. Spor, kişilerin sosyal çevreye katılımını sağlayan bir sosyal etkinlik ortamı hazırladığından bireyin sosyalleşmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Toplumlarda sporun kolektif bir etkinlik oluşturduğu göz önüne alındığında, sportif faaliyetlere katılan ve spor ile

ilgilenen bireyler farklı insan grupları ile sosyal etkileşim içine girmektedir. Bu sayede spor, bireylerin kendi sınırlı dünyasından çıkmasını, farklı inanç ve düşünce yapısına sahip insanlarla iletişim kurmasını sağlamaktadır. Bu yönü ile spor, yeni arkadaşlıkların kurulması, pekiştirilmesi ve sosyal anlamda bireylerin etkileşime geçmesinde önemli rol oynamaktadır. Spor sadece spor yapan bireyler arasında değil aynı zamanda seyirci kitleleri arasında da önemli bir sohbet konusunu oluşturmaktadır (Küçük ve Koç, 2015).

Spor faaliyetleri kişilik özellikleri üzerinin geliştirilmesi ve pekiştirilmesi noktasında önem arz etmektedir. Sporun karakteri şekillendirdiği, iletişim becerilerini geliştirdiği, kişisel disiplini geliştirdiği, iş birliği yapma duygusunu oluşturduğu, liderlik özelliğini ve özgüven duygusunu geliştirdiği, mücadele duygusu kazandırdığı, tehlikeli antrenmanların cesaretli olma duygusunu artırdığı, sporcu antrenör ilişkisini geliştirerek sporcunun sosyalleşme sürecini hızlandırdığı söylenebilir (Başer, 1986).

Nitelikli insan gücü sağlıklı olmadan verimli olamaz ve kendinden beklenenleri gerçekleştiremez. İnsanların özellikle gençlerin beden ve ruh yapısının eğitilerek geliştirilmesi için en uygun ve en etkili araç hareket faktörünün her çeşidini ve prensiplerini kapsayan beden eğitimi ve spor eğitimidir (Açıkada ve Ergen, 1990). Çünkü insanların, özellikle çocukların ve gençlerin beden ve ruh yapısının eğitilip geliştirilmesinde en uygun ve önemli eğitim aracıdır. Spor, özellikle genç nesillerin yapıcı, nitelikli, yaratıcı, millî birlik ve beraberlik duygusu ve davranışı yüksek bir biçimde yetiştirilmelerine ve böylece ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmaya önemli katkı sağlar (Yetim, 2015).

Günümüzde başlı başına meslek haline gelmiş ve tam gün katılımı gerektiren spor olgusu ve eğitim sürecinin bir parçası olan beden eğitimi, ister istemez sosyal bir etkileşimi ve gelişimi de beraberinde getirir. Ortak özellikler taşıdığı varsayılarak oluşturulmuş sınıf ortamındaki bireylerin eğitim yaşantıları sırasında yardımlaşma, güç gösterme, kendini görsel açıdan beğendirme arzuları ve bunların diğer bireylerde karşılık bulması sosyal bir gelişim sağlamaktadır. Beden eğitimi ve spor bireyin duygularını kontrol edebilmesinde, değişen durumlara uyum sağlayabilmesinde, hızlı karar verebilme özelliklerinin gelişmesinde etkilidir. Sorumluluk duygusunun oluşmasını ve gelişmesini sağlar. Kişinin kendini yenilemesine imkan tanır (İnal, 2003).

İnsanların ülke olarak hızla gelişen ve değişen bu dünyada ayakta kalabilmek, sağlıklı ve konforlu yaşam için fiziksel etkinliği yaşam biçimi haline getirebilmemiz için eğitime

gerekli hassasiyetin verilmesi gerekir. Eğitim sisteminin en önemli unsurlarından birisi de öğretmenlerdir. Çağın gereklerine ayak uydurabilmek için de öğretmenlerin gerekli donanıma ve bilgiye sahip olmaları hem zihinsel hem de fiziksel olarak hazır olmaları oldukça önemlidir. Sağlıklı bir hayat için spor günlük hayatımızın ayrılmaz bir parçası olmalıdır. Fiziksel etkinlik ve egzersiz, yaşamı uzatır, mental sağlığa ulaşmasına da yardım eder, yaşam konforunu artırır (Çetin, 2010).

1.1. Problem Durumu

Bu araştırmanın problem durumu, spor yapan ve yapmayan öğretmenlerin duygu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesidir.

1.1.1. Alt Problemler

Cinsiyet değişkenine göre öğretmenlerin duygu ve kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığının belirlenmesidir.

Yaş değişkenine göre öğretmenlerin duygu ve kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığının belirlenmesidir.

Medeni durumu değişkenine göre öğretmenlerin duygu ve kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığının belirlenmesidir.

Düzenli spor yapma değişkenine göre öğretmenlerin duygu ve kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığının belirlenmesidir.

Öğretmenlerin haftada kaç gün spor yaptıkları değişkenine göre duygu ve kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığının belirlenmesidir.

Bireysel sporlar ya da takım sporları yapıyor olma değişkenine göre öğretmenlerin duygu ve kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığının belirlenmesidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, spor yapan ve yapmayan öğretmenlerin duygu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma spor yapan ve yapmayan öğretmenlerin duygu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi konu edinmektedir. Literatür taramasında bu konuya ilişkin araştırmaların

yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Her alanda olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de sporun duyguları ve kişilik özelliklerini ne derece etkilediğine araştırma sonucunda ulaşılabacağı öngörülmektedir. Bu nedenle, elde edilecek bulguların alan yazına katkı sağlayacağı, ayrıca yapılacak farklı çalışmalara yol göstereceği beklenmektedir.

1.4. Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin, ölçeklerdeki soruları samimi cevapladıkları varsayılacaktır.

2. Veri toplama araçlarının, araştırmanın problem ve alt problemlerine uygun olduğu varsayılacaktır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma,

1. Ankara ili ile sınırlıdır.

2. 2021-2022 Eğitim Öğretim Yılında, Ankara İlinde görev yapan öğretmenlerden toplanacak verilerle sınırlıdır.

3. Veri toplama aracı olarak Öğretmen Duyguları Ölçeği ve Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği ile sınırlı olacaktır.

1.6. Tanımlar

Öğretmen: Bireyin yaşamının farklılaşmasında, sosyal ve psikolojik değişiminde önemli bir faktör olan, eğitim ve öğretim görevlisidir (Alkan, 2000).

Kişilik: Kişinin stabil, devamlı ve ayırt edici duygu, düşünme ve davranış kalıplarına artı sağlayan psikolojik özelliklerdir (Cervone ve Pervin, 2016).

Duygu: Duygu, kısa ve uzun olarak çevresel olguların veya kasıtlı davranışların bireylerde bir yansıması olarak tanımlanmaktadır (Barsade ve Gibson, 2007).

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN

2.1. Spor Tanımı

Spor; kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmanın temel maddesi olan insanın ruh ve beden sağlığını geliştirip, kişiliğin oluşmasını ve karakter özelliklerinin gelişimine katkı sağlayıp; beceri, yetenek ve bilgi kazanmasını sağlayarak çevreye uyumu kolay hale getirme, bireyin kurallara uygun mücadele etmesinin yanı sıra mücadele gücünü arttırma, heyecan, yarışmada galip gelme amaçlarıyla gerçekleştirilen faaliyetler şeklinde tanımlanabilir (Baltacı, 2008). Bireylere psikolojik sağlık kazandıran, toplumsal davranışlarına şekil veren, motorsal ve zihinsel olarak belli bir düzeye erişmesini sağlayan, pedagojik ve biyolojik bir olgudur (Ölmez, 2010). Aynı zamanda spor, özel gereçlerle ve belirli bir alanda, belli bir zaman aralığında rekor amacıyla yapılan, yarışmaya dayanan bedensel egzersizler olarak da tanımlanır (Tatlısu ve Bayraktar, 2020). Spor, insanlık tarihi kadar eski olması ve uzun seneler insan hayatında yer etmiş olması sebebiyle en fazla tercih edilen etkinliklerin başında gelir (Dever, 2010). Bu durum sporun sosyal bütünleştirici özelliğini de ortaya koymuştur (Filiz, 2010).

Ülkelerin spora verdiği önemin eğitim seviyelerini de aynı düzeyde etkilediği araştırmalar ile kanıtlanmıştır. Bu araştırmalar sporun bilimselliğinin ve bir disiplin olduğunun kanıtıdır (Tiryaki, 2000). Gençlerin yaratıcı, üretken, kişilikli, yapıcı, hoşgörülü, sağduyulu, ahlaklı, kendine güveni olan, centilmen, düzgün insan ilişkilerine sahip olan birer fert olarak yetişmelerini sağlar (Saygın, 2012). Spor ortamında insanlar kendilerini ifade etme fırsatı yakalarlar. Kişilik ve benlik yapısında önemli bir gelişme sağlanır. Bu da sporun insan hayatında büyük bir öneme sahip olduğunu göstermektedir (Küçük ve Koç, 2004).

2.2. Kişilik Kavramı

İnsanlar, diğer insanları anlamak ve davranışlarını öngörebilmek için birçok tanımlama ve sınıflandırma yapmaya çalışmışlardır. Bu süreçte psikoloji kuramları da kişilik kavramına ait tanımları kendi bakış açılarına göre değerlendirmiş ve tanımlamaya çalışmıştır. Kişilik kavramı için her bir psikoloji kuramının farklı tanımlamada bulunması sebebiyle ortak bir tanımlama ve sınıflandırma yapmak şu an için mümkün olmamaktadır (Şahin, 2017).

Bilim insanları, insanlar arası bireysel farklılıkların sebebini uzun yıllardan beri açıklamaya çalışmaktadır. Bireysel farklılıkların sebebini araştıran profesyonel çalışmalar, milattan önceki dönemlere kadar uzanmaktadır.

Kişilik sözcüğü Latince de “persona” olarak ifade edilmektedir. Eski Yunan Tiyatrosunda “persona” sözcüğü oyuncuların canlandırdığı karakterleri daha iyi yansıtabilmek amacıyla yüzlerine taktıkları maskeye verilen isimdir. “Persona” kelimesi ilk olarak Jung tarafından kullanılmıştır. “Persona” adı verilen maskeler işe bireyler arasındaki kişisel farklılıkların olduğu mesajı verilmeye çalışılmıştır (Gümüş, 2009).

Bazı araştırmacılar kişilik kavramının gelişim süreçlerinin psikoloji biliminin öncesine dayandığını ifade etmektedir. Antik Yunan düşünürlerinden olan Empedokles, kişilik kavramını tanımlayabilmek amacıyla çalışmalar yapmıştır. Empedokles’in milattan önce kişiliği; hava, su, toprak ve ateş gibi elementler aracılığı ile sevgi ve nefret ilişkisi olarak tanımladığı belirtilmektedir. Aynı zamanda Antik Yunan filozoflarından ve modern tıbbın kurucusu Hipokrat ise bazı hastaların tedavi süreçleri içerisinde birbirine benzer özellikler gösterdiğini, bazı hastalarinsa diğer hastalardan tamamen farklı davranışlar sergilediğini gözlemlemiştir (Gümüş, 2009).

Hipokrat, hastaları izlenimleri sonucu belirli özelliklere göre sınıflandırmaya çalışmıştır. Yaşamlarına düzen ve karamsarlık hâkim olanları (melankolik), grup lideri olmaya eğilimli olanları (korelik), yüksek sesle konuşan ve geç kalma özellikleri ön planda olanları (optimist) ve izlemeyi tercih edip başkasının seçimiyle her yöne gitme eğiliminde olanları (soğuk kanlı) olarak gruplara ayırmaya çalışmıştır. Hipokrat’ın bu tanımlarını günümüz tıp bilimi artık benimsemiyor olsa da kişilik ile ilgili araştırmaların ve incelemelerin kökeni Hipokrat’ın bu sınıflandırmasına dayanmaktadır (Uludağ, 2017).

Kişilik, bir insanı ilgilendiren her şeyi içermektedir. Kişilik, ana rahminden itibaren başlayarak ömrünün sonuna kadar devam eden uzun ve kesintisiz bir süreçtir. Kişilik psikolojide önemli bir konu olup kişiliğin birden fazla tanımı bulunmaktadır (Tazegül, 2012). Fakat, kişiliğin bütüncül bir tanımlaması yapılamamakta olup tanımlayanın yakın olduğu psikolojik kurama dayanmaktadır. Kişilik bireyin bazı özelliklerine dayanmaktan ziyade bütün özellikleri, yetenekleri ve bunların birbiriyle olan etkileşimini içerir (Özgüven, 1999).

Kişiliğin tarih boyunca farklı tanımları yapılmış olsa da kişilik kuramı konusunda yapılan çalışmalara iki unsur hakimdir. Bunlar insanın doğası ve bireysel farklılıklardır. İnsan

doğası; ortak güdüler, amaçlar ve evrensel veya nispeten evrensel olan psikolojik mekanizmalar gibi insanların ortak özelliklerini kapsamaktadır. İnsan doğası kişilerin karar verme biçimlerini, çevresel tetikleyicilere verdiği tepkiyi ve hatta çevrelerini etkileme biçimlerini içermektedir (Buss, 1999).

Köknel (2005)'e göre kişilik kavramı, her bireyde farklı olan duyguların, düşüncelerin, yeteneklerin, becerilerin ve alışkanlıkların meydana getirdiği işlevsel bir bütünlüktür. Yani kişilik, her bireyde farklı şekilde meydana gelen/oluşturulan, farklı şekilde/oranda hissedilen ve farklı şekilde ifade edilen bütün düşünce, duygu, yetenek, beceri ve alışkanlıkların tamamı olarak tanımlanabilir. Tan (2000) ise kişinin yaşamış olduğu deneyimler sonucu meydana gelen özelliklerinin sistemleşerek kişiye özel "kişilik sistemi" ya da "kişilik kavramı" oluşturduğunu ifade etmiştir. Bu özelliklere bağlı olarak kişi de ona özel düşünce, duygu ve davranış sistemi gelişmesi kişilik olarak ifade edilir.

Kişilik, bir bireyleri birbirinden ayıran duygusal, davranışsal ve zihinsel özelliklerin tamamı olarak da tanımlanmaktadır. Kişinin zaman içinde tutum ve davranışları farklılık gösterebilmesine rağmen kişiliğe ilişkin özellikler kalıcı ve tutarlıdır. Kişilik tutarlı ve kalıcı özelliklerden oluşmasına rağmen, kişiliğin ölçümü yeteneklerin ölçümü kadar kolay yapılamamaktadır. Kişilik ne yalnızca kalıtsal özelliklere bağlı ne de yalnızca dış etkenlere bağlıdır. Kişilik, bütün bu unsurların kişi de meydana getirdiği bireysel farklılıklardır. Kişilik, birey ile çevresi arasındaki etkileşimin bir görünümü veya sonucu olarak düşünülmelidir. Çevre denildiğinde ise doğal çevreden çok sosyal çevrenin etkisinin fazla olduğu düşünülmelidir. Esasında kişiliğin hangi özelliklerinin genetik (doğal olarak), hangi özelliklerinin öğrenilerek (sosyal olarak) alındığını belirlemek oldukça zordur. Kişiliği bireyin yaşam biçimi olarak tanımlamak mümkündür (Erdoğan, 1999). Kişilik, bireyin sosyal çevre ile etkileşme yöntemini tanımlayan ayırt edici ve kişiye özgü duygu, düşünce ve davranış örüntüleri olarak da tanımlanmaktadır (Smith ve ark., 2012). Cüceloğlu (2000) ise kişiliği "bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimi olarak" tanımlamıştır. Ayırt edici özellik, bireyin diğer insanlardan ayırdığı kendine özgü özellikleridir. Tutarlı ve yapılaşmış özellik, kişinin zaman boyutu içinde benzer durumlarda benzer tepkiler verdiği ve bireyin tüm kişilik özelliklerinin birbiriyle uyumlandığı durum olarak ifade edilmektedir (Cüceloğlu, 2000).

Kişilik, bireylerin davranışlarını oluşturan değişmeyen özelliklerdir (Taşçı ve Eroğlu, 2007). Burger (2006) kişiliği, kişisel süreçlerde ve bireyin neden olduğu tutarlı davranış

kalıpları olarak ifade etmiştir. Özdevecioğlu (2002) da kişiliği genetik aktarım ve daha sonra toplum içinde yaşam şartlarının kazandırdığı özelliklerin toplamı olarak açıklamaktadır. Benzer bir tanımda da kişilik; bireylerin kalıtsal özellikleri ile ailesinden, arkadaşlarından, kültüründen, sosyalleştiği tüm çevresinden oluşan, daha kısa ifade ile doğuştan gelen özellikler ile sonradan kazanılan özelliklerinin birleşimidir (Eren, 2004).

Özet olarak kişilik; bireyin doğuştan gelen birtakım özelliklerinin yanı sıra çevre ile etkileşim sonucu edindiği özelliklerinin bütünüdür. Kişinin sahip olduğu bu özellikler kendine özgüdür ve kişi her koşulda kendine özgü olan özellikler çerçevesinde davranışlarını sergiler.

2.2.1. Kişiliği Etkileyen Faktörler

Kişilik; bir bireyi diğerinden ayıran, düşünce, duygu ve davranış modeli, kişinin çevresel uyaranlara özgün tepkilerini oluşturan biyolojik temelli ve öğrenilmiş davranışların toplamı, doğuştan gelen ve sonradan kazanılan özellikler, sosyal ortam içerisinde sergilenen davranış, zihinsel ve bedensel özelliklerin toplamı, davranışları yönlendiren ve bireysel dengeyi oluşturan bir bütün olarak ifade edilmektedir (Kandler ve Bleidorn, 2015). Kişilik, bireyin konuşmasını, davranış biçimini, duruşunu ve girilen ortama kadar her şeyini etkilemekte ve bireylerdeki fiziksel ve zihinsel farklılıklar kişilerin tutum, davranış ve düşünceleri üzerinde etkili olmaktadır (Sarıtaş, 1997).

Kişilik gelişimi doğumla başlayan bir süreçtir. Gençlik döneminin sonlarında, toplumsallaşma süreciyle, öğrenme süreciyle, eğitim ve öğretim ile belirli kişilik kalıpları oluşur. Bu kişilik kalıpları yetişkinlik döneminde tutarlılık ve süreklilik kazanır. Genel olarak kişilik, genetik faktörler mi yoksa insanın hür iradesi ile mi ilgili olduğu tartışılmaktadır. Genetik faktörlerin etkili olduğunu savunanlar, geçmişte yaşanan biyolojik temeller üzerinde dururken, insanın özgür iradesinin önemini vurgulayanlar ise kişiliğin geliştirilebilir ve değiştirilebilir olduğu fikrini savunmaktadır (Schultz ve Schultz, 2013).

Kişiliğin oluşmasında etkili olan faktörler şu şekilde özetlenebilir:

Biyolojik ve Genetik (Kalıtsal) Faktörler

Bireylerin biyolojik yapı ve genetik özellikleri kişiliğin oluşmasında etkili olmaktadır. Kişilik ile ilgili yapılan çalışmalarda bireyin fiziksel görünümü, yaşı, kadın ya da erkek olması, yüz çekiciliği, enerji seviyesi, sinir sistemi ve biyolojik ritimleri ile kişiliği arasında ilişki olduğu, ancak bunların kişiliği etkileme derecesinin bireyden bireye değiştiği görülmüştür (Abdioğlu ve ark., 2015). Kalıtım yaklaşımı, bir bireyin kişiliğinin nihai

açıklamasının 37 kromozomunda bulunan genlerin moleküler yapısı olduğunu iddia etmektedir (Robbins ve Judge, 2013). Bunların yanı sıra sinir sisteminin de kişilik gelişimine etkileri olduğu savunulmaktadır. Zihinsel yetenekler, duyuusal motor beceri de sinir sistemi tarafından belirlenir. Otonom sinir sistemi ve merkezi sinir sistemi kişilik gelişiminden sorumludur (Güney, 2016). Bu da kalıtsal ve biyolojik etmenlerin kişilik gelişimi üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bireyler ailelerinden aldıkları genler yoluyla anne ve babalarının pek çok özelliğini taşımakta ve bu genetik özellikler çevreyle etkileşim oluşturduktan sonra kişilik şekillenmeye başlamaktadır (Gülücü, 2017). Çevre gözlemlendiğinde, fiziksel özelliklerin kişiler arası ilişkilerde etkili olduğunu gösteren birçok örneğe rastlanabilir (Özkalp, 2018).

Kişilik kuramları ile ilgili bazı araştırmalarda vücut tipleri üçe ayrılmış ve kişilikleri ile ilgili ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır. Birinci tipte kısa ve şişman bir kişinin rahat, yumuşak huylu ve girişken olduğu; ikinci tipte uzun ve zayıf bir kişinin sakin, utangaç, kontrollü olduğu ve yalnızlığı seven; üçüncü tipte gelişmiş kasları olan iri bir kişinin fiziksel olarak aktif, saldırgan olduğu iddia edilmiştir (Atkinson ve ark., 1999). Kişilik özelliklerinin belirlenmesinde genetiğin rolünün ne kadar olduğunu belirlemeye çalışan birçok araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalar sonucunda kişilik özellikleri üzerinde genetiğin etkisi olduğu alan tarafından kabul edilmiştir (Güleç, 2010; Tekin, 2012). Cloninger (2004), kişilik üzerinde genetik yapının etkisinin çevresel koşullara göre şekillendiğini, aynı genetik potansiyele sahip kişilerin farklı çevresel koşullarda olduğunda farklı kişilik özelliklerinin olacağını savunmaktadır. Özetle kişilik özelliklerinin belirlenmesinde fiziksel özelliklerin ve genetiğin bir rolü olduğu kabul edilmekle birlikte ne derece rolü olduğu halen tartışılmaktadır.

Ailesel Faktörler

Bireyler, çevrelerinde kıymet verdikleri insanların davranış, duygu ve düşüncelerinden etkilenmektedir. Aile, bireyin en yakını olduğundan kişiliğin oluşması ve gelişmesinde önemli bir etkiye sahiptir (Tekin, 2012). Kişilik üzerine yapılan çalışmalara ve teoriler birçoğu ailenin kişilik üzerinde en önemli etken olduğunu dile getirmişlerdir. Bireyin dünyaya geldiğinde içinde bulunduğu ilk sosyal grup ailesidir (Güney, 2007). Aile kişilik özelliklerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Adler'e göre çocukluğun ilk dönemlerinde anne ve babanın çocuğa yaklaşımı kişilik oluşumunda önemli rol oynamaktadır. Aile çocuğun beslenme, bakılma, korunma, sevilme, gibi temel ihtiyaçlarını karşılayan bir birim olmasının yanında çocuğun kişilik gelişimi açısından da yönlendiren en önemli kurumdur. Tüm bunlar

dikkate alınarak saygı ve sevginin olduğu tutarlı ve dengeli bir ortam çocuğun kişilik gelişimde sağlam adımların atılmasını sağlar (Cüceloğlu, 2000; Kulaksızoğlu, 2003). Ailenin çocuk üzerindeki tutumları, çocuğun kişiliğinin oluşmasında ana faktör görevi yaparken, aynı zamanda ilerleyen yaşlarında göstereceği davranışların temelini oluşturmaktadır.

Çocuklarına gereken sevgiyi veren, saygı duyan, ayrı bir birey olduğunu kabul eden demokratik tutumdaki aileler, çocuğu bağımsız bir kişilik geliştirme yönünde teşvik eder. Böyle bir aile ortamında yetişen çocuklar düşüncelerini rahatça ifade edebilen, güven duyguları gelişmiş, sorumluluk bilincine sahip, kendini geliştiren ve gerçekleştiren, kendine ve başkalarına saygı duyan bireyler olabilmektedirler. Aynı zamanda ailenin bulunduğu sosyal sınıf da çocuğun benlik saygısını, kendini algılayışını, özgüvenini etkilemekte ve bu nedenle kişilik özelliklerini biçimlendirmektedir (Cirhinlioğlu, 2001). Çocukların, yetişkinlik dönemine geldiklerinde kişilik sorunu yaşamalarına neden olan ebeveyn tutumları da bulunmaktadır. Bunlar devamlı özen gösteren ve aşırı korumacı ebeveyn davranışı ve ihmal olarak ifade edilmektedir. Bu davranışlar çocuklarda ileriki yaşlarda şımarıklık, aşağılık duygusuna kapılma ve soğuk bir kişilik yapısına çevreleri ile sıcak ilişki kurmaktan çekinme eğilimine sebep olur. Bu değerlendirmeler dikkate alınarak denilebilir ki; uyumlu bir aile içi eğitimiyle aile bireylerinin çocuğa olan tutumlarında tutarlı olmaları yanı sıra ona anlayışlı, sağduyulu ve onun gereksinimlerini, sınırlarını bilerek yaptıkları davranışlarla, çocuk sağlıklı ve dengeli bir kişilik geliştirebilir (Burger, 2006).

Sosyo - Kültürel Faktörler

İnsan içinde yaşadığı toplumsal çevreyle ilişki kurmak ve etkileşimde bulunmak zorunda olan sosyal bir varlıktır. Bu etkileşimler bireye o toplumun değer yargılarını, yaşam biçimini, davranış biçimini, geleneklerini, üyelerinden beklentilerini öğretir. Kültür, kişisel değerleri ve yatkınlıkları şekillendirir. Bir sosyal grubun üyelerinin paylaştığı değerler ve normlar onu diğer sosyal gruplardan ayırır. Her toplumun kendine özgü bir kişilik yapısı, yaşama biçimi, töre, gelenek, amaç ve tutumları vardır. Bu özellikler kişilik gelişimini büyük oranda etkilemektedir. Kültürün özünde zihnin kolektif programlaması vardır. Kültür, grup davranışını tanımlayan ortak bir tutum, inanç, nitelik, mülk, gelenek ve değerler sistemi ile ilgilidir. Bu nedenle, kültür bir bireyin davranışını etkilemede önemli bir rol oynar (Güney, 2016). İnsanların yaşadıkları toplumu seçme şansı yoktur. Bu sebeple bireyler toplumun kültürel kalıbını benimsemektedir. Bireylerin ilgi ve ideallerinin kültürel yapı tarafından şekillendiği, kültürel yapının değişmesi ve gelişmesinden etkilendiği ve kültürel faktörlerin

genetik ve biyolojik faktörlerden daha büyük oranda kişilik gelişimini etkilediği ileri sürülmektedir (Topçu, 2015).

Bireyler toplumun sahip olduğu kültürün üyesi olmakla beraber aynı zamanda toplumun bazı alt gruplarının da üyesidir. Yaş, cinsiyet, din, aile, meslek, sosyal sınıf gibi çeşitli demografik özellikler toplumun alt grupları olarak ifade edilebilmektedir. Eğitim kurumları ile beraber bu gruplar bir kişinin rolünü belirler ve öğretir. Alt gruplardan en önemlisinin aile olduğu savunulmaktadır. Çocuğun toplumsallaşmasını ve davranış kalıplarını öğrenmesini sağlar. Bu nedenle kişilik gelişmesinde en önemli toplumsal kurumun aile olduğu kabul edilir (Doğan, 2005). Kişiliğin gelişmesinde en önemli kurumun aile olmasına ek olarak yetiştiği kültürün de önemli derece de etkisi olduğunu bildiren çalışmalar bulunmaktadır (Kulaksızoğlu, 2003). Bireyin sağlıklı bir kişilik gelişimi sağlaması için sağlıklı bir kültürel yapının gerekli olduğu belirtilmektedir (Cüceloğlu, 2000).

Coğrafi ve Fiziki Faktörler

Kişilik özelliklerini etkileyen bir diğer faktör fiziki ve coğrafi çevredir. Eski zamanlardan günümüze, insanların kişilik özelliklerinin coğrafi bölgelere, iklim ve doğaya bağlı faktörlere göre değiştiği varsayılmaktadır. Yakın coğrafi bölgelerde yaşayan bireylerin kişilik özelliklerinin benzer olduğu görülmektedir. Bu durumun meydana gelmesindeki sebebin paylaşılan genler, paylaşılan fiziki ortam ve paylaşılan kültürden etkilenildiğinden kaynaklandığı öne sürülmektedir (Allık ve McCrae, 2004). Kıyı bölgelerde, dağlık bölgelerde, ovalarda, sıcak ya da soğuk iklimlerde yaşayan insanların kişilik farklılıklarının bulunduğunu söylemek mümkündür. Örneğin, soğuk iklimde büyüyen insanların daha donuk mizaçlı ve sert olmalarına karşın; sıcak iklimde büyüyen insanların daha yumuşak ve daha çok değişime uyum sağladıkları görülmüştür (Tekin, 2012; Yıldızoğlu, 2013).

Psikolojik Faktörler

Bireyin büyüme, gelişme ve kuvvetlenme isteği, olgunlaşma ve değişme arzusu, bireysel bağımsızlık elde etme isteği, başarıya ve güven kazanma arzusu, beğenilme ve takdir görme isteği, olumlu sosyal ilişkiler kurma arzusu ve mutlu olma arzusu kişilik gelişimini etkileyen psikolojik etkenlerdendir (Kulaksızoğlu, 1998).

Sosyalleşme ve Sosyal Sınıf Faktörleri

Bireyin doğumuyla birlikte sosyalleşme süreci başlamaktadır. Dolayısıyla sosyalleşme süreci ilk olarak aile de başlamaktadır (Aydın, 2000). Sosyalleşme, kişinin başkalarıyla

kurduğu ilişkilerin bir sonucu olarak davranış örneklerini benimsemesi ve bunlara uymasındır. Ergenlik ile hız kazanan sosyalleşme olgusu, bu dönemlerde bireyler için kendini bulma arayışıdır. Bireyin toplumdaki rolleri sosyalleşmede bir başka önemli konudur. Sağlıklı bir şekilde sosyalleşmenin birey üzerinde birçok olumlu etkisi vardır. Bireyin kendine güvenme duygusu ile norm ve değerler sistemi birlikte gelişir. Sosyalleşme, diğer insanlara karşı anlayış ve hoşgörü olarak gelişmesi ile beraber sosyal entegrasyonun gerçekleştirilmesine de katkıda bulunur. Sosyalleşmenin bir sonucu olarak, her birey kendi kültürünü benimser. Kişinin içinde olduğu sosyal sınıf; bireyin yaşam tarzını, eğilimlerini, duygularını, düşüncelerini ve çeşitli kişisel özelliklerini etkileyebilir (Eroğlu, 2007). Örneğin, üst sınıfta dünyaya gelen bir çocuk konumu için sınıfına uygun davranışlar gösterecekken daha düşük bir sınıfta doğan birey bulunduğu sınıfa uygun davranışlar göstererek yaşamını sürdürecektir (Eroğlu, 2007). Aile bireylerin bulunduğu ilk sosyal gruptur. Hayatın ilerleyen zamanlarında çeşitli sosyal gruplarla etkileşime girerler. Örneğin; okul, takım, meslek ve çalışma arkadaşlıklarının oluşumu, sosyal sınıf faktörünün etkisi altında olmaktadır (Güney, 2007).

Kitle İletişim Araçları

Kişilik gelişiminde kalıtsal, yapısal, aile, sosyal yapı-sınıf ve kültürel faktörler dışında kitle iletişim araçları (kitap, radyo, dergi, televizyon, gazete, vb.) da kişiliği etkilemektedir. Kitle iletişim araçları aynı anda çok sayıda kişiye mesajların iletilmesini sağlamaktadır. Bu sebeple eğitim, kültür ve eğlence amaçlı olarak yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. Sonucunda da bireylerin kişilik özellikleri üzerinde etkileri oluşmaktadır (Topçu, 2015). Bireylerin kişilik özellikleri kitle iletişim araçları kullanma durumunu göre farklılık gösterebilmektedir. Çünkü kitle iletişim araçları bireylerin davranış kalıpları kazanımlarında ve çocukların gelişimlerinde etkili olabilmektedir (Öktem, 2009). Sosyal medya etkileşimli bir yapıya sahiptir. Geleneksel medya tek yönlü bilgi aktarım ve dağıtımırken sosyal medya çift yönlü iletişime imkan tanımaktadır (Lee ve Cho, 2011). Kişilik ve sosyal medya arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmalar bulunmaktadır. Tercih edilen sosyal medya ve kullanım alışkanlıkları üzerinde kişilik özelliklerinin etkili olduğu belirtilmektedir. Aktif olarak sosyal ağ kullanıcı olan bireylerin dışa dönük kişilik özelliklerine sahip oldukları ve deneyimlere açık kişiler oldukları belirlenmiştir (Dal ve Dal, 2014).

2.2.2. Kişilik Kuramları

Kişiliği anlama çalışmaları milattan önceki dönemlere kadar uzandığı belirtilmektedir. Sigmund Freud'un kişiliğin temel niteliklerini açıklaması ile bu alanda çalışmalar başlamış

olup belirli dönemlerde kişilik teorilerinin yenileri geliştirilmiştir. Özellikle ortaya atılan teoriler yeni teoriler oluşturmaya zemin hazırlamıştır. Kişilik son derece karmaşık, soyut bir kavramdır. Bu nedenle kuramcıların kişilik kavramına farklı açılardan yaklaşımları oldukça beklendiktir. Kişiliği anlamak için ortaya konan yaklaşımların hepsi bir kuramla başlar. Kuramlar insan kişiliğinin altında yatan mekanizmaları ve bu mekanizmaların bireye özgü davranışların ortaya çıkmasından nasıl sorumlu olduğunu açıklamaya çalışır (Burger, 2006). Kuramlar çoğu zaman, önde gelen psikologların, tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçleri açıklamak için kendi betimlemelerini içeren yazılardan ortaya çıkar. Yapılan betimlemeler ne kadar nesnel olursa olsun gözlenenler üzerinde gözleyen bireyin mutlaka kişisel yorumu bulunmaktadır. Bu nedenle birden çok kişilik kuramı geliştirilmiştir (Yazgan ve Yerlikaya, 2008). Bu teorilerin en belirginleri aşağıda açıklanmaktadır:

Sigmund Freud - Psikodinamik kuram

Sigmund Freud tıp alanında nöroloji uzmanıdır. Freud'a göre çocukluğun başlarındaki dönem kişilik gelişiminde önem arz eder. Bu yıllarda yapılandırılan nitelikler oldukça kuvvetli ve değişime dirençlidir (Cüceloğlu, 2000). Freud kişilik gelişimi sürecinde çocukluk döneminin önemini, çocuk yetiştirip büyümede ebeveyn davranışlarının önemini vurgulaması ile kendisinden sonra gelen kuramcıların kişilik gelişimine yönelik araştırmalarına ışık tutmuştur (Aral ve ark., 2000).

Psikodinamik kişilik kuramı, Sigmund Freud tarafından geliştirilen ilk kapsamlı kişilik kuramıdır. Freud, histerik hastaların tedavi edilebilmesi amacıyla yaptığı hipnoz çalışmaları neticesinde, bilinçaltının bireyin davranışları üzerinde etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Psikodinamik kurama göre, zihinsel süreçlerin farkındalık derecelerine göre önemli çeşitleri vardır. Freud kuramında, farkındalığın üç seviyesine değinmiştir. Bunlar; bilinç, bilinç altı ve bilinç dışıdır. Freud'a göre, bilinç seviyesi her an farkında olunan düşünceleri kapsar. Bilinçaltı ise kolayca farkında olunabilen zihinsel içerikten meydana gelmektedir. Son olarak ise bilinç dışının zihinsel içeriği farkında olunabilecek bazı özel şartlar dışında farkında olunmayan ve bazı özel şartlar dışında farkında olunmayacak zihin parçasıdır. Ayrıca bilinç dışı içerikler kaygıyı tetikleyicidir ve asla doğrudan gözlenemez (Cervone ve Pervin, 2016).

Yapısal kişilik kuramına göre, kişilik benlik (ego), alt-benlik (id), ve üst-benlik (süper ego) adı verilen üç bölümden oluşmaktadır. Freud kişiliğin birbiri ile barış içinde olmayan bazı bölümlerden oluştuğunu ve bireyin doğduğunda tek bir kişilik yapısının alt-benliğin (id) var olduğunu ifade etmiştir. İd bireyin bencil tarafıdır, yalnızca kişisel istekleri doyurur, haz

ilkesine göre çalışır ve alt benlik dürtüleri bilincin altında yer alır. Benlik (ego) ise gerçeklik ilkesine göre hareket eder yani egonun birinci görevi alt benliğin dürtülerini tatmin etmek ama bunu yaparken de içinde bulunduğu durumun gerçeklerini de göz ardı etmemektir. Son olarak toplumun değer yargılarını ve standartlarını ise Üst-benlik (süper ego) temsil eder. Bireyin neleri yapabileceği ve yapamayacağı konusunda kısıtlamalarda bulunur ve vicdan olarak da kabul edilebilir (Topses ve Serin, 2012).

Erik H. Erikson - Psikososyal Kişilik Kuramı

Erikson, kişiliğin oluşum ve gelişim süreçlerini bireyin doğumundan ölümüne kadar tüm dönemlerde ele almıştır. Psikososyal kişilik kuramı, sosyal ve kültürel doku içinde insan davranışının gelişimini incelemektedir. Freud'un kişilik kuramı ve Erikson'un kişilik kuramının başlangıç noktaları benzerlik göstermektedir. Erikson'un kişilik kuramında kullandığı terminoloji ile Freud'un kişilik kuramı benzerlik göstermektedir (Topses ve Serin, 2012).

Erikson, psikososyal gelişimde sekiz evre ileri sürmüştür. Her bir evre, bireyin karar vermesini gerektiren bir zorluk olarak ifade edilmektedir. Başarılı bir çözüm için her evre bir önceki evrenin üzerine inşa edilmektedir. Psikososyal gelişim evreleri olumlu ve olumsuz kutuplar ile birbirine zıt olarak tanımlanmaktadır (Steinberg, 2013). Erikson'a göre kişiliğin oluşumu ve gelişimi aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

Temel Güven Karşısında Güvensizlik (0-1): Bu evre bebeğin ağız yolu ile öğrenme dönemini kapsar. Bu dönem periyodik aralıklarla ve düzenli olarak beslenmelidir. İhtiyaçları güvenle karşılanan bebek ileriki yaşlarda daha mutlu ve pozitif olur. Bu dönemde bebeğin ilgi, sevgi, yeme, içme ve rahatsızlık verecek durumların ortadan kaldırılarak ihtiyaçlarına sağlıklı şekilde karşılık vermek, beklentilerini gidermek bebekte güven duygusunu geliştirir. Eğer bu ihtiyaçlar giderilmez ise ileriki yaşlar da karamsarlık, madde bağımlılığı, içe kapanıklık, alkol kullanımı gibi olumsuzluklar oluşabilir. Bu dönem idin hem psikolojik hem de fizyolojik ihtiyaçların karşılanması demektir. Bu dönem de bebeklerin çevrelerine güven duygusu geliştirmelerine önem verilmelidir (Topses ve Serin, 2012).

Bağımsızlık Karşısında Utanç ve Şüphe (1-3): Bu dönemde, çocuk artık kendi iradesini kullanabilmektedir. Eğer bu dönemde çocuğumuzun deneye deneye tercihlerini yapılandırmasına ve özgür iradesini kullanmasına izin verirsek kişilik gelişimine olumlu etki etmiş oluruz. Ters durumlar da ise ileriki yaşlarda utanç duyma, kendini kötü hissetme,

zihinsel ve fiziksel olarak kendini kötü görme gibi durumlar oluşabilir. Örneğin: Bu dönemde tuvalet eğitimi almaya başlayan çocuklar bu esnada ayıplanır, kızgın davranışlara maruz bırakılırsa çocuklarda kazanılması gereken özerklik duygusu yerine utanç duygusu kazanılır (Bacanlı, 2002).

Girişimcilik Karşısında Suçluluk (3-5): Çocuğun kendini daha rahat ifade edebildiği dil ve motor becerilerini daha iyi kullanabildiği evredir. Bu evrenin en belirgin özelliği cinsel konulara olan meraktır. Çocukların merakları bilinçsiz aileler bunun ahlak bozukluğu olduğunu düşünerek kızma, cezalandırma veya dövme yoluna gidebiliyorlar ve bu davranış çocuklarda adeta yıkıma sebep oluyor. Bu dönem de karşılaştığı sorunlarda ebeveynlerinden yardım alamayan ve yaptıkları her harekette azarlanan çocuklar, merakın kötü bir davranış olduğu fikrine kapılmaktadırlar (Bacanlı, 2002).

Üretkenlik Karşısında Küçük Görülme-Aşağılık Duygusu (5-11): Okul öncesi dönemi ve ilköğretim çağını kapsayan dönemdir. Sosyal ilişkiler gelişir, öğrenme ve üretme süreçlerinin eklendiği evredir. Bir işi kendi başlarına yapabildiklerini ve zorlandıklarında nasıl yardım alabileceklerini ve başkalarına nasıl yardımcı olabileceklerini öğrenirler. Bu dönemi başarılı geçiren çocuklar aşağılık kompleksi geliştirmeden, kendisiyle barışık ve yeterlilik duygusuna sahip bireyler olurlar. Bununla birlikte, bu dönemde başarılı olamayan çocuklar yetersizlik duygusuna kapılır ve daha sonraki çağlarda toplumda aktif rol almaktan kaçınırlar (Burger, 2006).

Kimlik Kazanımı Karşısında Rol Karmaşası (12-19): Ergenliğin hemen öncesini ve ergenliği kapsayan evredir. Duygusal ve fiziksel olarak hızlı bir değişimin yaşandığı dönemdir. Bu dönemde bireyler kimlik edinme amacıyla hareket eder. O güne kadar edinilen alışkanlıklar, bakış açıları, inanç ve düşünceler sorgulanabilir ve değişebilir. Bu dönemde bireylerde aykırı davranışlar görülebilir. Fakat zamanla toplum normlarına uygun sağlıklı ve doğru davranışlar oturmaya başlar. Bireyin kendini tanıması ve şekillendirmesi adına önemli bir evredir. Bu sebeple ergenlik döneminin insan yaşamındaki en zor gelişim evrelerinden biri olduğu bilinmektedir (Burger, 2006). Bu dönemi başarılı şekilde atlatan bireyler kimlik duygusu edinirken başarıyla atlatamayanlar rol karmaşasına düşmektedir (Bacanlı, 2011).

Yakınlık Karşısında Yalnızlık (20-30): Bu evre yetişkinlik evresidir ve geniş bir zaman aralığını kapsar. Bu evrede, bir önceki dönemin sağlıklı geçmiş olması halinde kimlik kazanımı ve kimlik çatışması önemini yitirir, kaynaşma, sosyal ilişkiler kurma ve bu ilişkileri

sürdürme eğilimi başlar. Aksi durumda ise başkaları ile ilişki kurmada zorlanan bireyler, sağlıksız ve istemeyen bir kişilik yapısına sahip olabilmektedirler (Topses ve Serin, 2012).

Üreticiliğe Karşı Verimsizlik (30-60): Tam bir geçiş evresidir. Bu dönemde kişi, üretmeye devam eder ve üretim amacını eğitimsel yönde gerçekleştirmeye başlar. Gelecek nesil için verimli ve yol gösterici hedefler edinir. Bu evrede üretken yapıya sahip olmayan bireyler ise amaçlarını sorgulamadıkları için durgunlaşma ve çöküşe geçebilirler (Burger, 2006).

Benlik Bütünlüğü Karşısında Umutsuzluk (60+ Yaş): Psikososyal gelişimin son evresidir. Bu evre pişmanlık ve huzur arasında bir çatışmayı doğurur. Kendini tamamladığına inanan, bütünlük duygusu yaşayan ve geçmişten pişmanlık duymayan bireyler önceki evreleri sağlıklı atlatan bireylerdir. Huzursuz ve umutsuz olan kişiler ise keşkelerle yaşamaya devam eden geçmişte yaptıklarından pişmanlık duyan, depresif kişilerdir. Bu olumsuz duyguları yaşayan bireyler umutsuzluklarını başka insanlara nefretle bakarak ifade ederler (Burger, 2006).

Eysenck Kişilik Kuramı

Eysenck'e göre kişilik, kişinin adaptasyon sürecinde önemli rol oynayan karakter, akıl, mizaç ve fiziğinin kalıcı ve istikrarlı bir organizasyonu olarak ifade edilmektedir (Eysenck, 2013). Eysenck, kişiliği tanımlamak ve kişilerarası farklılıkları belirlemek için hazırlanan ifadelerin belirli gruplarda veya kategorilerdeki düzenlenmesi üzerinde çalışmıştır. Normal, nevrotik ve psikotik gruplarla ilgili çeşitli çalışmalarından sonra, Eysenck ölçeklerdeki istatistiksel tekniklerin yardımıyla üç kişilik boyutunu ortaya koymuş ve her bireyin özelliklerine göre bu boyutlar üzerinde belirli pozisyonlara yerleştirilebileceğini ifade etmiştir. Eysenck'in ortaya koyduğu bu boyutlar dışadönüklük, içe dönüklük, nevrotiklik ve psikotiklik olarak belirtilmiştir (Eysenck, 1990). Eysenck ayrıca kişilik boyutlarının ölçeklerine güvenilir yanıtlar alabilmek için bir de yalan söyleme ölçeği geliştirmiştir (Koşar ve Kut, 1989). Eysenck kişiliğin önemli ölçüde biyolojik ve kalıtsal olduğunu savunmaktadır.

Dışa dönüklük, dürtüselliği ve sosyalliği temsil eder ve bu boyuttaki kişiler, iletişimi kuvvetli, yalnız olmayı tercih etmeyen, girişken bireyler olarak tanımlanmaktadır. Dışa dönüklük temel olarak sosyallik, girişkenlik, cana yakınlık, konuşkanlık, uyumluluk, canlılık, liderlik ve aktiflik gibi özelliklerle karakterizedir. Dışa dönük bireyler genel olarak çok sayıda arkadaşına sahip olmakta ve heyecan verici aktivitelere katılmaktan hoşlanmaktadır. İçe

dönüklük ise dışa dönüklük özelliklerinin tam tersi özelliklerdir. İçe dönük bireyler genel olarak içine kapanık, sessiz, çok sayıda arkadaş edinmeyen ve yalnız olmayı tercih eden bireylerdir. Temkinlilik, çekingenlik ve edilgenlik de içe dönüklüğün diğer belirgin özellikleridir (İnanç ve Yerlikaya, 2011). İçe ve dışa dönüklük terimleri iki ucu ifade etmekte olup, herkesin ya içe dönük ya da dışa dönük olduğu anlamına gelmez. Bu iki ucun ortasına yakın bir yer dahil olmak üzere, her yerinde bulunabilirler (Eysenck ve Wilson, 1996).

Eysenck'in kuramındaki ikinci temel kişilik boyutu nörotisizmdir. Nevrotiklik, bireyin duygusal davranma eğilimini gösteren boyut olarak ifade edilir. Yüksek düzeyde nevroitik olan insanlar; huzursuz, alıngan, endişeli, kararsız, duygusal, üzgün veya öfkeli davranma eğiliminde olan, küçük engeller ve problemler karşısında bile, aşırı duygusal tepkiler veren ve normale dönme zorluğu yaşayan, çok çabuk heyecanlanan ve diğer insanlardan daha kolay depresyona girebilen bireylerdir. Eysenck'in kuramına daha sonra eklediği psikotisizm boyutunda ise; psikotikler bencil, başkalarıyla ilgilenmeyen, anlayışsız, saldırgan, soğuk ve mesafeli kişiler olarak ifade edilmektedir (Eysenck, 1990).

Eysenck, dışa dönüklük boyutunun nevroitik ve psikotik boyutlarından daha önemli olduğunu ve kişilerin daha kararlı bir yapıya sahip olduğunu belirtir (Burger, 2006). Dışa dönüklük, dürtüsellığı ve sosyalliğı temsil ederken, bu boyutta yüksek puan alan bireyler, girişken insanlarla iletişimi seven, yalnız olmaktansa insanlarla olmayı tercih eden kişiler olarak tanımlanmaktadır.

Nörotisizm boyutunun duygusal tutarlılığa veya aşırı tepkiselliğe işaret etmekte olduğu ve bu boyutta yüksek puan alan bir kişinin, endişeli, depresif, gergin, utangaç, aşırı duygusal ve düşük öz-güvene sahip olabileceğı ileri sürülmüştür. Psikotisizm boyutu ise, soğuk, mesafeli, saldırgan, güvensiz, duygusuz, tuhaf ve empati kuramama, suçluluk ve diğer insanlara karşı duyarsızlık gibi daha çok sıra dışı kişilik özelliklerini ifade etmektedir (Karancı ve ark., 2007).

Carl Rogers - İnsancıl Kişilik Kuramı

Carl Rogers, insan doğasını yapıcı ve olumlu olarak kabul eden, kişinin gücünü temel alan insancıl yaklaşımın başlatıcısı ve temsilcilerindendir. Bireyin karar verirken özgür olduğunu savunmaktadır. Yaşamın öznel olduğunu ve her bireyin benzersiz olduğunu savunmaktadır (Chamorro, 2008). Benlik, bu kuramın temelini oluşturmaktadır. Benlik bir bireyi birey yapan tüm değerlerini kapsamaktadır. Bireylerin, sahip olduklarında kendilerini

daha değerli hissedecekleri özelliklere sahip olması ise ideal benlik olarak ifade edilmektedir. Bireylerin, ideal benliğine yaklaşması ile mutlu ve doyumlu olmalarının mümkün olacağı belirtilmektedir. Benlik tasarımı, bireyin tüm özelliklerinin dinamik bir görüntüsü olup doğumla başlayarak zamanla şekillenmektedir. Benlik tasarımının hareketli bir yapısı olup, yaşanmışlıklara uygun olarak değişebilmektedir (Erden ve Akman, 2003).

Rogers, kişiliğin temel motive edici gücünün kendini gerçekleştirme dürtüsü olduğunu ifade etmektedir. Kendini gerçekleştirme doğuştan gelen bir motivasyon olarak ifade edilirken, anda yaşama, yardım etme ve sorumluluk alma; kişilik fonksiyonunda seçimlerin ve yaratıcılığın geliştirilmesinde önemi belirtilmektedir (Whitworth, 2008).

İnsancıl kişilik kuramı, gelişim ve iyi olana yönelimin bireyin kendi içinde olduğunu belirtmektedir. Rogers benlik bilincinin oluşmasına önem vermiştir. Bu nedenle pozitif yönde benlik bilincinin olması için kişilerin koşulsuz sevgiyle büyümesi gerektiğini belirtmiştir. Koşulsuz sevgi, insanların tüm olumsuz davranışlarına rağmen saygıyı ve sevgiyi hak ettiğini kabul eden bir anlayıştır. Çocuğun benlik duygusunun gelişiminde anne - çocuk ilişkisinin önemi üzerinde durmuştur. Rogers annenin çocuğun sevgi ihtiyacını karşılmasına koşulsuz sevgi demiş ve koşulsuz sevgi alan bir bebeğin sağlıklı kişilik gelişimi yoluna gireceğini ifade etmiştir. Eğer anne çocuğuna sevgisini yalnızca yapacağı uygun davranışlar karşılığında verirse bu da koşullu sevgi olmakta ve çocuk annesinin bu tutumunu içselleştirerek buna uygun değer koşulları oluşturmaktadır (Schultz ve Schultz, 2002).

2.3. Kişilik ve Spor İlişkisi

Bireyler içinde yaşadıkları toplumu tüm öğeleriyle kabul ederek, toplumsallaşırken, toplumun kendine sunduğu kurallar çerçevesinde de kişiliklerini bulurlar. Kişiliğin gelişimi, önemli ölçüde bireyi saran toplumsal çevreyle belirlenmekte, toplumsal çevrenin koyduğu sınırlar içerisinde kesinleşmektedir. İnsanın kendini kanıtlamada kullanacağı iş alanı, zorunlu kurallarıyla kişiliğin özgürce gelişimini engellerken, spor ve diğer aktif etkinlikler, kişiye baskıdan uzak, sınırsız bir alan sunmaktadır (Tosunoğlu, 2008).

Kişilik ve spor arasındaki ilişki incelendiğinde, bireyin kişiliğinin gelişmesinde ve sosyalleşme sürecinde sporun önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Kültürel, ekonomik ve sosyal açıdan kalkınmanın önemli bir unsuru olan spor, kişilerin fiziksel ve ruhsal sağlıklarını geliştiren, kişilik gelişimlerini destekleyen kişilerin çevreye uyumlarını arttıran, insanlar ve toplumlar arası kaynaşmayı sağlayan, yarışmak ya da yarışmada kazanmak adına yapılan

faaliyetlerdir (Aytan, 2010). Spor adil bir mücadele öğretir ve yüksek bir iletişim değerine sahiptir. Kişinin kendini kontrol etme mekanizmalarından biri de spordur (Kuru, 2000). Sporcuların başarıları ve performansları, aktif antrenman yapmak ve genetik yapı ile birlikte beden-zihin etkileşimi doğrultusunda zihinsel süreç duygu ve düşünce kontrolüne bağlıdır (Syer ve Connolly, 1998).

Birey sportif etkinliklerde hem özgürlüğü tadar, hem de başkalarının özgürlüklerine saygılı olmayı, bir başka deyişle kendini kontrol etmeyi öğrenir. Sporda uygulanan otokontrolün kendisi spordur. İsteğe bağlı özgür organizma ile düşünce arasındaki bu gerçek etkileşim sporda oyuna dönüşür (Tosunoğlu, 2008). Kişinin sorumluluklarını üstlenebilme alışkanlığını kazanmasında bağımsız, güvenli bir kişilik geliştirmesinde sportif etkinliklerin tartışılmayacak derecede önemli katkıları vardır.

Spor hem fiziksel hem de sosyal bir olgudur. Spor yapan birey kızgınlık, şiddet ve utanma gibi olumsuz davranışlarını yaptığı etkinlikler vasıtasıyla daha iyi kontrol eder. Sportif etkinliklere katılan kişilerin özgüven seviyeleri yükselmektedir (Kuru, 2003).

Bireyin ruhsal ve sosyal gelişimini olumlu yönde etkileyen sportif aktiviteler, sporcularla sporcu olmayanların kişilik özelliklerinin farklılığını gösteren araştırmalar mevcuttur (Weinberg ve Gould, 2007).

Spor yapanların spor yapmayanlara göre farklı kişilik özelliklerine sahip olduğu görülmüştür. Spor yapan bireylerin spor yapmayanlara göre daha bağımsız, objektif ve daha az endişeli gibi farklı kişilik özelliklerine sahip olduğu da kabul edilmektedir. Yapılan bilimsel çalışmalarda sporla ilgilenen bireylerin ilgilenmeyen bireylere oranla daha sosyal, çalışkan, sabırlı, dengeli ve yeni bir duruma adaptasyon yeteneği daha fazla olan bir yapıya sahip kişiler olduğu saptanmıştır (Tiryaki, 2000).

Newman ve Cooper bir araştırma da, sporcular ile sporcu olmayanların kişilik yapılarını karşılaştırdığında, sporcuların sporcu olmayanlara göre dinamik, öz kontrolü olan, dışadönük ve uyumlu olduklarını gözlemlemiştir (Korkmaz ve ark., 2003). Spor bireylerin sosyalleşmesine imkân sağladığı gibi, içerisinde barındırdığı hareketler ve oyunlar, bireye duygu ifadesini ve kendini gerçekleştirme imkânı sağlamaktadır. Birey saldırganlık dürtüsü gibi birçok olumsuz güdülerini spor sayesinde boşaltır ve onlara hükmetmesini öğrenir. Spor aktiviteleri sayesinde kişiler ortak bir faaliyet yapma fırsatı yakalar. Kişiler bu tür ortamlarda, çekişme, çalışma disiplini, mücadele azmi kazanır. Galibiyeti, mağlubiyeti kabul etmeyi,

kendilerini ifade etmeyi ve başkalarının inanç ve düşüncelerine saygı duymayı öğrenerek insanlarla olumlu ilişkiler kurabilmektedirler (Şahan, 2008).

Tek başına kişilik, spor ve egzersizdeki davranış nedenini açıklamak için yeterli değildir. Spor ve egzersiz içindeki davranışların sebebini anlamak ve öngörmek için kişilik özelliklerinin ve içinde bulunulan durumun fizyolojik, bilişsel ve sosyolojik değişimlerle beraber düşünülmesi gerekmektedir (Weinberg ve Gould, 2007).

Psikolojik gelişim, fiziksel olarak iyi halde olmaktan etkilenmektedir. Yapılan araştırmalarda, vücut geliştirme sporunun fiziksel ve ruhsal gelişimine etkisi çalışılmış ve sonucunda, bireylerin kuvvetteki ve kas kütleindeki artışla birlikte özsaygı duygularında artış olduğu bulgulanmıştır. Doğa sporlarından rafting katılanlarının enerjilerini boşaltarak deşarj olmalarını sağlarken biryandan da serüven ve macera içermesiyle ve daha önemlisi grupça yapılması sebebiyle dayanışma, işbirliği, paylaşma ve kaynaşma yeteneklerini geliştiren önemli bir rekreasyonel aktivitedir (Hazar, 2003).

Kişilik bireyin kendisine has tüm özelliklerini toplayan ruhsal bir bütünlüktür. Kişinin zekası, yetenekleri, heyecansal tepkileri, duyguları, ilgileri, genel kültürü bu bütünlük içerisine girmektedir. Bu özellikler sportif hareketlere yön veren ve sporcunun verimini etkileyen önemli etkenlerdir (Başer, 1996)

Başarılı bir sporcu yetiştirmek için doğru kişiyi seçmek, dünya çapında başarılı bir sporcuyu doğru yönlendirmek ya da bu sporcu performansında bir sorun yaşandığında doğru müdahalede bulunarak sporcunun başarısının devamını sağlamak önemlidir. Sporcunun kişiliğini bilmek; sporcunun motivasyonunu sağlamak, uyarılma düzenlemesini yapmayı, kaygı ve stres gibi duygularla başa çıkabilmeyi öğrenmesine katkıda bulunabilmek için gereklidir (Ercan, 2013).

Bireylerin kişilik özelliklerinin spordan etkilendiği gibi kişilik özellikleri de sportif performansı önemli ölçüde etkilemektedir. Bireylerin baskın kişilik özelliklerini yaptıkları spor branşına yönlendirebiliyor olmaları sportif performanslarını olumlu yönde etkileyebilmektedir.

2.4. Duygu Kavramı

Duygu kelimesi Latince’de hareket manasına gelen “emote” sözcüğünden türetilmiştir. Duyguların harekete çevrildiğini en açık biçimiyle hayvanlarda ve çocuklarda gözlemleriz.

Duyguları oluşturan her duygunun kendine has bir etkisi ve rolü bulunmaktadır. Güçlü duygular vücudumuzda kendini belli eden farklılıkları (fizyolojik belirtiler) beraberinde getirir. Duygular, objelere, bireylere veya olaylara karşı deneyimlerle elde edilen ve kişileri olaylar karşısında tepkide bulunmaya hazır hale getiren hislerdir. Duygu, olaylar karşısında tutum ve algı geliştirme sürecinde davranışsal ve bilişsel unsurlar kadar önemlidir. Aynı zamanda kişilerin durumlar karşısında davranışlarına yön verir. Kişilerin duygusal durumları onların çevreye uyumlarında ve bütün ilişkilerinde onları yönlendirmektedir. Bireyin yaşamına elem ya da haz katar. Günlük yaşantının büyük bir bölümü farklı heyecan ve duyguların etkilerini taşımaktadır (Doğan ve Özdevecioğlu, 2009).

Davranışların ardında duygular vardır. Bazı zamanlar da duygular bastırılır bazı zamanlar da ise olmayacak durumlarda dışa vurulur bu durum bireyde üzüntüye neden olur. Duyguları doğru olarak tanıyabilmek ve onları doğru yönlendirebilmek gerek toplumda insan ilişkilerinde gerekse eğitim ve öğretim hayatımızda ciddi bir yer tutar. İnsan yaşamında her şeyin kontrolünü sağlayamaz ama duygularının farkına varıp onları tanımlaması, yorumlaması ve doğru olarak yönlendirmesi olası bir durum olarak ele alınmaktadır (Barutçugil, 2004).

Duygular kişilerin davranışlarını ve yaşantılarını yönlendirmede oldukça önemli bir rol üstlenmektedir. Duygularımızı farkına varmak onları doğru yönlendirmemiz açısından önemlidir. Olumsuz bir durum karşısında negatif duygularla hareket eder, aklımızla iş birliği yapmazsak, pişmanlık duyacağımız davranışlarda bulunabiliriz. Duygular, bireyin psikolojisini doğrudan etkileyen, bilinç, algılama, farkındalık gibi inşa davranışlarına yönlendiren içsel durumlardır. Duyguların genel olarak tanımlarına baktığımızda Baymur (1994)'a göre duygular, heyecanlar davranış ve tecrübelerle birlikte ortaya çıkar ve bunların bir yanını oluşturur. Morgan (1981) duygu ve heyecanları bir genel uyarılmışlık hali, vücutta meydana gelen bir fizyolojik değişiklik, bir olayın fiziksel ifadesi, güdüleyici bir kuvvet ve hoştan nahoşa kadar değişen bir his olmak üzere pek çok yönünden söz edilebilen bir kavram olarak belirtmiştir.

2.4.1. Duygu Kuramları

Duyguyu açıklamayla yönelik çok sayıda farklı kuram geliştirilmiştir. Bu kuramlar duyguların hangi durumlarda ortaya çıktığı ile ilgili farklı bakış açılarını literatüre kazandırmışlardır. Mevcut araştırmada, belirgin kurumlardan olan James-Lange kuramı, Cannon-Bard kuramı, Bilişsel kuramı ve Sosyobiyolojik kuramına yer verilmiştir.

James-Lange kuramı

William James ve Carl Lange 1884 senesinde birbirlerinden bağımsız olarak aynı teoriden bahsetmiş olduklarından bu kurama James-Lange kuramı adı verilmiştir. Teorinin temel düşüncesi, vücudumuz dış etkenlerden gelen bazı uyaranlara tepki verir ve biz bu tepkiyi fark ettiğimizde heyecan duyarız. Bu kuram ilk olarak fizyolojik farklılıkların meydana geldiğini sonra ise heyecan duygusunun hissedildiğini ifade etmiştir. James-Lange kuramına dayalı verilebilecek pek çok örnek vardır. Hayatta herkesin karşılaşma ihtimali olan zarar verici olaylar örnek olarak verilebilir. Sokakta yürürken karşımıza bir köpek çıkabilir ve kalbimiz hızla çarpar, titreyebiliriz. Bu olay sonucunda beynimiz fiziksel tepkimimizi yorumlayarak korktuğumuz sonucuna ulaşabilir (Cüceloğlu, 2000).

James-Lange kuramına göre, vücudumuzun verdiği fiziksel tepkilerden beyne giden geri bildirim, bilinçli duygu yaşantılarını meydana getirir. Olay sırası; duygu-heyecan üreten uyarıcıların fark edilmesi, iç organlar ve iskelet sistemi tepkilerinin harekete geçmesi, fiziksel tepkilerden beyne giden geri bildirim duygu-heyecan yaşantısını oluşturması şeklinde meydana gelir (Atkinson ve ark., 1999).

James-Lange kuramı duygular ile ilgili yapılan ilk geniş kapsamlı açıklama içerdiğinden literatür de önemli bir yer tutmaktadır (Özmen, 2006). James ve Lange'e göre bir olay yaşandıktan sonrasında ne hissedildiği kızgınlık, sevinç ya da mutluluk gibi duygular ile ifade edilmektedir (Gerow, 1992). Bu kurama göre farklı duygular hissetmek için çeşitli fiziksel değişiklikler yaşamak gerektiğinden, tüm duyguları ayrı ayrı temsil eden fizyolojik tepkilerin olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan çalışmalar başarısızlık ile sonuçlandığından alternatif başka bir görüş geliştirilmiştir (Er, 2006). Bu görüş Cannon-Bard kuramı olarak ifade edilmektedir.

Cannon-Bard Kuramı

James-Lange kuramının ayırt edici yanlarından biri olan, bir duygunun ancak bir ve tek bir bedensel tepkiye sahip olabileceği görüşüne ilk itiraz Walter Cannon'dan gelmiştir. Cannon, organizmanın fizyolojik yanlarının farklı duyguların birbirlerinden ayırmaya imkan tanıyacak düzeyde çeşitlilik sergilemediği kanısındadır. Kalp çarpıntısı gibi fizyolojik bir belirti öfke, korku ya da sevinç gibi farklı duygusal deneyimlere eşlik edebilir. Bir diğer fizyolog olan Bard'ın da bu görüşe katılması ile Cannon-Bard kuramı ortaya çıkmıştır (Asena, 2010).

Cannon-Bard kuramı, James'ten beri psikologları meşgul eden fizyolojik yanıtların mı duygulara neden olduğu, yoksa duyguların mı kendilerini bir takım fizyolojik dışavurumlarla ifade ettiği yolundaki tartışmalara çözüm olarak, organizmanın bu iki nedensel ilişkinin uyarıcı ve onun neden olduğu duygusal-fizyolojik tepkiler arasında kurulması gerektiğini iddia etmektedir. Bu kuram bilincin, yani algı, hafıza ve yorumlama süreçlerinin duygusal deneyimin tamamlayıcı bir parçası oluşunu ileri sürmekte, bu suretle de laboratuvar ortamında incelemeye hayli kapalı gözükten duygusal süreçlere biliş vasıtasıyla nüfuz edilebileceğini savunmaktadır (Asena, 2010).

Cannon-Bard kuramı, duygunun fizyolojik değişikliklerden ve beynin bilgiyi işleme sürecinden aynı şekilde etkilendiğini belirtmektedir (Er, 2006). Bu kurama göre bedensel davranışlar ve duygular, art arda değil, birlikte aynı zamanda ortaya çıkmaktadır (Morris, 2002). Bu kurama göre, korteks talamustan mesajı alır almaz duygu yaşantısı meydana gelmektedir; söz konusu yaşantı, iç organlardan veya iskelet sistemi ile ilgili tepkilerden gelen geri beslemeye bağlı değildir. (Atkinson ve ark., 1999). Cannon ve Bard duyguda merkezi rolün beynin merkezi çekirdeğinin bir bölümü olan talamusa bağlı olduğunu öne sürmüş ve talamusun, serebral kortekse ve otonom sinir sistemine aynı anda mesajlar göndererek duygu uyandıran uyarılara tepki verdiğini belirtmişlerdir.

Bilişsel kuram

Bilişsel kuram, bilişsel psikolojinin yaygınlaştığı 1960'lı yılların başında sosyal psikolog Jerome E. Singer ve Stanley Schachter tarafından literatüre kazandırılmış, James-Lange ve Cannon-Bard Kuramlarına alternatif farklı bir görüş sunmuşlardır (Er, 2006).

Schachter, duygusal deneyim için bedensel belirti ya da geribildirimlerin ve bu bedensel belirti ve geribildirimlerin organizma tarafından okunmasının gerekli olduğunu savunarak James'in yaklaşımını, bu geribildirimlerin yeterince özgül olmadıklarını savunarak da Cannon'un görüşlerini paylaşıyordu. Schachter'a göre kalp atımının hızlanması, kaslarda gerilme ve avuçlarda terleme gibi fizyolojik tepkiler merkezi sinir sistemini ortada bir uyarılma durumu bulunduğuna ilişkin bilgilendiriyor ancak bu fizyolojik tepkiler özgül olmadığından, içinde bulunan durum ve o durumun değerlendirilmesi deneyimlenecek duygusal durumun ne olacağına belirleyicidir. Bireyin duyguyu yaratan durum hakkındaki değerlendirmesi, duygusal tepkisinin önemli bir belirleyicisidir. Duyguya özgül rengini veren, bir dizi fizyolojik tepkinin bilişsel olarak etiketlenmesi yani anlamlandırılmasıdır (Asena, 2010).

Bilişsel kuram, duygunun bilgisine sahip olabilmek için fizyolojik bakımdan algıladığımız uyarıların bilişsel olarak tanımlanması gerektiğini ifade etmiştir (Cornelius, 2000). Bilişsel kuramın önde gelen savunucularından Lazarus'a göre, duygularımızın altında bilişsel olarak yaptığımız değerlendirmeler yatmaktadır. Duygular, kişinin çevresiyle girdiği etkileşim ve yaşantılar sonucunda yaptığı bilişsel süreçlerin sonucudur (Lazarus, 1982).

Sosyo-Biyolojik Kuram

Sosyo-biyolojik kuram, insanın sosyal davranışının doğal bir seçim sürecinden geçerek günümüzdeki şeklini kazandığını varsaymaktadır. Bu kuramda, duyguların nasıl oluştuğu ve fizyolojik temelini ne olduğu açıklanmaz. Kuramda, duyguların niçin devam ettiği ve insan yaşamında duyguların ne tür işlevleri olduğu açıklanmaktadır. Kuramı destekleyen kişilere göre duygular, insanın diğer davranışları gibi, onun çevresine uyum sağlamasına yardımcı olmaktadır.

Sosyo-biyologlar, her insanın duygularının uyumsal bir görevi olduğu görüşünü savunmaktadırlar. Onlara göre kızgınlık, başkalarının saldırganlığına karşı bizi korur; haz, neşe ve mutluluk insanları birbirine yaklaştırır ve eşleşme davranışını kolaylaştırarak türün devamını sağlar; hüznün ve keder ağlama davranışına yol açarak başkalarının bize yardım elini uzatmalarını sağlar şeklinde açıklamaktadırlar (Cüceloğlu, 2000).

İnsanı duygulardan ayırarak anlam verme ve yalnızca bilişsel alandaki zekaya verilen önem, duyguların insanı bu denli etkilediği yaşamda artık çok da kabul görmeyecek bir durum olarak ifade edilebilir (Goleman, 2001).

2.5. Duygu ve Spor İlişkisi

Sporun dinamik yapısı bireyin sosyal çevreye katılmasında ve sosyalleşmesinde etkin bir göreve sahiptir. Sporun bu dinamizmi bireyin yeni deneyimler yaşamasında, duygularını ifade etmesinde ve diğer bireylerle iletişim kurarak sosyalleşmesinde etkin bir rol oynar. Spor ve egzersizin düzenli yapılması bireyi sosyolojik ve psikolojik yönden geliştirir. Spor ve egzersizin düzenli yapılmasının insanı mutlu ettiği, çabuk arkadaşlık kurmaya yardımcı olduğu ve yardımlaşma duygularını geliştirdiğini görmekteyiz (Aracı ve Aracı, 2014). Sportif etkinlik ile uğraşan bireyler de çeşitli duygularını spor aracılığıyla dışa vurabilmektedir. Saldırganlık, kıskançlık, utanç vb. duyguların aktarılması spor aracılığıyla çok daha rahat bir biçimde gerçekleşmektedir (Öztürk, 2007). Duygular ve spor arasında karşılıklı bir etkileşim olduğu düşünülebilir.

Sporcuların yüksek performans elde etmelerinde duygu durumu önemli rol oynar. Yapılan araştırmalarda spor ortamında duygu durumlarının sportif performansa olan etkisinin önemi anlaşılmıştır (Jackson ve Marsh, 1996).

Sporcular duyguları, oyun sırasında veya öncesinde yaklaşmakta olan etkinliği düşünürken hissedebilmektedir (Lazarus, 2000). Bu duygu durumları bireylerin kaygı, stres ve heyecan gibi farklı duyguları deneyimlemelerine neden olabilir. Farklı duygu geçişleri sporcuların performansını iyi ya da kötü yönde etkileyebilir. Yapılan araştırmalara göre öfke ve kaygı gibi hoş olmayan duygular, performansın artmasında etkili olabilir. Bireyler kendileri için işlevsel olacağını bildikleri durumlarda olumsuz duyguları da hissetme konusunda herhangi bir sorun yaşamamaktadır. Uygun miktardaki kaygı sportif performans üzerinde olumluysen, bu kaygıya yol açan düşünceler bireylerin genel uyumunu olumsuz yönde etkilemektedir (Beedie ve ark., 2000; Tamir, 2009; Hanin, 2010).

2.6. Eğitim Kurumlarında Duygu

Genel olarak eğitim kurumlarında çalışanların yaşadıkları duygular, yaşamın diğer alanlarına göre daha yoğun yaşanmaktadır. Çünkü eğitim kurumlarının temel amacı “mutlu ve üretken bireyler yetiştirmek” olarak belirtilmektedir. Bu bağlamda duygu durumları dikkate alınmayan eğitim kurumlarında mutlu olmayan öğretmenlerin yetiştirdikleri bireylerde toplumsal değer ve yargılarda problemler ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle eğitim sistemi içerisinde temel yapı taşı olarak nitelendirilen öğretmenlerin duygu durumları ve buna bağlı olarak oluşan mutluluğu toplum olarak büyük bir önem taşımaktadır. Çünkü öğretmenlik, “duygusal emek” gerektiren bir meslek olarak bilinmektedir (Argon, 2015). Bu bağlamda öğretmenlerin görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmeleri sadece alan bilgisi yeterliliğine bağlı değildir. Ayrıca öğretmenlerin kişilik özellikleri, okul ortamı ve çalışanlara yönelik duyguları da öğretmenlerin görev sorumluluklarını etkileyebilmektedir (Özdemir, 2010).

Eğitim sistemi içerisinde öğretmen öğrencilerin davranış ve tutumlarını milli eğitimin temel esasları çerçevesinde şekillendirmekle sorumludurlar (Fidan ve ark., 2012).

Öğretim duygu durumları olumsuz olan öğretmenlerin iş tatmini gerçekleşmeyeceği için işlerine de odaklanmaları mümkün olmayacaktır. Bu durum öğretmenlerin kurum ve öğrencileri ile bütünleşmelerini olumsuz bir şekilde etkileyerek etkin ve verimli çalışmalarını ortadan kaldıracaktır. Bu nedenle öğretmenlerin duygu durumları hem

okulların amaçlarının gerçekleştirilmesini engelleyecek, hem de bireyleri ve toplumu doğrudan etkileyecektir. Bu bağlamda oğretmenlerin duygu durumlarını etkileyen sorunsal alanların ortaya çıkartılması eğitim sistemine yönelik pek çok sorununda çözümüne önemli katkılar sağlayacaktır (Dilekmen, 2008).

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, öğretmenlerin duygu ve kişilik özelliklerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılan ilişkisel bir çalışmadır. Diğer taraftan bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenlerle etkileşim seviyesini çıkarma amacı gütmesi nedeniyle de ilişkisel tarama modeline dayalıdır. Tarama modelleri, önceki veya şuanda bulunan bir durumu olduğu haliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalara uygun bir modeldir. İlişkisel tarama modelleriyse iki veya daha fazla değişken arasındaki bağla beraber değişimi de belirlemeyi amaçlar (Karasar, 2005). Bu bağlamda araştırmada, bağımlı değişkenler olarak spor yapan ve yapmayan öğretmenlerin duygu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini, 2021–2022 Eğitim Öğretim Yılında Ankara İli, Keçiören, Çankaya, Yenimahalle, Mamak ve Altındağ ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan 978 öğretmen oluşturmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel bilgilerini öğrenmek için araştırmacılar tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” sporun duygularındaki farklılaşmasını ölçmek amacıyla Frenzel ve ark. (2016) tarafından geliştirilen, Alpaslan ve Ulubey (2017) tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Öğretmen Duyguları Ölçeği” ve kişilik özelliklerini tespit edebilmek için ise Gençöz ve Öncül (2012) tarafından Big-5 teorisi temelinde geliştirilmiş ve tüm aşamaları Türk kültürüne uyarlanmış “Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği” kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Çalışmaya katılan öğretmenler ile ilgili bilgi toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, sporcuların cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, branşı, meslekte kaçınıcı yılı, düzenli olarak spor yapma durumu, haftada kaç gün spor yaptığı, ne tür spor yaptığı bilgilerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır.

3.3.2. Öğretmen Duyguları Ölçeği

Öğretmen Duyguları Ölçeği (ÖDÖ), Frenzel ve ark. (2016) tarafından geliştirilmiş ve Alpaslan ve Ulubey (2017) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Bu ölçekte bireylerin öğretmenlik mesleğine dair duygularını saptamada kullandıkları ifadeler bulunmaktadır. İfadelerin tek tek okunarak çoğunlukla kendilerini ne derece ilişkilendirdiğini, uygun olanı tercih etmeleri belirtilmiştir. Öğretmen Duyguları Ölçeği; zevk, endişe ve kızgınlık olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek dörtlü likert yapıdan oluşmaktadır. Açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre üç faktörlü yapının toplam varyansın %56,96'sını açıkladığı bulunmuştur. Doğrulamalı faktör analizlerinin sonuçlarına göre ise öğretmenlerden toplanan veriler, üç faktörlü model yapısı ile iyi uyum değerleri sağladığını göstermiş ve Öğretmen Duyguları Ölçeğinin üç faktörlü yapısını doğrulamıştır. Öğretmen Duyguları Ölçeğinin alt boyutları için Cronbach alfa değerleri, .70 ile .75 arasında ve tüm Öğretmen Duyguları Ölçeği için ise .82 olarak bulunmuştur.

3.3.3. Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği

Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği (TKÖÖ), Gençöz ve Öncül (2012) tarafından Big-5 teorisi temelinde ve tüm aşamaları Türk kültüründe geliştirilmiş 45 maddeden oluşan bir ölçektir. Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği; dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik/ uyumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık, olumsuz değerlik olmak üzere 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Dışadönüklük boyutunda bireyin dışadönük, sosyal yönü; sorumluluk boyutunda bireyin sorumluluk alan yönü; geçimlilik-uyumluluk boyutunda bireyin başkalarıyla geçimli, uyumlu bir kişi olup olmadığı ile ilgili yönü; duygusal tutarsızlık boyutunda duygu durumlarının değişkenliği yönü, gelişime açıklık boyutunda bireyin gelişim, gelişime açık olma yönü; olumsuz değerlik boyutunda ise olumsuz değerler içeren kişilik özellikleri yönü ele alınmıştır. Ölçek beşli likert yapıdan oluşmaktadır. Gençöz ve Öncül (2012) tarafından yapılan üç ayrı çalışmanın ilkinde kişilik ile ilgili sıfatlar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. İkinci çalışmada ölçeğin temelinin Big-5 teorisine dayandığı tespit edilmiştir. Son çalışmada da ölçeğin psikometrik özellikleri üzerinde çalışılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması için 2021–2022 Eğitim Öğretim Yılında Ankara İli, Keçiören, Çankaya, Yenimahalle, Mamak ve Altındağ ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan 1041 öğretmene uygulanmış geri dönütlere bakılmış ve yanlış kodlamalar çıkartılarak 978 veriye ulaşılmıştır. Anketler uygulanmadan önce araştırma

hakkında öğretmenlere araştırmacı tarafından bilgi verilerek aydınlatılmış onamları alınmış ve anketler araştırmacı tarafından yüz yuze ve online olarak toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 22 istatistik paket programı kullanılmıştır. Verilerin normallik analizi skewness (ęarpıklık), kurtosis (basıklık) değerlerinin incelendiği analitik test yontemi kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım olduğu tespit edilmiştir. Analizlerde; ölçekler arası ilişkinin belirlenmesi için Pearson Korelasyon testi, ikili karşılaştırmalar için bağımsız örneklem t testi, çoklu karşılaştırmalar için tek yönlü varyans analizi (Anova) testi uygulanmıştır. Anlamlı farklılık gösteren gruplarda farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla; homojen dağıldığı tespit edilen gruplarda Tukey post hoc testi ve homojen dağılmadığı tespit edilen gruplarda Tamhane's post hoc testi yapılmıştır.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğretmenlerin ölçekler aracılığı ile toplanan verilerinin analizi sonucunda elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır.

4.1. Verilerin Normallik Analizi

Verilerin normallik analizi için Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılmıştır. Skewness ve Kurtosis değerleri Tablo 4.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Verilerin Normallik Analizi

	Skewness	Kurtosis
Dışadönüklük	,038	-1,011
Sorumluluk	-,385	-,148
Geçimlilik- Uyumluluk	-,869	,604
Duygusal Tutarsızlık	,136	-,967
Gelişime Açıklık	-,669	,305
Olumsuz Değerlik	,330	-1,039
Zevk	-,806	,016
Kızgınlık	,131	-1,010
Endişe	,230	-1,092

Veriler -1,5 ila +1,5 arasında skewness (çarpıklık), kurtosis (basıklık) değerleri aldığından dolayı normal dağılım göstermiştir (Tabachnick, Fidell & Ullman, 2007).

4.2. Öğretmenlerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Öğretmenlerin sosyo-demografik özelliklerini tespit etmek amacıyla 8 sorudan oluşan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Kişisel bilgilerin belirlendiği kişisel bilgi formu Tablo 4.2.'de verilmiştir.

Tablo 4.2. Öğretmenlerin Kişisel Özellikleri

Değişken	Grup	n	%
Cinsiyet	Kadın	537	54,9
	Erkek	441	45,1
Yaş	21-30	433	44,3
	31-40	255	26,1
	41-50	169	17,3
	51 ve üzeri	121	12,4
Medeni Durumu	Evli	420	42,9
	Bekar	394	40,3
	Boşanmış	164	16,8
Branşı	Almanca	32	3,3
	Beden Eğitimi ve Spor	219	22,4
	Biyoloji	28	2,9
	Coğrafya	31	3,2
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	32	3,3
	Felsefe	27	2,8
	Fizik	52	5,3
	Görsel Sanatlar	33	3,4
	İngilizce	65	6,6
	Kimya	49	5,0
	Matematik	123	12,6
	Müzik	57	5,8
	Özel eğitim	8	0,8
	Rehberlik	10	1,0
	Sınıf öğretmeni	9	0,9
	Tarih	101	10,3
	Türk Dili ve Edebiyatı	80	8,2
Türkçe	22	2,2	
Meslekte Kaçınıcı Yılı	1-10 yıl	510	52,1
	11-20 yıl	301	30,8
	21 yıl ve üzeri	167	17,1
Düzenli Olarak Spor Yapıyor Musunuz?	Evet	717	73,3
	Hayır	261	26,7
Haftada Kaç Gün Spor Yapıyorsunuz?	Yapmıyorum	261	26,7
	1-2 gün	221	22,6
	3-5 gün	327	33,4
	5 gün ve üzeri	169	17,3
Ne Tür Spor Yapıyorsunuz?	Yapmıyorum	262	26,8
	Bireysel Sporlar	430	44,0
	Takım Sporları	286	29,2

4.3. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları

Öğretmenlerin, kişilik özellikleri alt boyutlarının ve öğretmen duyguları alt boyutlarının, cinsiyet değişkeni açısından bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 4.3.'de verilmiştir.

Tablo 4.3. Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem t Testi

	Grup	n	$\bar{x}$	Sd	p
Dışadönüklük	Kadın	537	28,05	7,13	,091
	Erkek	441	27,28	7,07	
Sorumluluk	Kadın	537	30,88	6,36	,558
	Erkek	441	30,64	6,14	
Geçimlilik Uyumluluk	Kadın	537	32,71	6,83	,215
	Erkek	441	32,17	6,64	
Duygusal Tutarsızlık	Kadın	537	24,30	9,68	,248
	Erkek	441	25,00	9,37	
Gelişime Açıklık	Kadın	537	23,34	4,69	,258
	Erkek	441	23,68	4,45	
Olumsuz Değerlik	Kadın	537	14,58	6,57	,019*
	Erkek	441	15,59	6,74	
Zevk	Kadın	537	12,85	3,11	,197
	Erkek	441	12,59	3,06	
Kızgınlık	Kadın	537	8,85	3,45	,084
	Erkek	441	9,24	3,61	
Endişe	Kadın	537	8,60	3,67	,464
	Erkek	441	8,77	3,62	

*p<.05

Cinsiyet değişkeni durumuna göre kişilik özellikleri alt boyutları ve öğretmen duyguları alt boyutları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda, kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık alt boyutlarında ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk, kızgınlık, endişe alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilirken, kişilik özellikleri alt boyutlarından olumsuz değerlik alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

4.4. Yaş Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları

Öğretmenlerin, kişilik özellikleri alt boyutlarının ve öğretmen duyguları alt boyutlarının, yaş değişkeni açısından bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçları Tablo 4.4.'de verilmiştir.

Tablo 4.4. Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)

	Grup	n	$\bar{x}$	Sd	F	p	Anlamlı Farklar	Tamhane's Post Hoc P	Tukey Post Hoc P
Dışadönüklük	A 21-30	433	28,38	7,07	6,57	,000*	A>D B>D		,000* ,003*
	B 31-40	255	28,18	7,36					
	C 41-50	169	26,82	6,84					
	D 51 ve üzeri	121	25,50	6,57					
Sorumluluk	A 21-30	433	31,11	6,05	10,88	,000*	A>D B>D C>D		,000* ,000* ,002*
	B 31-40	255	31,69	5,90					
	C 41-50	169	30,55	6,44					
	D 51 ve üzeri	121	27,93	6,75					
Geçimlilik Uyumluluk	A 21-30	433	33,20	6,13	17,13	,000*	A>C A>D B>C B>D C>D	,028* ,000* ,009* ,000* ,048*	
	B 31-40	255	33,59	6,21					
	C 41-50	169	31,37	7,41					
	D 51 ve üzeri	121	28,98	7,63					
Duygusal Tutarsızlık	A 21-30	433	23,68	9,55	6,86	,000*	D>A D>B		,000* ,003*
	B 31-40	255	23,95	9,66					
	C 41-50	169	25,87	9,49					
	D 51 ve üzeri	121	27,61	8,62					
Gelişime Açıklık	A 21-30	433	23,78	4,39	14,04	,000*	A>D B>C B>D C>D	,000* ,012* ,000* ,036*	
	B 31-40	255	24,38	4,11					
	C 41-50	169	22,96	4,88					
	D 51 ve üzeri	121	21,33	5,01					
Olumsuz Değerlik	A 21-30	433	14,35	6,28	6,48	,000*	D>A D>B	,001* ,008*	
	B 31-40	255	14,65	6,87					
	C 41-50	169	15,90	7,07					
	D 51 ve üzeri	121	17,04	6,56					
Zevk	A 21-30	433	13,01	2,95	13,69	,000*	A>D B>D C>D		,000* ,000* ,001*
	B 31-40	255	13,13	2,86					
	C 41-50	169	12,56	3,14					
	D 51 ve üzeri	121	11,16	3,49					
Kızgınlık	A 21-30	433	8,67	3,51	5,05	,002*	C>A D>A D>B		,027* ,007* ,080*
	B 31-40	255	8,91	3,47					
	C 41-50	169	9,56	3,70					
	D 51 ve üzeri	121	9,83	3,25					
Endişe	A 21-30	433	8,41	3,50	2,11	,097			
	B 31-40	255	8,64	3,77					
	C 41-50	169	9,08	3,98					
	D 51 ve üzeri	121	9,14	3,34					

*p<.05

Öğretmenlerin, kişilik özellikleri alt boyutlarının ve öğretmen duyguları alt boyutlarının, yaş değişkeni açısından bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda, kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık, olumsuz değerlik ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk, kızgınlık alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilirken, öğretmen duyguları alt boyutlarından endişe alt boyutunda anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır.

Anlamalı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla varyansların homojenliği önkoşulu denetlenmiş olup kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, duygusal tutarsızlık alt boyutlarında ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk, kızgınlık alt boyutlarında varyansların homojen dağıldığı tespit edildiğinden Tukey post hoc testi yapılırken, kişilik özellikleri alt boyutlarından geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, olumsuz değerlik alt boyutlarında varyansların homojen dağılmadığı tespit edilmiş ve Tamhane's post hoc testi yapılmıştır.

Anlamalı farklılığın; dışadönüklük alt boyutunda 21-30 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu ve 31-40 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu arasından kaynaklandığı, sorumluluk alt boyutunda 21-30 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu, 31-40 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu ve 41-50 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu arasından kaynaklandığı, geçimlilik-uyumluluk alt boyutunda 21-30 yaş grubu ile 41-50 yaş grubu, 21-30 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu, 31-40 yaş grubu ile 41-50 yaş grubu, 31-40 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu, 41-50 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu arasından kaynaklandığı, duygusal tutarsızlık alt boyutunda 51 ve üzeri yaş grubu ile 21-30 yaş grubu ve 51 ve üzeri yaş grubu ile 31-40 yaş grubu arasından kaynaklandığı, gelişime açıklık alt boyutunda 21-30 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu, 31-40 yaş grubu ile 41-50 yaş grubu, 31-40 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu ve 41-50 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu arasından kaynaklandığı, olumsuz değerlik alt boyutunda 51 ve üzeri yaş grubu ile 21-30 yaş grubu, 51 ve üzeri yaş grubu ile 31-40 yaş grubu arasından kaynaklandığı, zevk alt boyutunda 21-30 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu, 31-40 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu, 41-50 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu arasından kaynaklandığı, kızgınlık alt boyutunda 41-50 yaş grubu ile 21-30 yaş grubu, 51 ve üzeri yaş grubu ile 21-30 yaş grubu, 51 ve üzeri yaş grubu ile 31-40 yaş grubu arasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

4.5. Medeni Durum Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları

Öğretmenlerin, kişilik özellikleri alt boyutlarının ve öğretmen duyguları alt boyutlarının, medeni durumu değişkeni açısından bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçları Tablo 4.5.'de verilmiştir.

Tablo 4.5. Medeni Durum Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)

	Grup	n	$\bar{x}$	Sd	F	p	Anlamli Farklar	Tamhane's Post Hoc P	Tukey Post Hoc P
Dışadönüklük	A Evli	420	27,70	6,88	14,85	,000*	A>C B>C	,000* ,000*	
	B Bekar	394	28,75	7,39					
	C Boşanmış	164	25,20	6,36					
Sorumluluk	A Evli	420	30,65	6,04	15,28	,000*	A>C B>C		,001* ,000*
	B Bekar	394	31,79	6,31					
	C Boşanmış	164	28,63	6,19					
Geçimlilik Uyumluluk	A Evli	420	32,85	6,20	15,41	,000*	A>C B>C		,000* ,000*
	B Bekar	394	33,14	6,79					
	C Boşanmış	164	29,85	7,36					
Duygusal Tutarsızlık	A Evli	420	24,32	9,32	13,72	,000*	C>A C>B		,000* ,000*
	B Bekar	394	23,51	9,69					
	C Boşanmış	164	28,04	9,02					
Gelişime Açıklık	A Evli	420	23,67	4,41	11,23	,000*	A>C B>C		,000* ,000*
	B Bekar	394	23,94	4,46					
	C Boşanmış	164	21,99	4,99					
Olumsuz Değerlik	A Evli	420	14,83	6,31	14,45	,000*	C>A C>B	,000* ,000*	
	B Bekar	394	14,23	6,89					
	C Boşanmış	164	17,48	6,45					
Zevk	A Evli	420	12,83	3,06	8,57	,000*	A>C B>C		,002* ,000*
	B Bekar	394	13,01	2,99					
	C Boşanmış	164	11,85	3,27					
Kızgınlık	A Evli	420	8,95	3,53	8,14	,000*	C>A C>B		,003* ,000*
	B Bekar	394	8,71	3,50					
	C Boşanmış	164	10,01	3,43					
Endişe	A Evli	420	8,73	3,55	10,11	,000*	C>A C>B		,009* ,000*
	B Bekar	394	8,20	3,72					
	C Boşanmış	164	9,71	3,51					

*p<.05

Öğretmenlerin, kişilik özellikleri alt boyutlarının ve öğretmen duyguları alt boyutlarının, medeni durumu değişkeni açısından bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda, kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık, olumsuz değerlik ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk, kızgınlık, endişe alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Anlamlı farklılığın; dışadönüklük alt boyutunda evli grup ile boşanmış grup ve bekar grup ile boşanmış grup arasından kaynaklandığı, sorumluluk alt boyutunda evli grup ile boşanmış grup ve bekar grup ile boşanmış grup arasından kaynaklandığı, geçimlilik-uyumluluk alt boyutunda evli grup ile boşanmış grup ve bekar grup ile boşanmış grup arasından kaynaklandığı, duygusal tutarsızlık alt boyutunda evli grup ile boşanmış grup ve bekar grup ile boşanmış grup arasından kaynaklandığı, gelişime açıklık alt boyutunda evli grup ile boşanmış grup ve bekar grup ile boşanmış grup arasından kaynaklandığı, olumsuz değerlik alt boyutunda evli grup ile boşanmış grup ve bekar grup ile boşanmış grup arasından

kaynaklandığı, zevk alt boyutunda evli grup ile boşanmış grup ve bekar grup ile boşanmış grup arasından kaynaklandığı, kızgınlık alt boyutunda evli grup ile boşanmış grup ve bekar grup ile boşanmış grup arasından kaynaklandığı, endişe alt boyutunda evli grup ile boşanmış grup ve bekar grup ile boşanmış grup arasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

4.6. Meslekte Kaçınıcı Yılı Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları

Öğretmenlerin, kişilik özellikleri alt boyutlarının ve öğretmen duyguları alt boyutlarının, meslekte kaçınıcı yılı değişkeni açısından bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçları Tablo 4.6.'de verilmiştir.

Tablo 4.6. Meslekte Kaçınıcı Yılı Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)

	Grup	n	$\bar{x}$	Sd	F	p	Anlamlı Farklar	Tamhane's Post Hoc P	Tukey Post Hoc P
Dışadönüklük	A 1-10 yıl	510	28,71	7,12	10,93	,000*	A>B A>C		,000* ,002*
	B 11-20 yıl	301	26,64	7,03					
	C 21 yıl ve üzeri	167	26,53	6,80					
Sorumluluk	A 1-10 yıl	510	31,52	6,04	8,72	,000*	A>B A>C		,012* ,001*
	B 11-20 yıl	301	30,23	6,16					
	C 21 yıl ve üzeri	167	29,44	6,79					
Geçimlilik Uyumluluk	A 1-10 yıl	510	33,50	6,13	13,88	,000*	A>B A>C	,001* ,000*	
	B 11-20 yıl	301	31,67	6,88					
	C 21 yıl ve üzeri	167	30,73	7,74					
Duygusal Tutarsızlık	A 1-10 yıl	510	23,40	9,44	9,19	,000*	B>A C>A		,003* ,001*
	B 11-20 yıl	301	25,66	9,34					
	C 21 yıl ve üzeri	167	26,46	9,76					
Gelişime Açıklık	A 1-10 yıl	510	24,01	4,32	13,50	,000*	A>C B>C	,000* ,000*	
	B 11-20 yıl	301	23,49	4,47					
	C 21 yıl ve üzeri	167	21,92	5,19					
Olumsuz Değerlik	A 1-10 yıl	510	13,90	6,33	15,92	,000*	B>A C>A		,000* ,000*
	B 11-20 yıl	301	16,35	6,66					
	C 21 yıl ve üzeri	167	16,12	7,08					
Zevk	A 1-10 yıl	510	13,12	2,91	11,45	,000*	A>B A>C	,035* ,000*	
	B 11-20 yıl	301	12,57	3,05					
	C 21 yıl ve üzeri	167	11,85	3,49					
Kızgınlık	A 1-10 yıl	510	8,52	3,43	11,55	,000*	B>A C>A		,000* ,005*
	B 11-20 yıl	301	9,64	3,57					
	C 21 yıl ve üzeri	167	9,49	3,50					
Endişe	A 1-10 yıl	510	8,34	3,51	5,57	,004*	B>A		,003*
	B 11-20 yıl	301	9,21	3,78					
	C 21 yıl ve üzeri	167	8,77	3,72					

*p<.05

Öğretmenlerin, kişilik özellikleri alt boyutlarının ve öğretmen duyguları alt boyutlarının, meslekte kaçınıcı yılı değişkeni açısından bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda, kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime

açıklık, olumsuz değerlik ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk, kızgınlık, endişe alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Anlamlı farklılığın; dışadönüklük alt boyutunda 1-10 yıl grubu ile 11-20 yıl grubu ve 1-10 yıl grubu 21 yıl ve üzeri grup arasından kaynakladığı, sorumluluk alt boyutunda 1-10 yıl grubu ile 11-20 yıl grubu ve 1-10 yıl grubu 21 yıl ve üzeri grup arasından kaynakladığı, geçimlilik-uyumluluk alt boyutunda 1-10 yıl grubu ile 11-20 yıl grubu ve 1-10 yıl grubu 21 yıl ve üzeri grup arasından kaynakladığı, duygusal tutarsızlık alt boyutunda 1-10 yıl grubu ile 11-20 yıl grubu ve 1-10 yıl grubu 21 yıl ve üzeri grup arasından kaynakladığı, gelişime açıklık alt boyutunda 1-10 yıl grubu ile 11-20 yıl grubu ve 1-10 yıl grubu 21 yıl ve üzeri grup arasından kaynakladığı, olumsuz değerlik alt boyutunda 1-10 yıl grubu ile 11-20 yıl grubu ve 1-10 yıl grubu 21 yıl ve üzeri grup arasından kaynakladığı, zevk alt boyutunda 1-10 yıl grubu ile 11-20 yıl grubu ve 1-10 yıl grubu 21 yıl ve üzeri grup arasından kaynakladığı, kızgınlık alt boyutunda 1-10 yıl grubu ile 11-20 yıl grubu ve 1-10 yıl grubu 21 yıl ve üzeri grup arasından kaynakladığı, endişe alt boyutunda 1-10 yıl grubu ile 11-20 yıl grubu arasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

4.7. Düzenli Spor Yapma Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları

Öğretmenlerin, kişilik özellikleri alt boyutlarının ve öğretmen duyguları alt boyutlarının, düzenli spor yapma değişkeni açısından bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 4.7.'de verilmiştir.

Tablo 4.7. Düzenli Spor Yapma Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem t Testi

	Grup	n	$\bar{x}$	Sd	p
Dışadönüklük	Evet	717	27,55	7,13	,258
	Hayır	261	28,13	7,05	
Sorumluluk	Evet	717	31,11	6,03	,005*
	Hayır	261	29,84	6,78	
Geçimlilik Uyumluluk	Evet	717	32,90	6,38	,002*
	Hayır	261	31,27	7,56	
Duygusal Tutarsızlık	Evet	717	24,49	9,67	,499
	Hayır	261	24,96	9,18	
Gelişime Açıklık	Evet	717	23,72	4,52	,010*
	Hayır	261	22,87	4,69	
Olumsuz Değerlik	Evet	717	15,10	6,60	,586
	Hayır	261	14,84	6,86	
Zevk	Evet	717	13,00	2,89	,000*
	Hayır	261	12,01	3,48	
Kızgınlık	Evet	717	8,98	3,50	,515
	Hayır	261	9,15	3,60	
Endişe	Evet	717	8,73	3,62	,511
	Hayır	261	8,55	3,73	

*p<.05

Düzenli spor yapma değişkeni durumuna göre kişilik özellikleri alt boyutları ve öğretmen duyguları alt boyutları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda, kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik alt boyutlarında ve öğretmen duyguları alt boyutlarından kızgınlık, endişe alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilirken, kişilik özellikleri alt boyutlarından sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık alt boyutları ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır.

4.8. Haftada Kaç Gün Spor Yapıyorsunuz Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları

Öğretmenlerin, kişilik özellikleri alt boyutlarının ve öğretmen duyguları alt boyutlarının, haftada kaç gün spor yapıyorsunuz değişkeni açısından bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçları Tablo 4.8.'de verilmiştir.

Tablo 4.8. Haftada Kaç Gün Spor Yapıyorsunuz Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)

	Grup	n	$\bar{x}$	Sd	F	p	Anlamlı Farklar	Tamhane's Post Hoc P	Tukey Post Hoc P
Dışadönüklük	A Yapmıyorum	261	28,13	7,05	2,774	,040*	C>B		,046*
	B 1-2 gün	221	26,67	6,85					
	C 3-5 gün	327	28,27	7,21					
	D 5 gün ve üzeri	169	27,30	7,22					
Sorumluluk	A Yapmıyorum	261	29,84	6,78	3,576	,014*	C>A		,006*
	B 1-2 gün	221	30,74	5,83					
	C 3-5 gün	327	31,54	5,99					
	D 5 gün ve üzeri	169	30,76	6,36					
Geçimlilik Uyumluluk	A Yapmıyorum	261	31,27	7,56	4,418	,004*	C>A		,005*
	B 1-2 gün	221	32,43	5,97					
	C 3-5 gün	327	33,26	6,40					
	D 5 gün ve üzeri	169	32,82	6,83					
Duygusal Tutarsızlık	A Yapmıyorum	261	24,96	9,18	2,399	,067			
	B 1-2 gün	221	24,98	9,33					
	C 3-5 gün	327	23,53	9,69					
	D 5 gün ve üzeri	169	25,72	9,95					
Gelişime Açıklık	A Yapmıyorum	261	22,87	4,69	3,303	,020*	D>A		,030*
	B 1-2 gün	221	23,30	4,35					
	C 3-5 gün	327	23,81	4,49					
	D 5 gün ve üzeri	169	24,11	4,78					
Olumsuz Değerlik	A Yapmıyorum	261	14,84	6,86	2,949	,032*	D>C		,066
	B 1-2 gün	221	15,69	6,69					
	C 3-5 gün	327	14,31	6,51					
	D 5 gün ve üzeri	169	15,86	6,51					
Zevk	A Yapmıyorum	261	12,01	3,48	8,995	,000*	C>A D>A		,000* ,000*
	B 1-2 gün	221	12,56	2,87					
	C 3-5 gün	327	13,13	2,86					
	D 5 gün ve üzeri	169	13,31	2,94					
Kızgınlık	A Yapmıyorum	261	9,15	3,60	1,878	,132			
	B 1-2 gün	221	9,30	3,27					
	C 3-5 gün	327	8,66	3,42					
	D 5 gün ve üzeri	169	9,20	3,88					
Endişe	A Yapmıyorum	261	8,55	3,73	1,582	,192			
	B 1-2 gün	221	8,81	3,48					
	C 3-5 gün	327	8,45	3,47					
	D 5 gün ve üzeri	169	9,15	4,02					

*p<.05

Öğretmenlerin, kişilik özellikleri alt boyutlarının ve öğretmen duyguları alt boyutlarının, haftada kaç gün spor yapıyorsunuz değişkeni açısından bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda, kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, olumsuz değerlik alt boyutları ve öğretmen duyguları alt boyutlarından kızgınlık alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu tespit edilirken, kişilik özellikleri alt boyutlarından duygusal tutarsızlık alt boyutu ve öğretmen duyguları alt boyutlarından kızgınlık, endişe alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Anlamlı farklılığın; dışadönüklük alt boyutunda 3-5 gün spor yapan grup ile 1-2 gün spor yapan grup arasından kaynaklandığı, sorumluluk alt boyutunda 3-5 gün spor yapan grup ile spor yapmayan grup arasından kaynaklandığı, geçimlilik-uyumluluk alt boyutunda 3-5 gün spor yapan grup ile spor yapmayan grup arasından kaynaklandığı, gelişime açıklık alt boyutunda 5 gün ve üzeri spor yapan grup ile spor yapmayan grup arasından kaynaklandığı, olumsuz değerlik alt boyutunda 5 gün ve üzeri spor yapan grup ile 3-5 gün spor yapan grup arasından kaynaklandığı, zevk alt boyutunda 3-5 gün spor yapan grup ile spor yapmayan grup, 5 gün ve üzeri spor yapan grup ile spor yapmayan grup arasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

4.9. Ne Tür Spor Yapıyorsunuz Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları

Öğretmenlerin, kişilik özellikleri alt boyutlarının ve öğretmen duyguları alt boyutlarının, ne tür spor yapıyorsunuz değişkeni açısından bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçları Tablo 4.9.'da verilmiştir.

Tablo 4.9. Ne Tür Spor Yapıyorsunuz Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)

	Grup	n	$\bar{x}$	Sd	F	p	Anlamlı Farklar	Tamhane's Post Hoc P	Tukey Post Hoc P
Dışadönüklük	A Yapmıyorum	261	28,13	7,05	1,666	,189			
	B Bireysel Sporlar	430	27,87	7,00					
	C Takım Sporları	286	27,08	7,31					
Sorumluluk	A Yapmıyorum	261	29,84	6,78	4,450	,012*	B>A		,008*
	B Bireysel Sporlar	430	31,30	5,87					
	C Takım Sporları	286	30,85	6,26					
Geçimlilik Uyumluluk	A Yapmıyorum	261	31,27	7,56	6,734	,001*	B>A		,001*
	B Bireysel Sporlar	430	33,20	6,03					
	C Takım Sporları	286	32,46	6,85					
Duygusal Tutarsızlık	A Yapmıyorum	261	24,96	9,18	1,831	,161			
	B Bireysel Sporlar	430	23,96	9,40					
	C Takım Sporları	286	25,26	10,05					
Gelişime Açıklık	A Yapmıyorum	261	22,87	4,69	3,451	,032*	B>A		,027*
	B Bireysel Sporlar	430	23,80	4,30					
	C Takım Sporları	286	23,61	4,85					
Olumsuz Değerlik	A Yapmıyorum	261	14,84	6,86	5,031	,007*	C>B		,005*
	B Bireysel Sporlar	430	14,45	6,48					
	C Takım Sporları	286	16,04	6,65					
Zevk	A Yapmıyorum	261	12,01	3,48	11,254	,000*	B>A C>A	,000*	,021*
	B Bireysel Sporlar	430	13,15	2,79					
	C Takım Sporları	286	12,77	3,04					
Kızgınlık	A Yapmıyorum	261	9,15	3,60	1,335	,264			
	B Bireysel Sporlar	430	8,82	3,39					
	C Takım Sporları	286	9,22	3,65					
Endişe	A Yapmıyorum	261	8,55	3,73	,732	,481			
	B Bireysel Sporlar	430	8,61	3,60					
	C Takım Sporları	286	8,90	3,64					

*p<.05

Öğretmenlerin, kişilik özellikleri alt boyutlarının ve öğretmen duyguları alt boyutlarının, ne tür spor yapıyorsunuz değişkeni açısından bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda, kişilik özellikleri alt boyutlarından sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, olumsuz değerlik alt boyutlarında ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilirken, kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, duygusal tutarsızlık alt boyutlarında ve öğretmen duyguları alt boyutlarından kırgınlık, endişe alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Anlamlı farklılığın; sorumluluk alt boyutunda bireysel spor yapan grup ile spor yapmayan grup, geçimlilik-uyumluluk alt boyutunda bireysel spor yapan grup ile spor yapmayan grup, gelişime açıklık alt boyutunda bireysel spor yapan grup ile spor yapmayan grup, olumsuz değerlik alt boyutunda takım sporları yapan grup ile bireysel sporlar yapan grup, zevk alt boyutunda spor yapmayan grup ile bireysel sporlar yapan grup ve spor yapmayan grup ile takım sporları yapan grup arasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

4.10. Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları Arasındaki İlişki

Öğretmenlerin, kişilik özellikleri alt boyutları ve öğretmen duyguları alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Pearson Korelasyon testi sonuçları Tablo 4.10.'da verilmiştir.

Tablo 4.10. Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi için Yapılan Pearson Korelasyon Testi

		Dışadö- nüklük	Sorum -luluk	Geçimlilik Uyumluluk	Duygusal Tutarsızlık	Gelişime Açıklık	Olumsuz Değerlik	Zevk	Kızgın- lık	Endişe
Dışadönüklük	r									
	p									
Sorumluluk	r	,577**								
	p	,000								
Geçimlilik Uyumluluk	r	,460**	,729**							
	p	,000	,000							
Duygusal Tutarsızlık	r	-,783**	-,554**	-,440**						
	p	,000	,000	,000						
Gelişime Açıklık	r	,406**	,649**	,687**	-,285**					
	p	,000	,000	,000	,000					
Olumsuz Değerlik	r	-,749**	-,533**	-,455**	,799**	-,279**				
	p	,000	,000	,000	,000	,000				
Zevk	r	,366**	,571**	,596**	-,350**	,548**	-,331**			
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000			
Kızgınlık	r	-,652**	-,501**	-,420**	,726**	-,278**	,712**	-,428**		
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000		
Endişe	r	-,651**	-,488**	-,374**	,675**	-,295**	,680**	-,392**	,776**	
	P	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000

Öğretmenlerin kişilik özellikleri alt boyutları ve duygu durumu alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon Testi yapılmıştır.

Testin sonuçlarına göre dışadönüklük alt boyutu ile sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile olumsuz değerlik alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre sorumluluk alt boyutu ile geçimlilik-uyumluluk alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre duygusal tutarsızlık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kızgınlık alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile gelişime açıklık alt boyutu arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Test sonuçlarına göre gelişime açıklık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif bir ilişki, gelişime açıklık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre olumsuz değerlik alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile kızgınlık alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre zevk alt boyutu ile kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre kızgınlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

4.11. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları Arasındaki İlişki

Öğretmenlerin, cinsiyet değişkenine göre kişilik özellikleri alt boyutları ve öğretmen duyguları alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Pearson Korelasyon testi sonuçları Tablo 4.11.'de verilmiştir.

Tablo 4.11. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi için Yapılan Pearson Korelasyon Testi

KADIN		Disadö- nüklük	Sorum- luluk	Gecimlilik Uyumluluk	Duygusal Tutarsızlık	Gelişime Açıklık	Olumsuz Değerlik	Zevk	Kızgın- lık	Endişe
Dışadönüklük	r									
	p									
Sorumluluk	r	,569**								
	p	,000								
Geçimlilik Uyumluluk	r	,470**	,743**							
	p	,000	,000							
Duygusal Tutarsızlık	r	-,770**	-,563**	-,451**						
	p	,000	,000	,000						
Gelişime Açıklık	r	,410**	,655**	,702**	-,282**					
	p	,000	,000	,000	,000					
Olumsuz Değerlik	r	-,728**	-,513**	-,447**	,766**	-,277**				
	p	,000	,000	,000	,000	,000				
Zevk	r	,357**	,615**	,624**	-,321**	,558**	-,317**			
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000			
Kızgınlık	r	-,636**	-,486**	-,403**	,713**	-,273**	,701**	-,397**		
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000		
Endişe	r	-,631**	-,487**	-,396**	,660**	-,303**	,664**	-,397**	,778**	
	P	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
ERKEK		Disadö- nüklük	Sorum- luluk	Gecimlilik Uyumluluk	Duygusal Tutarsızlık	Gelişime Açıklık	Olumsuz Değerlik	Zevk	Kızgın- lık	Endişe
Dışadönüklük	r									
	p									
Sorumluluk	r	,586**								
	p	,000								
Geçimlilik Uyumluluk	r	,445**	,711**							
	p	,000	,000							
Duygusal Tutarsızlık	r	-,798**	-,542**	-,424**						
	p	,000	,000	,000						
Gelişime Açıklık	r	,406**	,642**	,672**	-,293**					
	p	,000	,000	,000	,000					
Olumsuz Değerlik	r	-,771**	-,559**	-,461**	,841**	-,291**				
	p	,000	,000	,000	,000	,000				
Zevk	r	,374**	,514**	,559**	-,385**	,540**	-,344**			
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000			
Kızgınlık	r	-,668**	-,520**	-,439**	,742**	-,290**	,722**	-,464**		
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000		
Endişe	r	-,676**	-,490**	-,345**	,694**	-,286**	,701**	-,385**	,775**	
	P	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000

Cinsiyet değişkenine göre öğretmenlerin kişilik özellikleri alt boyutları ve duygu durumu alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon Testi yapılmıştır.

Testin sonuçlarına göre cinsiyet değişkenine göre kadın öğretmenlerde dışadönüklük alt boyutu ile sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile kırgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile duygusal tutarsızlık ve olumsuz değerlik alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre cinsiyet değişkenine göre kadın öğretmenlerde sorumluluk alt boyutu ile geçimlilik-uyumluluk alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kırgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Testin sonuçlarına göre cinsiyet değişkenine göre kadın öğretmenlerde geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kırgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre cinsiyet değişkenine göre kadın öğretmenlerde duygusal tutarsızlık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kırgınlık alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile gelişime açıklık alt boyutu arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki olduğu saptanmıştır.

Testin sonuçlarına göre cinsiyet değişkenine göre kadın öğretmenlerde gelişime açıklık alt boyutu ile olumsuz değerlik ve kırgınlık alt boyutları arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif bir ilişki, gelişime açıklık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında orta düzeyde negatif bir ilişki, gelişime açıklık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre cinsiyet değişkenine göre kadın öğretmenlerde olumsuz değerlik alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı düşük düzeyde negatif ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile kızgınlık alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif ilişki olduğu saptanmıştır.

Testin sonuçlarına göre cinsiyet değişkenine göre kadın öğretmenlerde zevk alt boyutu ile kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre cinsiyet değişkenine göre kadın öğretmenlerde kızgınlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre cinsiyet değişkenine göre erkek öğretmenlerde dışadönüklük alt boyutu ile sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile duygusal tutarsızlık ve olumsuz değerlik alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde negatif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Testin sonuçlarına göre cinsiyet değişkenine göre erkek öğretmenlerde sorumluluk alt boyutu ile geçimlilik-uyumluluk alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre cinsiyet değişkenine göre erkek öğretmenlerde geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık ve zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Testin sonuçlarına göre cinsiyet değişkenine göre erkek öğretmenlerde duygusal tutarsızlık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kızgınlık alt boyutları arasında anlamlı yüksek

düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile gelişime açıklık alt boyutu arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre cinsiyet değişkenine göre erkek öğretmenlerde gelişime açıklık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kızgınlık ve endişe alt boyutları arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif bir ilişki, gelişime açıklık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Testin sonuçlarına göre cinsiyet değişkenine göre erkek öğretmenlerde olumsuz değerlik alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile kızgınlık ve endişe alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre cinsiyet değişkenine göre erkek öğretmenlerde zevk alt boyutu ile kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Testin sonuçlarına göre cinsiyet değişkenine göre erkek öğretmenlerde kızgınlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

4.12. Düzenli Spor Yapma Durumu Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları Arasındaki İlişki

Öğretmenlerin, düzenli spor yapma durumu değişkenine göre kişilik özellikleri alt boyutları ve öğretmen duyguları alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Pearson Korelasyon testi sonuçları Tablo 4.11.'de verilmiştir.

Tablo 4.12. Düzenli Spor Yapma Durumu Değişkenine Göre Spor Yapan ve Yapmayan Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi için Yapılan Pearson Korelasyon Testi

EVET		Dışadönüklük	Sorumluluk	Geçimlilik Uyumluluk	Duygusal Tutarsızlık	Gelişime Açıklık	Olumsuz Değerlik	Zevk	Kızgınlık	Endişe
Dışadönüklük	r									
	p									
Sorumluluk	r	,624**								
	p	,000								
Geçimlilik Uyumluluk	r	,519**	,732**							
	p	,000	,000							
Duygusal Tutarsızlık	r	-,810**	-,563**	-,424**						
	p	,000	,000	,000						
Gelişime Açıklık	r	,413**	,649**	,721**	-,285**					
	p	,000	,000	,000	,000					
Olumsuz Değerlik	r	-,780**	-,547**	-,432**	,808**	-,284**				
	p	,000	,000	,000	,000	,000				
Zevk	r	,403**	,566**	,606**	-,336**	,563**	-,318**			
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000			
Kızgınlık	r	-,659**	-,523**	-,414**	,718**	-,284**	,713**	-,435**		
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000		
Endişe	r	-,662**	-,524**	-,427**	,690**	-,320**	,705**	-,407**	,777**	
	P	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
HAYIR		Dışadönüklük	Sorumluluk	Geçimlilik Uyumluluk	Duygusal Tutarsızlık	Gelişime Açıklık	Olumsuz Değerlik	Zevk	Kızgınlık	Endişe
Dışadönüklük	r									
	p									
Sorumluluk	r	,483**								
	p	,000								
Geçimlilik Uyumluluk	r	,351**	,716**							
	p	,000	,000							
Duygusal Tutarsızlık	r	-,710**	-,537**	-,487**						
	p	,000	,000	,000						
Gelişime Açıklık	r	,404**	,641**	,606**	-,281**					
	p	,000	,000	,000	,000					
Olumsuz Değerlik	r	-,665**	-,514**	-,522**	,779**	-,277**				
	p	,000	,000	,000	,000	,000				
Zevk	r	,316**	,568**	,560**	-,393**	,504**	-,381**			
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000			
Kızgınlık	r	-,636**	-,450**	-,437**	,751**	-,261**	,711**	-,422**		
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000		
Endişe	r	-,620**	-,417**	-,271**	,640**	-,238**	,617**	-,385**	,778**	
	P	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000

Düzenli spor yapma durumu değişkenine göre öğretmenlerin kişilik özellikleri alt boyutları ve duygu durumu alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon Testi yapılmıştır.

Testin sonuçlarına göre düzenli spor yapma durumu değişkenine göre düzenli spor yapan öğretmenlerde dışadönüklük alt boyutu ile sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki,

dışadönüklük alt boyutu ile duygusal tutarsızlık ve olumsuz değerlik alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre düzenli spor yapma durumu değişkenine göre düzenli spor yapan öğretmenlerde sorumluluk alt boyutu ile geçimlilik-uyumluluk alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Testin sonuçlarına göre düzenli spor yapma durumu değişkenine göre düzenli spor yapan öğretmenlerde geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre düzenli spor yapma durumu değişkenine göre düzenli spor yapan öğretmenlerde duygusal tutarsızlık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kızgınlık alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile gelişime açıklık alt boyutu arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki olduğu saptanmıştır.

Testin sonuçlarına göre düzenli spor yapma durumu değişkenine göre düzenli spor yapan öğretmenlerde gelişime açıklık alt boyutu ile olumsuz değerlik ve kızgınlık alt boyutları arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif bir ilişki, gelişime açıklık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında orta düzeyde negatif bir ilişki, gelişime açıklık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Testin sonuçlarına göre düzenli spor yapma durumu değişkenine göre düzenli spor yapan öğretmenlerde olumsuz değerlik alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile kızgınlık ve endişe alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre düzenli spor yapma durumu değişkenine göre düzenli spor yapan öğretmenlerde zevk alt boyutu ile kızgınlık ve endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Testin sonuçlarına göre düzenli spor yapma durumu değişkenine göre düzenli spor yapan öğretmenlerde kızgınlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre düzenli spor yapma durumu değişkenine göre düzenli spor yapmayan öğretmenlerde dışadönüklük alt boyutu ile sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile kızgınlık, endişe, olumsuz değerlik alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile duygusal tutarsızlık alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre düzenli spor yapma durumu değişkenine göre düzenli spor yapmayan öğretmenlerde sorumluluk alt boyutu ile geçimlilik-uyumluluk alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Testin sonuçlarına göre düzenli spor yapma durumu değişkenine göre düzenli spor yapmayan öğretmenlerde geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık, zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı düşük düzeyde negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre düzenli spor yapma durumu değişkenine göre düzenli spor yapmayan öğretmenlerde duygusal tutarsızlık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kızgınlık alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile gelişime açıklık alt boyutu arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki olduğu saptanmıştır.

Testin sonuçlarına göre düzenli spor yapma durumu değişkenine göre düzenli spor yapmayan öğretmenlerde gelişime açıklık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kızgınlık ve endişe alt boyutları arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif bir ilişki, gelişime açıklık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre düzenli spor yapma durumu değişkenine göre düzenli spor yapmayan öğretmenlerde olumsuz değerlik alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile kızgınlık alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Testin sonuçlarına göre düzenli spor yapma durumu değişkenine göre düzenli spor yapmayan öğretmenlerde zevk alt boyutu ile kızgınlık ve endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Testin sonuçlarına göre düzenli spor yapma durumu değişkenine göre düzenli spor yapmayan öğretmenlerde kızgınlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

5.1.1. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları

Araştırma bulgularına göre cinsiyet değişkeni incelenmiş, kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık alt boyutlarında ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk, kırgınlık, endişe alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilirken, kişilik özellikleri alt boyutlarından olumsuz değerlik alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Sebebinin, mevcut araştırmaya katılan öğretmenlerin Türk kültürü ile yetiştirilmiş olmasından ve Türk ailelerin genellikle ataerkil olduğu bilindiğinden, kız çocuklarının tehlikelere karşı daha savunmasız olduğu düşüncesi ile kısıtlama ve baskı altında büyütülmesi ancak bunlarla beraber daha naif, düşünceli, özenli, özverili, anaç duygularını geliştirmeye yönelik bir yaklaşımla yetiştirilmesi, erkek çocukların ise daha fazla söz hakkı sahibi olması, yapılan davranışların doğru ya da yanlış olmasına aldırış etmeksizin takdir gösterilmesi, küçük yaşlarda çoğunlukla her istediğine ulaşabilen ve genellikle yoğun ilgi gösterilen çocuklar olması nedeniyle ilerleyen yaşlarda da erkeklerin olumsuz değerlik düzeylerinin kadınlardan yüksek çıkmış olmasının tesadüfı olmadığı düşünülmektedir. Ancak bulgular detaylı incelendiğinde olumsuz değerlik düzeylerinin hem erkek öğretmenler de hem de kadın öğretmenlerde çok düşük seviyede olduğu görülmekte bunun da öğretmenlik mesleğini seçen bireylerin kişilik özelliklerinden olumsuz değerlik düzeylerinin düşük olması ya da öğretmen olma yolunda alınan eğitimin olumsuz değerlik düzeylerine doğrudan etki ediyor olabileceğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Alan yazında kişilik özellikleri ve duygu durumlarının cinsiyet değişkeni açısından incelendiği çalışmalar bulunmaktadır.

Şeker Sır (2016)'ın öğretmen adaylarının 5 faktör kişilik kuramına göre kişilik özelliklerinin belirlediği ve bazı değişkenlere göre incelediği araştırmasında, öğretmen adaylarının kişilik özelliklerinin alt boyutlarından olan nevrotik özelliklerinin kadınlarda erkeklere göre anlamlı fark yaratacak düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Köse (2019)'nin öğretmen adaylarının duygu ve kişilik özellikleri ile öğretim yeterlikleri arasındaki ilişkiyi

incelediği araştırmada öğretmen adaylarının temel kişilik özelliklerinden gelişime açıklık ve olumsuz değerlik boyutlarını etkilediği, erkek öğretmen adaylarının gelişime açıklık ve olumsuz değerlik düzeylerinin kadın öğretmen adaylarından daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Birimoğlu (2015)'nin sınıf öğretmenlerinin kişilik özellikleri ile iş doyumları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, cinsiyet değişkenine göre dışadönüklük, içsel doyum ve genel doyum düzeylerinde anlamlı farklılık olmadığını, yumuşak başlılık, sorumluluk ve deneyime açıklık düzeylerinin erkeklerde daha yüksek olduğunu, duygusal dengesizlik düzeyinin kadınlarda daha yüksek olduğunu saptamıştır. Dalkıran (2014)'ın ortaokul öğrencilerinin spor branşlarına göre kişilik özelliklerini incelediği araştırmasında, öğrencilerin temel kişilik özellikleri cinsiyet değişkenine göre incelenmiş olup dışadönüklük düzeyinin kadın öğrencilerde erkek öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğu saptanırken, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık ve olumsuz değerlik alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olmadığı belirtilmiştir. Bayar (1983)'in atletlerin kişilik özelliklerini incelediği araştırmasında kadın sporcuların dışadönüklük düzeylerinin erkek sporculardan daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Ulucan ve Bahadır (2011)'in haltercilerin kişilik özelliklerinin farklı değişkenlere göre inceledikleri araştırmada kadın ve erkek öğrencilerin dışadönüklük düzeylerinde anlamlı farklılık olmadığı belirtilirken nevroz düzeylerinin erkek öğrencilerde kadın öğrencilerden daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Zorlu (2017)'nin atletizm branşındaki sporcuların kişilik özelliklerinin başarı motivasyonuna etkisini incelediği araştırmasında kişilik özelliklerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını belirtmiştir. Acet, Canbaz, Yılmaz, Şahin ve Işık (2016)'ın taekwondo hakemleri ile antrenörlerinin ego, kişilik ve saldırganlık düzeylerinin cinsiyet faktörüne göre inceledikleri çalışmalarında kişilik özelliklerinin kadın ve erkeklerde anlamlı farklılık oluşturmadığını belirtmişlerdir. Özer (2019), ekstrem sporcuların kişilik özelliklerini incelediği araştırmada ekstrem sporcuların kişilik özellikleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık olmadığını saptamıştır. Uçar (2020), ergenlik dönemi bireylerinin kişilik özellikleri ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada sorumluluk, gelişime açıklık ve olumsuz değerlik düzeyleri erkeklerde kadınlardan daha yüksek olduğunu saptarken uyumluluk ve duygusal tutarsızlık kadınlarda erkeklerden daha yüksek düzeyde olduğunu saptamıştır.

Gölge (2019) taekwondo sporcularının duygu durumları ve zihinsel dayanıklılıklarını ölçtüğü araştırmasında kadın ve erkek sporcuların duygu durumları arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Köse (2019)'nin öğretmen adaylarının duygu ve kişilik özellikleri ile öğretim

yeterlikleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada öğretmen adaylarının cinsiyeti öğretmen duygu özelliklerini etkilemediğini belirtmiştir. Şengül ve Demirel (2016) Türkçe öğretmenlerinin duygu dışavurum tarzları inceledikleri araştırmada Türkçe öğretmenlerinin duygu durumlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği, kadın ve erkek katılımcıların duygu durum düzeylerinin benzer olduğu belirlenmiştir. Atahan (2022)'ın özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin öğretim duygu durumları, örgütsel destek algıları ve tükenmişlik düzeylerini incelediği araştırmada duygu durum düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Göç (2023)'ün kriz dönemlerinde turist rehberlerinin covid-19 pandemi sürecinde duygu durum ve depresyon düzeylerinin belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada Beck depresyon, pozitif duygu ve negatif duygu düzeylerinin cinsiyet açısından anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir.

5.1.2 Yaş Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin yaş durumu incelenmiş, kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık, olumsuz değerlik ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk, kırgınlık alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilirken, öğretmen duyguları alt boyutlarından endişe alt boyutunda anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

Kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük alt boyutunda anlamlı farklılığın 21-30 yaş ile 51 ve üzeri yaş ve 31-40 yaş ile 51 ve üzeri yaş arasından kaynaklandığı tespit edilmiş olup öğretmenlerin yaşı arttıkça dışadönüklük düzeylerinin azaldığı görülmektedir.

Bulgular detaylı incelendiğinde en yüksek dışadönüklük düzeyinin 21-30 yaş öğretmenler olduğu görülmektedir. Sebebinin; Erikson'un insanların psiko-sosyal evreler içinde gelişimini devam ettirdiğini ileri sürmesi ile ilişki olabileceği düşünülmektedir. Erikson'a göre, insan yaşamı boyunca sekiz gelişim döneminden geçmektedir. Bu sekiz evreden altıncısı olan "yatkinliğe karşı yalıtılmışlık" evresi 17-30 yaş arasını kapsamaktadır. Erikson bu evrede, ergenlik döneminde kimliğini bulmuş olan bireyin artık başkalarıyla yakınlıklar ve dostluklar kurduğunu ifade etmiştir. Bu da mevcut araştırmada 21-30 yaş arası bireylerin en yüksek dışadönüklük düzeyine sahip olmasının tesadüfi olmadığını göstermektedir. Aynı zamanda 21-30 yaş arası öğretmenlerin pek çoğunun yeni atanmış olduğu düşünülmekte olup mevcut gruptaki öğretmenlerin bu dönemde çevresiyle daha geniş ilişkiler kurmaya ve topluma karışmaya başlamış olduğundan dışadönüklük düzeyinin en yüksek grup olduğu düşünülmektedir. Yaş artışı ile beraber dışadönüklük düzeylerinin

azalıyor olmasının ise özellikle 51 yaş ve üzeri öğretmenlerin buldukları sosyal çevrelerinin monotonlaşıyor olması, aynı zamanda hayattan zevk alma düzeylerinin azalıyor olması, enerjilerinin yaş ile beraber azalıyor olması, yaş artışı ile beraber bireylerin kendi sosyal aktiviteleri için ayırdıkları zamanın da azalıyor olması düşünülmekte olup bu durumların dışadönüklük düzeylerini olumsuz etkilediği görülmektedir.

Kişilik özellikleri alt boyutlarından sorumluluk alt boyutunda anlamlı farklılığın 21-30 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu, 31-40 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu ve 41-50 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu arasından kaynaklandığı tespit edilmiş olup 31-40 yaş olan grubun sorumluluk düzeyi en yüksek olduğu 51 ve üzeri yaş grubunun en düşük sorumluluk düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

51 ve üzeri yaş grubu öğretmenlerin en düşük düşük sorumluluk düzeyine sahip olmasının muhtemel hedeflerini gerçekleştirmiş olmaları ya da uzun seneler uğraşmış olmalarına rağmen hedeflerinin ve hayallerinin gerçekleşmemiş olmasından kaynaklı umutsuzluk ve tükenmişlik düzeylerinin artmış olabileceği bu durumda sorumluluk düzeylerini negatif yönde etkilemiş olduğu düşünülmektedir. Sorumluluk düzeyinin 21-30 ve 31-40 yaş arası öğretmenlerde yüksek olmasının bu dönemler de bireylerin öncelikle kendi ayakları üzerinde durmak zorunda kalmaları ile gelen sorumluluk, henüz mesleki tecrübelerinin az olması nedeniyle işlemiş oldukları dersi öğrenciler için en verimli hale getirmeleri için almış oldukları sorumluluklar, kişilik özelliklerinin alt boyutlarından olan sorumluluk düzeylerini doğrudan etkilemiş olduğu düşünülmektedir.

Kişilik özellikleri alt boyutlarından geçimlilik-uyumluluk alt boyutunda anlamlı farklılığın 21-30 yaş grubu ile 41-50 yaş grubu, 21-30 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu, 31-40 yaş grubu ile 41-50 yaş grubu, 31-40 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu, 41-50 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu arasından kaynaklandığı tespit edilmiş olup 31-40 yaş grubu öğretmenlerin en yüksek geçimlilik-uyumluluk düzeyine sahip olduğu, 51 ve üzeri yaş grubu öğretmenlerin ise en düşük geçimlilik-uyumluluk düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

31-40 yaş arası bireyler bir geçiş döneminde olduklarından; 21-30 yaşlarındaki tecrübesizliklerini aşmış olmaları ve 51 yaş ve üzeri bireylerin yaşları ile gelen yorgunluk ve tükenmişlik hislerini henüz yaşamamış olduklarından sosyal ilişkilerinin de gelişmiş olduğu düşünülmekte ve bu nedenle en yüksek geçimlilik-uyumluluk düzeyine sahip olan öğretmenlerin 31-40 yaş arasında olmasının tesadüfi olmadığı düşünülmektedir.

Kişilik özellikleri alt boyutlarından duygusal tutarsızlık alt boyutunda anlamlı farklılığın 51 ve üzeri yaş grubu ile 21-30 yaş grubu ve 51 ve üzeri yaş grubu ile 31-40 yaş grubu arasından kaynaklandığı tespit edilmiş olup mevcut araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşları arttıkça duygusal tutarsızlık düzeylerinin de arttığı görülmektedir.

Kişilik özellikleri alt boyutlarından olumsuz değerlik alt boyutunda anlamlı farklılığın 51 ve üzeri yaş grubu ile 21-30 yaş grubu, 51 ve üzeri yaş grubu ile 31-40 yaş grubu arasından kaynaklandığı tespit edilmiş olup, katılımcıların yaşı arttıkça olumsuz değerlik düzeylerinin de arttığı görülmektedir.

Özellikle ileri yaşlardaki bireylerin yıllar boyu hayatlarını idame ettirebilmek ve hayallerindeki hayat tarzına ulaşabilmek için emek vermiş oldukları, bu süreçte maddi ve manevi yıpranmış oldukları, tükenmişlik düzeylerinin artışı, hayattan zevk alma düzeylerinin de azalması ile daha sabırsız, aceleci, sinirli, alıngan özellikler gösteriyor oldukları görülmekte olup bunların da duygusal tutarsızlık ve olumsuz değerlik düzeylerinin de artmasına sebep olduğu düşünülmektedir.

Kişilik özellikleri alt boyutlarından gelişime açıklık alt boyutunda anlamlı farklılığın 21-30 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu, 31-40 yaş grubu ile 41-50 yaş grubu, 31-40 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu ve 41-50 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu arasından kaynaklandığı tespit edilmiş olup en yüksek gelişime açıklık düzeyine sahip olan grubun 31-40 yaş arası öğretmenler olduğu, en düşük gelişime açıklık düzeyine sahip olan grubun ise 51 ve üzeri yaş grubu öğretmenler olduğu görülmektedir.

Sebebinin Erikson'un psiko-sosyal gelişim kuramında ifade ettiği üzere 31-40 yaş aralığı dönemin geçiş dönemi olmasından, bu dönemde bireyler üretmeye devam etmekte olup yeni neslin verimliliğini arttırıcı ve yol gösterici hedefler ediniyor olmasından, araştırmaya katılan öğretmenlerin de bu dönemde öğrencilerinin gelişimi için kendilerinin de gelişime ve yeniliklere açık olması nedeniyle en yüksek gelişime açıklık düzeyine sahip oldukları düşünülmektedir. 51 yaş ve üzeri öğretmenlerde gelişime açıklık düzeyinin en düşük olmasının sebebi de bu dönemde bireylerin hayattan zevk alma düzeylerinin azalıyor olması, kendi doğru ve yanlışlarına olan bağlılıklarından yeniliklere eskisi kadar açık olmamaları, günümüz teknolojisine olan ilginin yaş artışı ile beraber azalıyor olmasından gelişime açıklık düzeylerinin diğer gruplara göre daha az olduğu düşünülmektedir.

Öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk alt boyutunda anlamlı farklılığın 21-30 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu, 31-40 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu, 41-50 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu arasından kaynaklandığı tespit edilmiş olup zevk alt boyutunun en yüksek düzeyde olduğu grup 31-40 yaş grubu, en düşük düzeyde olduğu grubun ise 51 ve üzeri yaş grubu olduğu görülmektedir.

Öğretmen duyguları alt boyutlarından kızgınlık alt boyutunda anlamlı farklılığın 41-50 yaş grubu ile 21-30 yaş grubu, 51 yaş ve üzeri grubu ile 21-30 yaş grubu, 51 yaş ve üzeri grubu ile 31-40 yaş grubu arasından kaynaklandığı tespit edilmiş olup yaş arttıkça kızgınlık düzeylerinin de arttığı görülmektedir.

51 ve üzeri yaş grubu öğretmenlerin ders işlerken aldıkları zevkin diğer yaş grubundaki öğretmenlerden anlamlı derecede düşük olduğu; ders işlerken ki kızgınlık düzeylerinin ise diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu görülmekte olup sebebinin kişilik özelliklerinde ifade edilen pek çok nedenle ilişkisi olduğu düşünülmektedir. Tekrar ifade etmek gerekirse yaş artışı ile beraber kişilik özelliklerinden dışadönüklük, gelişime açıklık, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk düzeyleri azalırken olumsuz değerlik, duygusal tutarsızlık düzeylerinin artıyor olmasından ders işlerken de aldıkları zevk duygusunun azalıyor, kızgınlık duygusunun artıyor olmasının kişilik özellikleriyle doğrudan ilişkisi olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda daha genç yaştaki öğretmenlerin ders işlerken hissettikleri zevk duygusunun yüksek olması, ileri yaşlardaki öğretmenler kadar mesleki tecrübeye sahip olmamalarına rağmen teorik bilgilerinin daha taze olması, sahip oldukları bilgileri öğrencilere aktarmak için daha istekli olmaları, yaşları öğrencilerin yaşlarına daha yakın olduğundan iletişimlerinin daha iyi olması ve böylece öğretmenlerin de kendilerini sınıf ortamında daha iyi ifade edebilmesi zevk duygusunun da olumlu etkileniyor olmasına sebep olduğu düşünülmektedir.

Alan yazında kişilik özellikleri ve duygu durumlarının yaş değişkeni açısından incelendiği çalışmalar bulunmaktadır.

Atahan (2022) özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin öğretim duygu durumları, örgütsel destek algıları ve tükenmişlik düzeylerini incelediği araştırmasında katılımcıların yaşlarının duygu durum düzeylerini etkilemediğini belirtmiştir. Gölge (2019) taekwondo sporcularının duygu durumları ve zihinsel dayanıklılıklarını ölçtüğü araştırmasında, 18 yaş altı ve 18 yaş ve üzeri yaş aralığı değişkenine göre duygu durum alt boyutlarından coşku, mutluluk ve heyecan alt boyutunda, kaygı alt boyutunda ve öfke alt

boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmezken keyifsizlik alt boyutunda anlamlı fark olduğu görülmüş olup keyifsizlik düzeyi yüksek olan grubun 18 yaş ve üstü grup olduğu saptanmıştır. Göç (2023)'ün kriz dönemlerinde turist rehberlerinin covid-19 pandemi sürecinde duygu durum ve depresyon düzeylerinin belirlemek amacıyla yaptığı araştırmanın sonuçlarında beck depresyon ve negatif duygu puanı yaşa göre anlamlı farklılık olduğu tespit edilirken pozitif duygu puanının yaşa göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Köse (2019)'nin öğretmen adaylarının duygu ve kişilik özellikleri ile öğretim yeterlikleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında öğretmen adaylarının duygu durumlarında yaşa göre anlamlı farklılık olduğunu belirtmiştir.

Köse (2019)'nin öğretmen adaylarının duygu ve kişilik özellikleri ile öğretim yeterlikleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında öğretmen adaylarının yaş değişkenine göre kişilik özellikleri alt boyutlarından olan dışadönüklük ve duygusal tutarsızlık düzeylerinde anlamlı fark olduğu bulunurken, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık ve olumsuz değerlik alt boyutlarında yaşa göre anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Köse dışadönüklük ve duygusal tutarsızlık boyutlarının 18-22 yaş grubundakilerin 23-27 yaş grubundakilerden; 23- 27 yaş grubundakilerin 28-32 yaş grubundakilerden; 33 ve üstü yaş grubundakilerin 28-32 yaş grubundakilerden daha yüksek düzeyde olduğunu saptamıştır. Güler (2021)'in spor lisesi öğrencilerinin temel kişilik özellikleri ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında temel kişilik özelliklerinin yaş değişkeni ile arasında anlamlı düzeyde farklılık göstermediğini tespit etmiştir. Ulucan ve Bahadır (2011)'in haltercilerin kişilik özelliklerinin farklı değişkenlere göre inceledikleri çalışmada sporcuların yaş değişkenine göre kişilik özelliklerine yönelik istatistiksel verilere bakıldığı zaman anlamlı ilişki olmadığı görülmektedir. Birimoğlu (2015)'nin sınıf öğretmenlerinin kişilik özellikleri ile iş doyumları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, yaş değişkenine bakıldığında kişilik özelliklerinin alt boyutlarından olan dışadönüklük, yumuşak başlılık, sorumluluk, duygusal dengesizlik ve deneyime açıklık düzeyleri üzerine anlamlı bir etkisi olmadığı görülmektedir. Pekiş (2018)'in bir okul örneğinde anne baba tutumlarının ergenlerin kişilik yapısı ve cinsiyet rolü ile ilişkisini incelediği araştırmasında ergenlerin yaşlarının arttıkça dışadönüklük ve açık görüşlülük düzeylerinin de arttığını ifade etmiştir.

5.1.3. Medeni Durum Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin medeni durumu değişkeni incelenmiş, kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık, olumsuz değerlik ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk, kırgınlık, endişe alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük alt boyutunda anlamlı farklılığın evli grup ile boşanmış grup ve bekar grup ile boşanmış grup arasından kaynaklandığı, sorumluluk alt boyutunda evli grup ile boşanmış grup ve bekar grup ile boşanmış grup arasından kaynaklandığı, geçimlilik-uyumluluk alt boyutunda evli grup ile boşanmış grup ve bekar grup ile boşanmış grup arasından kaynaklandığı, duygusal tutarsızlık alt boyutunda evli grup ile boşanmış grup ve bekar grup ile boşanmış grup arasından kaynaklandığı, gelişime açıklık alt boyutunda evli grup ile boşanmış grup ve bekar grup ile boşanmış grup arasından kaynaklandığı, olumsuz değerlik alt boyutunda evli grup ile boşanmış grup ve bekar grup ile boşanmış grup arasından kaynaklandığı, zevk alt boyutunda evli grup ile boşanmış grup ve bekar grup ile boşanmış grup arasından kaynaklandığı, kırgınlık alt boyutunda evli grup ile boşanmış grup ve bekar grup ile boşanmış grup arasından kaynaklandığı, endişe alt boyutunda evli grup ile boşanmış grup ve bekar grup ile boşanmış grup arasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Bulgular detaylı incelendiğinde medeni durumu boşanmış olan grubun kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık alt boyutlarının ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk alt boyutunun evli ve bekar gruba göre daha düşük düzeyde olduğu ve kişilik özellikleri alt boyutlarından duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik alt boyutlarının ve öğretmen duyguları alt boyutlarından kırgınlık ve endişe alt boyutlarının evli ve bekar gruba göre daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

Bekar öğretmenlerin en yüksek dışadönüklük düzeyine sahip olmasının henüz daha genç yaşlarda olması ve yalnızca kendi sosyal aktiviteleri, hobileri için ayırabilecek zamanlarının ve enerjilerinin daha fazla olmasından kaynaklandığı düşünülmekte olup; en düşük dışadönüklük düzeyinin boşanmış öğretmenlerde olmasının sorunlu bir boşanma süreci geçirmiş olabilecekleri, bu durumdan sosyal ilişkilerinin ve kişilik özelliklerinin kötü etkilenmiş

olabileceği ve konuşkanlık, girişkenlik özelliklerinin azalmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Sorumluluk düzeyinin bekar öğretmenlerde evli öğretmenlere göre yüksek olmasının sebebinin evlilikte pek çok sorumluluğun eş ile paylaşıyorken bekar öğretmenlerin yaşlarının daha genç olduğu ve muhtemelen yeni atanmış oldukları, kendi ayakları üstünde durmak için daha fazla sorumluluk almak zorunda kalmaları ve mesleki tecrübe düzeylerinin de az olmasının derse gitmeden önce daha fazla ön hazırlık yapmalarını gerektirdiğinden dolayı sorumluluk düzeylerinin diğer gruplardan yüksek çıkmasının tesadüfi olmadığı düşünülmektedir.

Boşanmış öğretmenlerde kişilik özellikleri alt boyutlarından duygusal tutarsızlık ve olumsuz değerlik, öğretmen duyguları alt boyutlarından kızgınlık ve endişenin en yüksek düzeyde çıkması ve kişilik özellikleri alt boyutlarından geçimlilik-uyumluluk, olumsuz değerlik; öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk alt boyutunda en düşük düzeyde çıkıyor olmasının benzer nedenlerden kaynaklandığı düşünüldüğünden tek paragraf içinde yorumlanmasının yanlış olmayacağı düşünülmektedir. Öğretmenlerin kişilik özellikleri ile duygu durumları arasında ilişki olduğu mevcut araştırmanın korelasyon sonuçlarında görülmektedir. Buradan bu sonuçların iki farklı nedeni olabileceği düşünülmektedir. İlk olarak boşanmış öğretmenlerin boşanma sürecindeki maddi ve manevi yıpranmalarının mevcut alt boyutlara etkisinin olduğu, ikinci olarak da kişilik özelliklerinin boşanma öncesi de bu düzeylerde olmasından dolayı anlaşmazlıklar çıkıp boşanma yoluna gittikleri olarak düşünülmektedir.

Alan yazında kişilik özellikleri ve duygu durumlarının medeni durumu açısından incelendiği çalışmalar bulunmaktadır.

Birimoğlu (2015)'nin sınıf öğretmenlerinin kişilik özellikleri ile iş doyumları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, medeni durum değişkenine bakıldığında kişilik alt boyutlarından dışadönüklük ve sorumluluk düzeylerinin bekar grubun evli gruba göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanırken, kişilik özellikleri alt boyutlarından yumuşak başlılık, duygusal dengesizlik ve deneyime açıklık düzeylerinin medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Çelebi ve Uğurlu (2014) resmi liselerde çalışan öğretmenlerin kişilik özelliklerini demografik değişkenlere göre incelediği araştırmasında medeni durum değişkenine göre kişilik özellikleri alt boyutlarından gelişime açıklık, öz

disiplin ve uyumluluk alt boyutlarında anlamlı düzeyde farklılık olduğunu, gelişime açıklık düzeylerinin bekar öğretmenlerde evli öğretmenlerden yüksek düzeyde olduğu görülürken öz disiplin ve uyumluluk düzeylerinin evli öğretmenlerde bekar öğretmenlerden daha yüksek düzeyde olduğu saptanmış olup, kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük ve duygusal denge (nevrotiklik) düzeylerinin medeni durumdan etkilenmediği saptanmıştır. Sav (2007)'ın psikolojik danışman rehber öğretmenlerin kişilik özellikleri ile stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında medeni duruma göre kişilik özelliklerinde anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır. Özer (2019), ekstrem sporcuların kişilik özelliklerini incelediği araştırmasında ekstrem sporcuların medeni durumlarının kişilik özellikleri alt boyutlarından duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk alt boyutlarının anlamlı farklılık yaratacak düzeyde etkilediğini saptanmış olup, duygusal dengesizlik ve deneyime açıklık düzeylerinin evli olmayan sporcuların evli olan sporculardan daha yüksek olduğu görülürken, dışadönüklük, yumuşak başlılık ve sorumluluk düzeylerinin evli olan sporcularda evli olmayan sporculara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Kartal (2021)'ın beden eğitimi ve spor öğretmenlerinde duyguların karar verme ve öz yeterlik üzerine etkisini incelediği araştırmasında beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin olumsuz duygu durumu düzeylerinin medeni duruma göre farklılık gösterirken olumlu duygu durumu düzeylerinin medeni duruma göre farklılık göstermediği saptanmıştır. Göç (2023)'ün kriz dönemlerinde turist rehberlerinin covid-19 pandemi sürecinde duygu durum ve depresyon düzeylerinin belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada Beck depresyon, pozitif duygu ve negatif duygu düzeylerinin medeni durum değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Atahan (2022)'ın özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin öğretim duygu durumları, örgütsel destek algıları ve tükenmişlik düzeylerini incelediği araştırmada medeni durum değişkenine göre duygu durum düzeylerinin alt boyutlarından kaygı duygusu, haz alma duygusu ve umut duygusu düzeyleri anlamlı farklılık gösterirken, gurur duygusu, öfke duygusu ve hayal kırıklığı duygusu düzeylerinde anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

5.1.4. Meslekte Kaçınıcı Yılı Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin meslekte kaçınıcı yılı değişkeni incelenmiş, kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk,

duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık, olumsuz değerlik ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk, kızgınlık, endişe alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Anlamlı farklılığın; dışadönüklük alt boyutunda 1-10 yıl grubu ile 11-20 yıl grubu ve 1-10 yıl grubu 21 yıl ve üzeri grup arasından kaynakladığı, sorumluluk alt boyutunda 1-10 yıl grubu ile 11-20 yıl grubu ve 1-10 yıl grubu 21 yıl ve üzeri grup arasından kaynakladığı, geçimlilik-uyumluluk alt boyutunda 1-10 yıl grubu ile 11-20 yıl grubu ve 1-10 yıl grubu 21 yıl ve üzeri grup arasından kaynakladığı, duygusal tutarsızlık alt boyutunda 1-10 yıl grubu ile 11-20 yıl grubu ve 1-10 yıl grubu 21 yıl ve üzeri grup arasından kaynakladığı, gelişime açıklık alt boyutunda 1-10 yıl grubu ile 11-20 yıl grubu ve 1-10 yıl grubu 21 yıl ve üzeri grup arasından kaynakladığı, olumsuz değerlik alt boyutunda 1-10 yıl grubu ile 11-20 yıl grubu ve 1-10 yıl grubu 21 yıl ve üzeri grup arasından kaynakladığı, zevk alt boyutunda 1-10 yıl grubu ile 11-20 yıl grubu ve 1-10 yıl grubu 21 yıl ve üzeri grup arasından kaynakladığı, kızgınlık alt boyutunda 1-10 yıl grubu ile 11-20 yıl grubu ve 1-10 yıl grubu 21 yıl ve üzeri grup arasından kaynakladığı, endişe alt boyutunda 1-10 yıl grubu ile 11-20 yıl grubu arasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık düzeylerinin ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk düzeyinin en yüksek olduğu grubun 1-10 yıl mesleki tecrübeye sahip olan grup olduğu görülürken kişilik özellikleri alt boyutlarından duygusal tutarsızlık ve olumsuz değerlik düzeyleri, öğretmen duyguları alt boyutlarından kızgınlık ve endişe düzeylerinin en düşük olduğu grubun da 1-10 yıl mesleki tecrübeye sahip olan grup olduğu görülmektedir.

Mevcut araştırmada yaş değişkenine göre kişilik özellikleri ve öğretmen duygu durumları da incelenmiş olup mesleki tecrübe de çıkan sonuçlarla benzerlik gösterdiği, yaş artışı ile beraber azalan ya da artan alt boyut düzeylerinin mesleki tecrübe arttıkça da aynı doğrultuda arttığı ya da azaldığı görülmektedir. Sebebinin mesleki tecrübesi az olan öğretmenlerin daha genç yaşlarda olmasından yaş artışı ile mesleki tecrübelerinin artışından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu durumda yaş değişkeninde ifade edilen nedenlere ek olarak mesleki tecrübelerde artış ile beraber yıpranmışlık düzeylerinin artıyor, güç ve enerji düzeylerinin azalıyor olmasından kişilik özelliklerinin de olumsuz yönde etkilendiği; bu nedenle de dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık düzeylerinin en düşük olduğu grubun 21 yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahip olan öğretmenler olduğu

görülmekte olup, benzer sebeplerden öğretmen duygu durumlarından zevk alt boyutunun da olumsuz etkilendiği ve mesleki tecrübe ile beraber azaldığı, duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık ve endişe düzeylerinin ise arttığı görülmektedir.

Alan yazında kişilik özellikleri ve duygu durumlarının meslekte kaçınıcı yıl değişkeni açısından incelendiği çalışmalar bulunmaktadır.

Atahan (2022)'in özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin öğretim duygu durumları, örgütsel destek algıları ve tükenmişlik düzeylerini incelediği araştırmada mesleki tecrübe durumlarına göre duygu durumları alt boyutlarından kaygı duygusu, gurur duygusu, haz alma duygusu, öfke duygusu ve umut duygusu düzeylerinde anlamlı farklılık olmadığı saptanırken, hayal kırıklığı duygusunun mesleki tecrübe arttıkça anlamlı farklılık oluşturacak kadar artış gösterdiği saptanmıştır. Göç (2023)'ün kriz dönemlerinde turist rehberlerinin covid-19 pandemi sürecinde duygu durum ve depresyon düzeylerinin belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada çalışma süresi açısından duygu durumu alt boyutlarından beç depresyon düzeylerinde anlamlı farklılık olduğunu belirlenmiş olup, pozitif duygu ve negatif duygu düzeylerinin çalışma süresi açısından anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Şahin (2020) öğretmenlerin kişilik özellikleri ile atılganlıkları arasındaki ilişkide pozitif psikolojik sermayelerinin aracı rolünü incelediği araştırmasında mesleki kıdem değişkeninin kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal tutarsızlık ve açıklık düzeylerinde anlamlı farklılık yaratmadığını, mesleki kıdemin kişilik özellikleri üzerine bir etkisi olmadığını saptamıştır. Sav (2007)'in psikolojik danışman rehber öğretmenlerin kişilik özellikleri ile stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında duygu durumu alt boyutlarından genel uyum, sosyal uyum ve kişisel uyum düzeylerinin mesleki çalışma süresine göre anlamlı fark göstermediği tespit edilmiştir. Çelebi ve Uğurlu (2014) resmi liselerde çalışan öğretmenlerin kişilik özelliklerini demografik değişkenlere göre incelediği araştırmasında mesleki deneyim durumuna göre kişilik özellikleri alt boyutlarından öz disiplin ve duygusal denge (nevrotiklik) düzeylerinde anlamlı farklılık olduğunu saptarken, kişilik özellikleri alt boyutlarından gelişime açıklık, dışadönüklük ve uyumluluk alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığını saptamıştır. Birimoğlu (2015)'nin sınıf öğretmenlerinin kişilik özellikleri ile iş doyumları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında mesleki deneyime göre kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, yumuşak başlılık, sorumluluk ve duygusal dengesizlik düzeylerinde anlamlı

farklılık olduğu tespit edilirken, deneyime açıklık alt boyutunda anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır.

5.1.5. Düzenli Spor Yapma Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin düzenli spor yapma durumları incelenmiş, kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik alt boyutlarında ve öğretmen duyguları alt boyutlarından kırgınlık, endişe alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilirken, kişilik özellikleri alt boyutlarından sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık alt boyutları ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır.

Bulgular detaylı incelendiğinde kişilik özellikleri alt boyutlarından sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk ve gelişime açıklık düzeylerinin, öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk düzeyinin düzenli spor yapan grubun yapmayan gruba göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmacılar sporun, kolektif düşünce ve hareket yapısına, bireyler arası ilişkilere, zevk alma duygusuna, kendine güven ve yaşama sevincine olumlu etkileri olduğunu ifade etmektedirler. Sporun bireylere pek çok psikolojik yararı olduğu bilinen bir gerçektir. Mevcut araştırmanın sonuçları da bu savı destekler niteliktedir. Ayrıntılı inceleyecek olursak kişilik özelliklerinin alt boyutlarından sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk düzeylerinin spor yapanlarda yapmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Sonuçlar, düzenli spor yapmanın öğretmenlerin kişilik özellikleri ve duygu durumlarına anlamlı düzeyde etkisinin olduğunu kanıtlar niteliktedir. Spor yapan bireylerin yapmayan bireylere göre daha çalışkan, disiplinli, düzenli, azimli, duyarlı, paylaşımcı, iyi niyetli, içten, sevecen, kendine güvenen, cesur, yaratıcı kişilik özellikleri sergiledikleri görülmektedir.

Alan yazında kişilik özellikleri ve duygu durumlarının spor yapıp yapmama durumu açısından incelendiği çalışmalar bulunmaktadır.

Özer (2019), ekstrem sporcuların kişilik özelliklerini incelediği çalışmada ekstrem sporcuların egzersiz yapma durumuna göre kişilik özelliklerinin alt boyutlarından duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk düzeylerinin

egzersiz yapmayan grubun yapan gruptan anlamlı fark oluşturacak kadar yüksek düzeyde olduğu tespit etmiştir.

5.1.6. Haftada Kaç Gün Spor Yapıyorsunuz Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin haftada kaç gün spor yapıyorsunuz değişkeni incelenmiş, kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, olumsuz değerlik alt boyutları ve öğretmen duyguları alt boyutlarından kızgınlık alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu tespit edilirken, kişilik özellikleri alt boyutlarından duygusal tutarsızlık alt boyutu ve öğretmen duyguları alt boyutlarından kızgınlık, endişe alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Anlamlı farklılığın; dışadönüklük alt boyutunda 3-5 gün spor yapan grup ile 1-2 gün spor yapan grup arasından kaynaklandığı, sorumluluk alt boyutunda 3-5 gün spor yapan grup ile spor yapmayan grup arasından kaynaklandığı, geçimlilik-uyumluluk alt boyutunda 3-5 gün spor yapan grup ile spor yapmayan grup arasından kaynaklandığı, gelişime açıklık alt boyutunda 5 gün ve üzeri spor yapan grup ile spor yapmayan grup arasından kaynaklandığı, olumsuz değerlik alt boyutunda 5 gün ve üzeri spor yapan grup ile 3-5 gün spor yapan grup arasından kaynaklandığı, zevk alt boyutunda 3-5 gün spor yapan grup ile spor yapmayan grup, 5 gün ve üzeri spor yapan grup ile spor yapmayan grup arasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk ve geçimlilik-uyumluluk düzeylerinin en yüksek olduğu grubun 3-5 gün spor yapan grup olduğu, öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk ve kişilik alt boyutlarından gelişime açıklık düzeylerinin spor yapma günü arttıkça arttığı görülmektedir.

Aşırı antrenman yapmanın sporun olumlu yanlarını eksiltebileceği yönünde bilgiler mevcut olup bu durum sürantrene olarak ifade edilmektedir. Mevcut araştırmada da 5 gün ve üzeri spor yapan öğretmenlerin dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk düzeylerinin 3-5 gün spor yapan öğretmenlerden anlamlı derece de düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, sporun etkilerinin sürantrene olmak ile ilişkili olduğunu göstermekte ve ideal spor yapma gününün haftada 3-5 gün olduğunu desteklemektedir.

Ancak gelişime açıklık düzeyinin spor yapma günü arttıkça arttığı, anlamlı farklılığın 5 gün ve üzeri spor yapan öğretmenler ve yapmayan öğretmenlerden kaynaklandığı

görülmektedir. Sebebinin spor yapmayan bireylerin daha monoton bir yaşam tarzına sahip olabileceği, 5 gün ve üzeri spor yapan bireylerin ise kendilerini geliştirmek adına neredeyse her gün spor yaptıkları düşünülmektedir. Bu durumun gelişime açıklık düzeylerine olumlu etkileri olduğu görülmektedir.

5.1.7. Ne Tür Spor Yapıyorsunuz Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin ne tür spor yapıyorsunuz değişkeni incelenmiş, kişilik özellikleri alt boyutlarından sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, olumsuz değerlik alt boyutlarında ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilirken, kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, duygusal tutarsızlık alt boyutlarında ve öğretmen duyguları alt boyutlarından kızgınlık, endişe alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Anlamlı farklılığın; sorumluluk alt boyutunda bireysel spor yapan grup ile spor yapmayan grup, geçimlilik-uyumluluk alt boyutunda bireysel spor yapan grup ile spor yapmayan grup, gelişime açıklık alt boyutunda bireysel spor yapan grup ile spor yapmayan grup, olumsuz değerlik alt boyutunda takım sporları yapan grup ile bireysel sporlar yapan grup, zevk alt boyutunda spor yapmayan grup ile bireysel sporlar yapan grup ve spor yapmayan grup ile takım sporları yapan grup arasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Bulgular detaylı incelendiğinde kişilik özellikleri alt boyutlarından sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk ve gelişime açıklık düzeyinin, öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk düzeyinin en yüksek olduğu grubun bireysel sporlar yapan grup olduğu görülmektedir.

En düşük sorumluluk, geçimlilik uyumluluk, gelişime açıklık düzeyine ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk düzeyine sahip olanların spor yapmayan grup olduğu görülmektedir.

Bireysel spor veya takım sporu yapıyor olmaları fark etmeksizin spor yapan öğretmenlerin yapmayan öğretmenlerden daha yüksek sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk gelişime açıklık kişilik özelliklerine ve öğretmen duygularından zevk düzeyine sahip oldukları görülmekte olup bu durumun sebebi mevcut araştırmanın spor yapan ve yapmayan öğretmenlerin kişilik özellikleri ve duygu durumları bölümünde açıklanmıştır.

Olumsuz değerlik düzeylerinde ise bireysel spor yapan öğretmenler ve takım sporu yapan öğretmenler arasında anlamlı farklılık tespit edilmiş olup en yüksek olumsuz değerlik düzeyine sahip olan grubun takım sporu yapanlar olduğu görülmektedir. Sebebinin takım sporları yapan bireylerin her ne kadar kolektif bilinçleri gelişmiş olsa da takım içerisinde kendini gösterme, becerilerini kanıtlama, her müsabakada asil oyuncu olma hırsları ve isteklerinden olumsuz değerlik özelliklerinin bireysel sporlar yapan bireylere hatta spor yapmayan bireylere göre daha yüksek olmasının tesadüfi olmadığı düşünülmektedir.

Öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk düzeylerinin en yüksek olduğu grubun bireysel spor yapan öğretmenler olmasının nedeninin bireysel spor yapan öğretmenlerin sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık düzeylerinin yüksek olduğundan derse de zevkle hazırladıkları ve dersi zevkle işledikleri, dersi kendileri ve öğrencileri için eğlenceli hale getirmek amacıyla yenilikler getirdikleri ve daha mutlu, gelişime açık öğrencilerin bulunduğu bir sınıf ortamı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

5.1.8. Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları Arasındaki İlişki

Araştırmada dışadönüklük alt boyutu ile sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile olumsuz değerlik alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde negatif bir ilişki olduğu; sorumluluk alt boyutu ile geçimlilik-uyumluluk alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki; geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu; duygusal tutarsızlık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kızgınlık alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile gelişime açıklık alt boyutu arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki olduğu; gelişime açıklık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif bir ilişki, gelişime açıklık alt boyutu ile zevk alt boyutu

arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu; olumsuz değerlik alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile kızgınlık alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif ilişki olduğu; zevk alt boyutu ile kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki; kızgınlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu ve bu alt boyutların duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık ve endişe alt boyutları ile negatif bir ilişki olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin kişilik özelliklerinden ve duygu durumlarından bir olumlu özelliğin artışının diğer olumlu özelliklerin artışına sebep olduğu görülürken olumsuz özelliklerin de azalmasına sebep olduğu görülmektedir. Bireylerin olumsuz özellikleri azaldıkça iletişimi güçlü, sosyal ilişkileri gelişmiş, hayattan zevk alan, bir yapıya sahip olacakları bunun da mental olarak huzurlu, öz güven düzeyi yüksek bireyler olmalarını sağlayacağı düşünüldüğünden gelişime açıklık, uyumluluk, dışadönüklük düzeylerinin de olumlu etkilendiği görülmektedir. Kişilik özelliklerinden olumsuz özelliklerin azalması ve olumlu özelliklerin artması öğretmenlerin ders içerisindeki duygu durumlarına da doğrudan etki ettiği görülmektedir.

Gözmen ve Aşçı (2016), sporcularda optimal performans duygu durumunun yordanmasında beş faktörlü kişilik özelliklerinin ve mükemmeliyetçiliğin rolünü inceledikleri araştırmada sporcuların optimal performans duygu durumları ile kişilik özelliklerinden nörotiklik ile negatif yönde; dışa dönüklük, uyumluluk, gelişime açıklık ve öz denetim ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

5.1.9. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları Arasındaki İlişki

Araştırmada cinsiyet değişkenine göre kadın öğretmenlerde dışadönüklük alt boyutu ile sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile duygusal tutarsızlık ve olumsuz değerlik alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde negatif bir ilişki

olduğu; sorumluluk alt boyutu ile geçimlilik-uyumluluk alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızzınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki; geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızzınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu; duygusal tutarsızlık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kızzınlık alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile gelişime açıklık alt boyutu arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki olduğu; gelişime açıklık alt boyutu ile olumsuz değerlik ve kızzınlık alt boyutları arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif bir ilişki, gelişime açıklık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında orta düzeyde negatif bir ilişki, gelişime açıklık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu; olumsuz değerlik alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı dŐuk düzeyde negatif ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile kızzınlık alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif ilişki olduğu; zevk alt boyutu ile kızzınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki; kızzınlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada cinsiyet değerkenine göre erkek öğretmenlerde dışadönüklük alt boyutu ile sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile kızzınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile duygusal tutarsızlık ve olumsuz değerlik alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde negatif bir ilişki olduğu; sorumluluk alt boyutu ile geçimlilik-uyumluluk alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızzınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki; geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık ve zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile zevk alt boyutu

arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu; duygusal tutarsızlık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kızgınlık alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile gelişime açıklık alt boyutu arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki olduğu; gelişime açıklık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kızgınlık ve endişe alt boyutları arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif bir ilişki, gelişime açıklık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu; olumsuz değerlik alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile kızgınlık ve endişe alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu; zevk alt boyutu ile kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki; kızgınlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan tüm öğretmenlerin kişilik özellikleri ve duygu durumları arasında ilişki olduğu görülmektedir. Mevcut araştırmanın bu bölümünde kadın ve erkeklerin kişilik özellikleri ve duygu durumları arasındaki ilişki ayrı ayrı incelenmiş olup kadın ve erkeklerde benzer sonuçlar çıktığı görülmektedir. Tüm bireylerin kişilik özellikleri ve duygu durumlarından olumlu özellikler arası pozitif ilişki olduğu olumlu ve olumsuz özellikler arası negatif ilişki olduğu saptanmıştır. Cinsiyet fark etmeksizin olumlu özelliklerin düzeyindeki artıştan diğer olumlu özelliklerin de pozitif etkilendiği, olumsuz özellik düzeyindeki artıştan diğer olumsuz özelliklerin de etkilendiği, olumlu özelliklerin artışı ile olumsuz özelliklerin azaldığı görülmekte olup aynı şekilde olumsuz özelliklerin artışı ile olumlu özelliklerin azaldığı aralarında negatif ilişki olduğu görülmektedir. Kadın ve erkeklerde kişilik özellikleri ve duygu durumları arasındaki ilişki düzeylerinin çok benzer olmasının, cinsiyet değişkenine göre kişilik özellikleri ve duygu durumlarında anlamlı farklılık olup olmadığı incelenen araştırma da anlamlı farklılığın yalnızca olumsuz değerlik özelliklerinde olduğunu saptanmış olması ile de ilgili olabileceği düşünülmektedir.

5.1.10. Düzenli Spor Yapma Durumu Değişkenine Göre Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Duygu Durumları Arasındaki İlişki

Araştırmada düzenli spor yapan öğretmenlerde dışadönüklük alt boyutu ile sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile duygusal tutarsızlık ve olumsuz değerlik alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde negatif bir ilişki olduğu; sorumluluk alt boyutu ile geçimlilik-uyumluluk alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki; geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu; duygusal tutarsızlık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kızgınlık alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile gelişime açıklık alt boyutu arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki olduğu; gelişime açıklık alt boyutu ile olumsuz değerlik ve kızgınlık alt boyutları arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif bir ilişki, gelişime açıklık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında orta düzeyde negatif bir ilişki, gelişime açıklık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu; olumsuz değerlik alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile kızgınlık ve endişe alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki; zevk alt boyutu ile kızgınlık ve endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki; kızgınlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Düzenli spor yapmayan öğretmenlerde dışadönüklük alt boyutu ile sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile kızgınlık, endişe, olumsuz değerlik alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile duygusal tutarsızlık alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde negatif bir ilişki olduğu; sorumluluk alt

boyutu ile geçimlilik-uyumluluk alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki; geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık, zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı düşük düzeyde negatif bir ilişki olduğu; duygusal tutarsızlık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kızgınlık alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile gelişime açıklık alt boyutu arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki olduğu; gelişime açıklık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kızgınlık ve endişe alt boyutları arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif bir ilişki, gelişime açıklık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu; olumsuz değerlik alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile kızgınlık alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki; zevk alt boyutu ile kızgınlık ve endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki; kızgınlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan tüm öğretmenlerin kişilik özellikleri ve duygu durumları arasında ilişki olduğu görölmektedir. Düzenli spor yapan ve düzenli spor yapmayan öğretmenlerin kişilik özellikleri ve duygu durumları ayrı ayrı incelenmiş olup benzerlik olduğu saptanmıştır. Olumlu özellikler arasında pozitif ilişki olduğu, olumlu ve olumsuz özellikler arası negatif ilişki olduğu görölmektedir.

Bulgular detaylı incelendiğinde kişilik özellikleri alt boyutları ve duygu durumları alt boyutları arası ilişki düzeylerinde düzenli spor yapma ve yapmama durumuna göre büyük oranda farklılık olmasa da pek çok ilişki sonucunun düzenli spor yapan bireylerde yapmayan bireylere göre daha yüksek düzeyde olduğu görölmektedir.

Spor yapmanın psikolojik ve sosyolojik pek çok faydası olduğu bilinmektedir. Spor bireylerin yaşamış oldukları bir olay ya da olgudan maksimum verim almalarını öğretir.

Zamanı iyi kullanmak düzenli spor yapan bireylerin kazanmış olduğu bir özelliktir. Sporcular için zaman kavramının önemi yüksek olduğundan zamanı iyi kullanabilmek amacıyla bir olay yaşadıklarında maksimum verim almak için çabalarlar. Bu durumu yaşam tarzı haline getirmiş olabileceklerinden olumlu bir özelliği artan bireyin diğer olumlu özelliklerinin artışı arasındaki ilişki düzeyinin, yapmayan bireylere göre yüksek olmasının tesadüfi olmadığı düşünülmektedir.

5.2. Sonuç

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmanın sonuçlarına yer verilmiştir.

Öğretmenlerin kişisel özellikleri geniş çaplı değerlendirilmiştir. Bireylerin kişisel özellikleri incelendiğinde cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, branşı, meslekte kaçınıcı yılı olduğu, düzenli olarak spor yapıp yapmama durumu, haftada kaç gün spor yaptığı, ne tür spor yaptığı fark etmeksizin öğretmenlik mesleğini iştirak ettikleri görülmüştür.

Cinsiyet değişkenine göre öğretmenlerin kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık alt boyutlarında ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk, kızgınlık, endişe alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunamamış olup, kişilik özellikleri alt boyutlarından olumsuz değerlik alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Kişilik özellikleri alt boyutlarından yalnızca olumsuz değerlik alt boyutunun erkeklerde kadınlara oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak her iki grubunda olumsuz değerlik düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir. Sebebinin öğretmen olma yolunda alınan eğitimin olumsuz değerlik düzeylerine etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık düzeylerinin ve öğretmen duyguları düzeylerinin cinsiyetten etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yaş değişkenine göre öğretmenlerin kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık, olumsuz değerlik ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk, kızgınlık alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilirken, öğretmen duyguları alt boyutlarından endişe alt boyutunda anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Öğretmenlerin yaşlarının artması ile dışadönüklük düzeylerinin de artıyor olduğu, 31-40 yaş arası öğretmenlerin en yüksek sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık alt boyutları ve zevk alt boyutuna sahip olduğu görülürken bu alt boyutların en düşük

olduğu grubun 51 ve üzeri yaş grubu olduğu görülmektedir. Kişilik alt boyutlarından duygusal tutarsızlık ve olumsuz değerlik, öğretmen duyguları alt boyutlarından kızgınlık ve endişe alt boyutlarının yaş artışı ile beraber artıyor olduğu görülmektedir. Genel olarak incelendiğinde yaş artışının kişilik özellikleri ve öğretmen duyguları düzeylerine olumsuz etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Medeni durumu değişkenine göre öğretmenlerin kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık, olumsuz değerlik ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk, kızgınlık, endişe alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Medeni durumu boşanmış olan grubun kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık alt boyutlarının ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk alt boyutunun evli ve bekar gruba göre daha düşük düzeyde olduğu ve kişilik özellikleri alt boyutlarından duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik alt boyutlarının ve öğretmen duyguları alt boyutlarından kızgınlık ve endişe alt boyutlarının evli ve bekar gruba göre daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Meslekte kaçınıcı yılı değişkenine göre öğretmenlerin kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık, olumsuz değerlik ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk, kızgınlık, endişe alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk, kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk ve gelişime açıklık düzeylerinin mesleki tecrübe arttıkça azaldığı görülürken kişilik özellikleri alt boyutlarından olumsuz değerlik düzeylerinin mesleki tecrübe arttıkça arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Düzenli spor yapma değişkenine göre öğretmenlerin kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik alt boyutlarında ve öğretmen duyguları alt boyutlarından kızgınlık, endişe alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilirken, kişilik özellikleri alt boyutlarından sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık alt boyutları ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Kişilik özellikleri alt boyutlarından sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk ve gelişime açıklık düzeylerinin, öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk düzeyinin düzenli spor yapan grubun yapmayan gruba göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Haftada kaç gün spor yapıyorsunuz değişkenine göre öğretmenlerin kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, olumsuz değerlik alt boyutları ve öğretmen duyguları alt boyutlarından kızgınlık alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu tespit edilirken, kişilik özellikleri alt boyutlarından duygusal tutarsızlık alt boyutu ve öğretmen duyguları alt boyutlarından kızgınlık, endişe alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır. Kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk ve geçimlilik-uyumluluk düzeylerinin en yüksek olduğu grubun 3-5 gün spor yapan grup olduğu, öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk ve kişilik alt boyutlarından gelişime açıklık düzeylerinin spor yapma günü arttıkça arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ne tür spor yapıyorsunuz değişkenine göre öğretmenlerin kişilik özellikleri alt boyutlarından sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, olumsuz değerlik alt boyutlarında ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilirken, kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, duygusal tutarsızlık alt boyutlarında ve öğretmen duyguları alt boyutlarından kızgınlık, endişe alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Kişilik özellikleri alt boyutlarından sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk ve gelişime açıklık düzeyinin, öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk düzeyinin en yüksek olduğu grubun bireysel sporlar yapan grup olduğu görülmektedir. En düşük sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık düzeyine ve öğretmen duyguları alt boyutlarından zevk, endişe düzeyi olan grubun spor yapmayan grup olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin kişilik özellikleri ve öğretmen duyguları arasındaki ilişkinin incelenmesi sonucunda; dışadönüklük alt boyutu ile sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile olumsuz değerlik alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde negatif bir ilişki olduğu; sorumluluk alt boyutu ile geçimlilik-uyumluluk alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki; geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında

anlamli orta düzeyde negatif bir iliski olduğu; duygusal tutarsizlik alt boyutu ile olumsuz değerlik, kizginlik alt boyutlari arasinda anlamli yukssek düzeyde pozitif bir iliski, duygusal tutarsizlik alt boyutu ile endise alt boyutu arasinda anlamli orta düzeyde pozitif bir iliski, duygusal tutarsizlik alt boyutu ile gelisime aciklik alt boyutu arasinda anlamli zayıf düzeyde negatif iliski, duygusal tutarsizlik alt boyutu ile zevk alt boyutu arasinda anlamli orta düzeyde negatif iliski olduğu; gelisime aciklik alt boyutu ile olumsuz değerlik, kizginlik, endise alt boyutlari arasinda anlamli zayıf düzeyde negatif bir iliski, gelisime aciklik alt boyutu ile zevk alt boyutu arasinda anlamli orta düzeyde pozitif bir iliski olduğu; olumsuz değerlik alt boyutu ile zevk alt boyutu arasinda anlamli orta düzeyde negatif iliski, olumsuz değerlik alt boyutu ile kizginlik alt boyutu arasinda anlamli yukssek düzeyde pozitif bir iliski, olumsuz değerlik alt boyutu ile endise alt boyutu arasinda anlamli orta düzeyde pozitif iliski olduğu; zevk alt boyutu ile kizginlik, endise alt boyutlari arasinda anlamli orta düzeyde negatif bir iliski; kizginlik alt boyutu ile endise alt boyutu arasinda anlamli yukssek düzeyde pozitif bir iliski olduğu sonucuna ulasilmistır.

Öğretmenlerin kişilik özellikleri ve öğretmen duyguları arasındaki ilişkinin cinsiyet değişkenine göre incelenmesi sonucunda; kadın öğretmenlerde dışadönüklük alt boyutu ile sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelisime aciklik, zevk alt boyutlari arasinda anlamli orta düzeyde pozitif bir iliski, dışadönüklük alt boyutu ile kizginlik, endise alt boyutlari arasinda anlamli orta düzeyde negatif bir iliski, dışadönüklük alt boyutu ile duygusal tutarsizlik ve olumsuz değerlik alt boyutlari arasinda anlamli yukssek düzeyde negatif bir iliski olduğu; sorumluluk alt boyutu ile geçimlilik-uyumluluk alt boyutu arasinda anlamli yukssek düzeyde pozitif bir iliski, sorumluluk alt boyutu ile gelisime aciklik, zevk alt boyutlari arasinda anlamli orta düzeyde pozitif bir iliski, sorumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsizlik, olumsuz değerlik, kizginlik, endise alt boyutlari arasinda anlamli orta düzeyde negatif bir iliski; geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile gelisime aciklik alt boyutu arasinda anlamli yukssek düzeyde bir iliski, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile zevk alt boyutu arasinda anlamli orta düzeyde pozitif bir iliski, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsizlik, olumsuz değerlik, kizginlik, endise alt boyutlari arasinda anlamli orta düzeyde negatif bir iliski olduğu; duygusal tutarsizlik alt boyutu ile olumsuz değerlik, kizginlik alt boyutlari arasinda anlamli yukssek düzeyde pozitif bir iliski, duygusal tutarsizlik alt boyutu ile endise alt boyutu arasinda anlamli orta düzeyde pozitif bir iliski, duygusal tutarsizlik alt boyutu ile gelisime aciklik alt boyutu arasinda anlamli zayıf düzeyde negatif iliski, duygusal tutarsizlik alt boyutu ile zevk alt boyutu arasinda anlamli orta düzeyde negatif iliski olduğu; gelisime aciklik alt boyutu ile

olumsuz değerlik ve kızgınlık alt boyutları arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif bir ilişki, gelişime açıklık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında orta düzeyde negatif bir ilişki, gelişime açıklık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu; olumsuz değerlik alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı düşük düzeyde negatif ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile kızgınlık alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif ilişki olduğu; zevk alt boyutu ile kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki; kızgınlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Erkek öğretmenlerde dışadönüklük alt boyutu ile sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile duygusal tutarsızlık ve olumsuz değerlik alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde negatif bir ilişki olduğu; sorumluluk alt boyutu ile geçimlilik-uyumluluk alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki; geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık ve zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu; duygusal tutarsızlık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kızgınlık alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile gelişime açıklık alt boyutu arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki olduğu; gelişime açıklık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kızgınlık ve endişe alt boyutları arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif bir ilişki, gelişime açıklık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu; olumsuz değerlik alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile kızgınlık ve endişe alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu; zevk alt boyutu ile kızgınlık, endişe alt boyutları

arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki; kızgınlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin kişilik özellikleri ve öğretmen duyguları arasındaki ilişkinin spor yapma yapmama durumu değişkenine göre incelenmesi sonucunda; düzenli spor yapan öğretmenlerde dışadönüklük alt boyutu ile sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile duygusal tutarsızlık ve olumsuz değerlik alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde negatif bir ilişki olduğu; sorumluluk alt boyutu ile geçimlilik-uyumluluk alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki; geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu; duygusal tutarsızlık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kızgınlık alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile gelişime açıklık alt boyutu arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki olduğu; gelişime açıklık alt boyutu ile olumsuz değerlik ve kızgınlık alt boyutları arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif bir ilişki, gelişime açıklık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında orta düzeyde negatif bir ilişki, gelişime açıklık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu; olumsuz değerlik alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile kızgınlık ve endişe alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki; zevk alt boyutu ile kızgınlık ve endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki; kızgınlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Düzenli spor yapmayan öğretmenlerde dışadönüklük alt boyutu ile sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde

pozitif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile kızgınlık, endişe, olumsuz değerlik alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki, dışadönüklük alt boyutu ile duygusal tutarsızlık alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde negatif bir ilişki olduğu; sorumluluk alt boyutu ile geçimlilik-uyumluluk alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık, zevk alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, sorumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki; geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile gelişime açıklık, zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile duygusal tutarsızlık, olumsuz değerlik, kızgınlık, alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki, geçimlilik-uyumluluk alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı düşük düzeyde negatif bir ilişki olduğu; duygusal tutarsızlık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kızgınlık alt boyutları arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile gelişime açıklık alt boyutu arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif ilişki, duygusal tutarsızlık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki olduğu; gelişime açıklık alt boyutu ile olumsuz değerlik, kızgınlık ve endişe alt boyutları arasında anlamlı zayıf düzeyde negatif bir ilişki, gelişime açıklık alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu; olumsuz değerlik alt boyutu ile zevk alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde negatif ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile kızgınlık alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki, olumsuz değerlik alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki; zevk alt boyutu ile kızgınlık ve endişe alt boyutları arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki; kızgınlık alt boyutu ile endişe alt boyutu arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.3. Öneriler

Öğretmenlerin, öğretmen duygu düzeylerine spor yapmanın olumlu etkisi olduğu saptandığından tüm öğretmenlerin spora teşvik edilmesi için farkındalık seminerleri yapılabilir.

Öğretmenlerin kişilik özellikleri ve öğretmen duygu durumlarının dış etkenlerden etkilendiği görülmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin daha verimli ders işleyebilmesi ve daha iyi şartlar altında mesleklerini icra edebilmeleri için çalışma şartlarının iyileştirilmesi adına çalışmalar yapılabilir.

Spor yapmanın öğretmenlerin kişilik özellikleri ve öğretmen duygularına olumlu etkileri olduğu saptanmış olup lisanslı sporcular ve sedanter bireyler arasındaki kişilik özellikleri farklılıkları incelenebilir.

Sporcuların kişilik özellikleri ve duygu durumları analiz edildikten sonra kişilik özellikleri ve duygu durumlarına uygun özel antrenman programı hazırlanabilir.

Kişilik özelliklerinin sporcu performansına etkisinin incelendiği bir araştırma yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Abdioğlu, H., Kılıç, R., & Çalış, N. (2015). Öğrencilerin ders başarısı üzerinde kişilik özelliklerinin etkisi: Üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 83-109.
- Acet, M., Canbaz, M., Yılmaz, T., Şahin, M., & Işık, U. (2016). Taekwondo hakemleri ile antrenörlerinin ego, kişilik ve saldırganlık düzeylerinin cinsiyet faktörüne göre incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*, 4(1), 156-162.
- Açıkada, C., & Ergen, E. (1990). *Bilim ve spor*. Ankara: Büro Tek Ofset Matbaacılık.
- Allik, J., & McCrae, R. R. (2004). Toward a geography of personality traits: Patterns of profiles across cultures. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 35(1), 13-28.
- Alpaslan, M. M., & Ulubey, Ö. (2017). Öğretmen duygu ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması. *Journal of Turkish Studies*, 12(25), 119-130.
- Aracı, H., & Aracı, Ş. (2014). *Spor bilimleri öğretimi*. Ankara: Grafiker Matbaacılık.
- Aral, N., Kandır, A., & Can, Y. M. (2000). *Okul öncesi eğitim 2*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Argon, T. (2015). Öğretmenlerin sahip oldukları duygu durumlarını okul yöneticilerinin dikkate alıp almamalarına ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 377-404.
- Asena, E. (2010). *Obsesif-Kompulsif Bozukluk ve Panik Bozuklukta Duygusal Girişim Yoğunluğunun Stereografik Yöntemle Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İstanbul.
- Atahan, K. (2022). *Özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin öğretim duygu durumları, örgütsel destek algıları ve tükenmişlik düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Uşak Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uşak.
- Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smiht, E. E., Bem, D. J., & Hilgard, E. R. (1999). *Psikolojiye giriş*. (Çev. Y. Alogan). İstanbul: Arkadaş Yayınları.
- Aydın, M. (2000). *Kurumlar sosyolojisi*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Aytan, G. C. (2010). *Ortaöğretim öğrencilerinin sosyalleşmelerinde sporun etkileri*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bacanlı, H. (2002). *Gelişim ve öğrenme* (6. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (2011). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Baltacı, G. (2008). *Çocuk ve spor*. Ankara: Klasmat Matbaacılık.
- Barsade, S. G., & Gibson, D. E. (2007). Why does affect matter in organizations?. *Academy of Management Perspectives*, 21(1), 36-59.
- Barutçugil, İ. (2004). *Stratejik insan kaynakları yönetimi*. İstanbul: Kariyer Yayıncılık.

- Başer, E. (1996). *Futbolda psikoloji ve başarı*. Ankara: Bağırhan.
- Başer, E. (1986). *Uygulamalı spor psikolojisi*. Ankara: M. E. G. S. B. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü.
- Bayar, P. (1983). *Atletlerin kişilik özellikleri*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Baymur, F. (1994). *Genel psikoloji*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Beedie, C. J., Terry, P. C., & Lane, A. M. (2000). The profile of mood states and athletic performance: Two meta-analyses. *Journal of applied sport psychology*, 12(1), 49-68.
- Birimoğlu, B. (2015). *Sınıf öğretmenlerinin kişilik özellikleri ile iş doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi: İstanbul ili Kadıköy ilçesi örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. (Çev. İ. D. Erguvan Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Buss, D. M. (1999). Human nature and individual differences: The evolution of human personality. *Handbook of personality: Theory and research*, 2, 31-56.
- Cervone, D., & Pervin, L. A. (2016). *Kişilik psikolojisi kuram ve araştırma*. M. Baloğlu (Ed.), Psikodinamik kuram: Freud'un psikoanalitik kuramında kişilik (Çev. M. Baloğlu, E. Kocabüyük). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Chamorro, P. T. (2008). *Personality and individual differences*. London: Blackwell.
- Cirhinlioğlu, F. G. (2001). *Çocuk ruh sağlığı ve gelişimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Cloninger, S. C. (2004). *Theories of personality understanding persons* (4. Edition). New Jersey: Person Prentice Hall.
- Cornelius, R. R. (2000). Theoretical approaches to emotion. *ISCA Tutorial and Research Workshop (ITRW) on Speech and Emotion*.
- Cüceloğlu, D. (2000). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çelebi, N., & Uğurlu, B. (2014). Resmi liselerde çalışan öğretmenlerin kişilik özelliklerinin demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 537-569.
- Çetin, L. (2010). *Sınıf öğretmenlerinde yaşam kalitesi ve etkileyen bazı faktörler*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Dal, N. E., & Dal, V. (2014). Kişilik özellikleri ve sosyal ağ sitesi kullanım alışkanlıkları: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 144-162.
- Dalkıran, M. A. (2014). *Ortaokul öğrencilerinin spor branşlarına göre kişilik özelliklerinin incelenmesi: Osmaniye örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Dever, A. (2010). *Spor sosyolojisi*. İstanbul: Başlık Yayınları.
- Dilekmen, M. (2008). Etkili eğitim için etkili öğretmenlik. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (2), 213-221.
- Doğan, O. (2005). *Spor psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Doğan, Y., & Özdevecioğlu, M. (2009). Pozitif ve negatif duygusallığın çalışanların performansları üzerindeki etkisi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9(18), 165-190.
- Dökmen, Ü. (2000). *Var olmak gelişmek uzlaşmak*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Ekin, M. (2018). *Sınıf öğretmenlerin dersleri öğrenirken ve öğretirken hissettikleri duyguları ile öğretim etkililik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Er, N. (2006). Duygu durum sıfat çiftleri listesi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 26(0), 21-44.
- Ercan, H. Y. (2013). *Spor ve egzersiz psikolojisi*. Ankara: Nobel.
- Erden, M., & Akman, Y. (2003). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erdoğan, İ. (1999). *İşletmelerde kişi değerlemede psikoteknik*. İstanbul: Dönence Basım Yayınları.
- Eren, E. (2004). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi* (8. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Eroğlu, F. (2007). *Davranış bilimleri* (8. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Eysenck, H. J. (1990). Genetic and environmental contributions to individual differences: The three major dimensions of personality. *Journal of personality*, 58(1), 245-261.
- Eysenck, H. J., & Wilson, G. (1996). *Kişiliğinizi tanıyın* (2. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eysenck, H. J. (2013). *The structure of human personality*. New York: Taylor and Francis Group.
- Fidan, N., Duban, N., Yüksel, A., Kasapoğlu, K., & Yamaç, A. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının gözüyle öğretmen eğitimcilerinin özellikleri. *Journal of Theoretical Educational Science*, 6(1), 136-159.
- Filiz, Z. (2010). Üniversite öğrencilerinin sosyalleşmesinde spora katılımın değerlendirilmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 192-203.
- Gençöz, T., & Öncül, Ö. (2012). Examination of personality characteristics in a Turkish sample: Development of basic personality traits inventory. *The Journal of General Psychology*, 139(3), 194-216.
- Gerow, J. R. (1992). *Psychology an introduction*. New York: Harper Collins Publishers.
- Goleman, D. (2001). *Duygusal zeka*. İstanbul: Varlık Yayınları.

- Göç, A. C. (2023). *Kriz dönemlerinde turist rehberlerinin duygudurum ve depresyon düzeylerinin belirlenmesi: Covid-19 pandemi süreci*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Gölge, A. (2019). *Teakwondo sporcularının duygu durumları ve zihinsel dayanıklılıklarının ölçülmesi: Yozgat ili*. Yüksek Lisans Tezi. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Gözmen, A., & Aşçı, F. H. (2016). Sporcularda optimal performans duygu durumunun yordanmasında beş faktörlü kişilik özelliklerinin ve mükemmeliyetçiliğin rolü. *Spor Bilimleri Dergisi*, 27(1), 40-48.
- Güleç, E. (2010). *Kişilik yapısı ve örgüt içerisindeki güç mesafesi*. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Güler, B. (2021). *Spor lisesi öğrencilerinin temel kişilik özellikleri ile psikolojik sağlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gülücü, H. (2017). *Üniversite öğrencilerinin meslek ve kariyer seçimi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki: İktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencileri üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Gümüş, Ö. (2009). *Kültür, değerler, kişilik ve siyasal ideoloji arasındaki ilişkiler kültürlerarası bir karşılaştırma (Türkiye-ABD)*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güney, S. (2007). *Yönetim ve organizasyon*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güney, S. (2016). *Davranış bilimleri* (10. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Hanin, Y. L. (2010). Coping with anxiety in sport. (In Nicholls A. R. (Eds) Coping in sport: Theory, methods and related constructs. New York: Nova Science Publishers.
- Hazar, A., (2003). *Rekreasyon ve animasyon* (2. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Huhra, R. L. (2007). *Religious coping as a moderator of the five factor model of personality traits and alcohol abuse severity at six-month follow-up in a twelve step treatment sample*. Doctoral dissertation. University of Akron, ABD.
- İnanç, Y. B., & Yerlikaya, E. E. (2011). *Kişilik kuramları* (4. Basım). Ankara: Pagem Akademi.
- İnal, A. N. (2003). *Beden eğitimi ve spor bilimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Jackson, S. A., & Marsh, H. W. (1996). Development and validation of a scale to measure optimal experience: The flow state scale. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 18(1), 17-35.

- Kandler, C. & Bleidorn, W. (2015). The genetic and environmental contributions to personality differences and development. *The International Encyclopedia of Social and Behavioral Sciences*.
- Karancı, A. N., Dirik, G., & Yorulmaz, O. (2007). Eysenck kişilik anketi-gözden geçirilmiş kısaltılmış formunun (EKA-GGK) Türkiye’de geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(3), 1-8.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler ve teknikler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kartal, E. (2021). *Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinde duyguların karar verme ve öz yeterlik üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sakarya.
- Küçük, V. & Koç, H. (2015). Psiko-sosyal gelişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(10), 131- 141.
- Korkmaz, N. H., Özduran, K., & İlhan, A. (2003). Bursa ve çevresinde 18-24 yaşları arasında spor yapan gençlerin sosyal uyum düzeylerinin incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3), 17-25.
- Koşar, N., & Kut, S. (1989). *Aile ve çevre sorunlarının gencin kişiliğine etkisi*. Ankara: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı.
- Köknel, Ö. (2005). *Kaygıdan mutluluğa kişilik* (17. Basım). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köse, F. (2019). *Öğretmen adaylarının duygu ve kişilik özellikleri ile öğretim yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Kulaksızoğlu, A. (1998). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi.
- Kulaksızoğlu, A. (2003). *Farklı gelişen çocuklar*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Kuru, E. (2000). *Sporda psikoloji*. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.
- Kuru, E. (2003). Farklı statüdeki beden eğitimi bölümü öğrencilerinin kişilik özellikleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 175-191.
- Küçük, V., & Koç, H. (2004). Psiko-sosyal gelişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 9(13), 1-11.
- Lazarus, R. S. (1982). Thoughts on the relations between emotion and cognition. *American Psychologist*, 37(9), 1019–1024.
- Lazarus, R. S. (2000). How emotions influence performance in competitive sports. *The sport psychologist*, 14(3), 229-252.
- Lee, S., & Cho, M. (2011). Social media use in a mobile broadband environment: Examination of determinants of Twitter and Facebook use. *International Journal of Mobile Marketing*, 6(2), 71-87.

- Li, H., Bingham, J. B. & Umphress, E. E. (2007). Fairness from the top: Perceived procedural justice and collaborative problem solving in new product development. *Organization Science*, 18(2), 200-216.
- Morgan, C. T. (1981). *Psikolojiye giriş ders kitabı*. (Çev. H. Arıcı). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları.
- Morris, C. G. (2002). *Psikolojiyi anlamak*. (Çev. H. B. Ayvaşık, M. Sayıl) Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Öktem, U. (2009). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin a tipi kişilik özellikleri ile iş doyumları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ölmez, E. (2010). *Görme engelli bireylerin sosyalleşme sürecine sporun etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, A. (2010). Örgütsel özdeşleşmenin algılanan örgütsel destek, cinsiyet ve kıdem değişkenlerine göre incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(1), 237-250.
- Özdevecioğlu, M. (2002). Kamu ve özel sektör yöneticileri arasındaki davranışsal çalışma koşulları ve kişilik farklılıklarının belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(5), 115-134.
- Özer, H. (2019). *Ekstrem sporcuların kişilik özelliklerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Özgüven, İ. E. (1999). *Psikolojik testler*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özkalp, E. (2018). *Sosyolojiye giriş*. Bursa: Ekin Kitapevi Yayınları.
- Öztürk Akçalar, S. (2007). *Ortopedik engellilerin sosyalleşmesine sporun etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özmen, A. (2006). Öfke: Kuramsal yaklaşımlar ve bireylerde öfkenin ortaya çıkmasına neden olan etmenler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(1), 39-56.
- Pekyürek, İ. (2018). *Bir okul örneğinde anne baba tutumlarının ergenlerin kişilik yapısı ve cinsiyet rolü ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2013). *Organizational behavior* (15th ed.). London: Pearson Education.
- Sarıtaş, Ö. G. M. (1997). Yönetimde kişilik faktörü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 12(12), 527-548.
- Sav, İ. (2007). *Psikolojik danışman rehber öğretmenlerin kişilik özellikleri ile stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Saygın, Ö. (2012). *Çocukların fiziksel aktivite düzeyleri ve vücut kompozisyonlarının belirlenmesi*. Muğla: Muğla Üniversitesi Basımevi.
- Schultz, D. P., & Schultz, S. E. (2002). *Modern psikoloji tarihi*. (Çev: Y. Aslay). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Schultz, D. P., & Schultz, S. E. (2013). *Theories of personality*. California: Wadsworth Cengage Learning.
- Sheard, M. (2012). *Mental toughness: The mindset behind sporting achievement*. London: Routledge.
- Smith, E., Hoeksema, S., Fredrickson, B, & Loftus, G. (2012). *Psikolojiye giriş*. (Çev. Ö. Öncül, D. Ferhatoglu). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Steinberg, L. (2013). *Ergenlik*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Syer, J., & Connolly, C. (1998). *Sporcular için zihinsel antrenman rehberi*. (Çev. F. U. Erkan) Ankara: Bağırgan Yayınevi.
- Şahan, H. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyalleşme sürecinde spor aktivitelerinin rolü. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 10(12), 248-266.
- Şahin, G. (2020). *Öğretmenlerin kişilik özellikleri ile atılganlıkları arasındaki ilişkide pozitif psikolojik sermayelerinin aracı rolü*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, İ. İ. (2017). *Üst düzey yöneticilerle diğer çalışanlar arası makyaveleyen davranışlar ve kişilik özellikleri arası farklar*. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şeker Sır, N. (2016). *Öğretmen adaylarının 5 faktör kişilik kuramına göre kişilik özelliklerinin belirlenmesi ve bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şengül, M., & Demirel, A. (2016). Türkçe öğretmenlerinin duygu dışavurum tarzları üzerine bir inceleme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(34), 116-133.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2007). *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson, MA.
- Tamir, M. (2009). What do people want to feel and why? Pleasure and utility in emotion regulation. *Current Directions in Psychological Science*, 18(2), 101-105.
- Tan, H. (2000). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Taşçı, D. & Eroğlu, E. (2007). Yöneticilerin kişilik özellikleri ile kullandıkları ikna ve etkileme taktiklerinin kullanım sıklığı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 533-546.

Tatlısu, B., & Bayraktar, G. (2020). Beden eğitimi ve spor lisans öğrencilerine göre “sporda hoşgörü” kavramı (Bayburt Üniversitesi örneği). *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 22(1), 44-54.

Tazegül, Ü. (2012). *Güreşçilerin kişilik özellikleri ile stresle başa çıkma özellikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.

Tekin, Ö. A. (2012). *Yabancılaşma ve beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler: Antalya Kemer'deki beş yıldızlı otel işletmeleri çalışanları üzerine bir uygulama*. Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Tiryaki, Ş. (2000). *Spor psikolojisi: kavramlar, kuramlar ve uygulama*. Ankara: Eylül Kitabevi ve Yayınevi.

Topçu, M. K. (2015). *Çalışanların kişilik özelliklerinin örgütsel özdeşleşme ve işten ayrılma niyeti üzerine etkisinde psikolojik sözleşme algısının rolü*. Doktora Tezi. Kara Harp Okulu, Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Topses, G., & Serin, N. B. (2012). *Psikolojik danışma ve kişilik kuramları*. Ankara: Nobel.

Tosunoğlu, F. (2008). *Ortaöğretimde okuyan takım sporları ile uğraşan sporcu öğrencilerin spor branşlarına göre kişilik özelliklerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Uçar, M. Z. (2020). *Ergenlik dönemi bireylerinin kişilik özellikleri ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Ulucan, H., & Bahadır, Z. (2011). Haltercilerin kişilik özelliklerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2), 175-183.

Uludağ, Y. (2017). *İş tatmininde kişilik özelliklerinin ve sosyal ilişkilerin rolü: bir enerji işletmesinde araştırma*. Doktora Tezi. Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale.

Weinberg, S. R., & Gould, D. (2007). *Foundation of sport and exercise psychology*. Champaign: Human Kinetics Publishers.

Whitworth, B. S. (2008). Is there a relationship between personality type and preferred conflict-handling styles? An exploratory study of registered nurses in southern mississippi. *Journal of Nursing Management*, 16(8), 921- 932.

Yazgan, İ. B., & Yerlikaya, E. E. (2008). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Yıldızoğlu, H. (2013). *Okul yöneticilerinin beş faktör kişilik özellikleriyle çatışma yönetimi stili tercihleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yavuzer, H. (2001). *Çocuk ve suç*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yetim, A. (2015). *Sosyoloji ve spor*. Ankara: Berikan Yayınları.

Zorlu, E. (2017). *Atletizm branşındaki sporcuların kişilik özelliklerinin başarı motivasyonuna etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EKLER

Ek-1: Etik Kurul İzni

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
BAŞKANLIĞI
ETİK KURUL KARARI

Etik Kurul Toplantı Tarihi/Sayısı ve Karar No	Tarih :14/10/2022 Toplantı Sayısı:11 Karar No :2022/391
Araştırmanın Başlığı	Spor Yapan ve Yapmayan Öğretmenlerin Duygu ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Sorumlu Araştırmacı	Doç. Dr. Mehtap YILDIZ
Yardımcı Araştırmacı	Lisansüstü Öğrenci Sevcan Güley ARSLAN
Etik Kurul Kararı	9536 sayılı başvuru değerlendirilmiş olup, başvuru ile ilgili Etik Kurul tarafından “ Uygun ” kararı verilmiştir.

Ek-2: Araştırma İzni

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-14588481-605.99-67049788
Konu : Araştırma İzni

28.12.2022

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi: a) 08.12.2022 tarihli ve 278760 sayılı yazınız.

b) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2020/2 nolu Genelgesi.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Sevcan GÜLEY ARSLAN'ın "**Spor Yapan ve Yapmayan Öğretmenlerin Duygu ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**" konulu tezi kapsamında merkez ilçelere bağlı okullarda uygulanacak olan veri toplama araçları ilgi (b) Genelge çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Harun FATSA
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Ek-3: Anket Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın meslektaşlarım 'Spor Yapan ve Yapmayan Öğretmenlerin Duygu ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi' konusunda bir araştırma yürütmekteyim. Sizin bu araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara vereceğiniz samimi yanıtlar araştırma açısından son derece önemlidir. Aşağıda yer alan soruları dikkatlice okuyunuz. Size uygun olan tanımlama için ( ) içine X işareti koyunuz. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Sevcan GÜLEY ARSLAN

- 1- Cinsiyetiniz? Kadın ( ) Erkek ( )
- 2- Yaşınız? 21-30 ( ) 31-40 ( )
41-50 ( ) 51 ve üzeri ( )
- 3- Medeni Durumunuz? Evli ( ) Bekar ( ) Boşanmış ( )
- 4- Öğretmen Branşınız? (.....)
- 5- Meslekte kaçınıcı yılınız? 1-10 yıl ( ) 11-20 yıl ( ) 21 yıl ve üzeri ( )
- 6- Düzenli Olarak Spor Yapıyor musunuz? Evet ( ) Hayır ( )
- 7- Cevabınız evet ise haftada kaç gün spor yapıyorsunuz? 1-2 ( ) 3-4 ( ) 4 ve üzeri ( )
- 8- Cevabınız evet ise ne tür spor yapıyorsunuz? Bireysel ( ) Takım ( )

ÖĞRETMEN DUYGULARI ÖLÇEĞİ

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Genellikle hevesli bir şekilde ders işlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
2	Ders işlerken çoğunlukla sinirli hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
3	Genellikle iyi ders işleyemediğim endişesini taşıırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
4	Ders işlerken genellikle çok keyif aldığım için derslerime zevkle hazırlanır ve işlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
5	Derse hazırlanmak sıklıkla bende endişeye neden olur.	(1)	(2)	(3)	(4)
6	Ders işlerken genellikle gergin ve endişeli hissederim	(1)	(2)	(3)	(4)
7	Bazen ders işlerken gerçekten çileden çıkarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
8	Ders işlemeyi düşündüğümde huzursuz hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
9	Ders işlemekten genellikle zevk alırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
10	Ders işlerken çoğunlukla beni mutlu edecek şeyler bulurum.	(1)	(2)	(3)	(4)
11	Ders işlemek genellikle bende strese neden olur.	(1)	(2)	(3)	(4)
12	Ders işlerken çoğunlukla beni kızdıracak şeyler olur.	(1)	(2)	(3)	(4)

**TÜRK KÜLTÜRÜNDE GELİŞTİRİLMİŞ
TEMEL KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ÖLÇEĞİ**

Aşağıda size uyan ya da uymayan pek çok kişilik özelliği bulunmaktadır. Bu özelliklerden her birinin sizin için ne kadar uygun olduğunu ilgili rakamı daire içine alarak belirtiniz.

Örneğin;

Kendimi ..... biri olarak görüyorum.

		<u>Hiç uygun değil</u>					<u>Uygun değil</u>					<u>Kararsızım</u>					<u>Uygun</u>					<u>Çok uygun</u>																			
		1					2					3					4					5																			
		Hiç uygun değil					Uygun değil					Kararsızım					Uygun					Çok Uygun																			
1	Aceleci	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	24	Pasif	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	25	Disiplinli	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	26	Açgözlü	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	27	Sinirli	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	28	Cana yakın	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Soğuk	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	29	Kızgın	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	30	Sabit fikirli	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	31	Görgüsüz	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	32	Durgun	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	33	Kaygılı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Utangaç	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	34	Terbiyesiz	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	35	Sabırsız	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	36	Yaratıcı (Üretken)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	37	Kaprisli	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	38	İçine kapanık	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Paylaşımçı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	39	Çekingen	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	40	Alıngan	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	41	Hoşgörülü	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	42	Düzenli	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)							
9	Geniş / rahat	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	43	Titiz	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	44	Tedbirli	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	45	Azimli	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)														
10	Cesur	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)																																			
11	Agresif(Saldırgan)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)																																			
12	Çalışkan	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)																																			
13	İçten pazarlıklı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)																																			
14	Girişken	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)																																			
15	İyi niyetli	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)																																			
16	İçten	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)																																			
17	Kendinden emin	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)																																			
18	Huysuz	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)																																			
19	Yardımsız	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)																																			
20	Kabiliyetli	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)																																			
21	Üşengeç	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)																																			
22	Sorumsuz	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)																																			
23	Sevecen	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)																																			